

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
VIEŠOJO SAUGUMO AKADEMIJA
TEISĖS IR TEISĖSAUGOS INSTITUTAS

JONAS TAMULEVIČIUS

IKITEISMINIS PROCESAS (TEISĖS IR POLICIJOS VEIKLOS SPECIALIZACIJA)

RIAUŠIŲ KVALIFIKAVIMAS BAUDŽIAMOJOJE TEISĖJE

Magistro baigiamasis darbas

Vadovas: Dr. Anželika Banevičienė

Darbo autorius: J. Tamulevičius

Kaunas, 2023

TURINYS

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS.....	3
ĮVADAS	4
1. RIAUŠIŲ SAMPRATA. VIEŠOJI VIETA IR VIEŠOJI TVARKA RIAUŠIŲ SAMPRATOJE	8
1.1 Riaušių samprata.....	10
1.2 Viešosios vietos samprata.....	11
1.3 Viešosios tvarkos samprata	14
2. RIAUŠIŲ KVALIFIKAVIMO POŽYMIAI.....	17
2.1 Žmonių sambūris	17
2.2 Šiurkštus viešosios tvarkos pažeidimas	19
2.3 Bendrininkavimo formos: organizatorius, provokatorius, vykdytojas	27
2.4 Sunkinančios aplinkybės	31
2.5 Subjektyvioji riaušių nusikaltimo pusė.....	32
3. ĮRODYMAI REIKŠMINGI RIAUŠIŲ KVALIFIKAVIMUI	34
4. RIAUŠIŲ KVALIFIKAVIMO PROBLEMATIKA REMIANTIS POLICIJOS PAREIGŪNŲ, DIRBANČIŲ SU RIAUŠIŲ BYLOMIS, PRAKTINE PATIRTIMI.....	38
4.1 Tyrimo metodika	38
4.2. Policijos pareigūnų apklausos rezultatų analizė	40
IŠVADOS.....	54
PASIŪLYMAI.....	56
LITERATŪROS SĄRAŠAS	57
PRIEDAI	66
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA	72
SANTRAUKA ANGLŲ KALBA.....	73

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

LR BK – Lietuvos Respublikos Baudžiamasis kodeksas

LR BPK – Lietuvos Respublikos Baudžiamojo proceso kodeksas

LAT – Lietuvos Aukščiausiasis Teismas

LR ANK – Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas

IVADAS

Baigiamojo darbo aktualumas. Nuo seniausių laikų tvarka visuomenėje buvo palaikoma remiantis iš kartos į kartą perduodamais papročiais ir tradicijomis. Vystantis ir formuojantis socialiniams ryšiams, bendruomenėms, atsiradus turtinei nuosavybei, darbo pasidalijimui, viešosios tvarkos reguliavimas tapo teisės norma, kuria siekta apsaugoti visuomenę, bei valstybės egzistavimą. Viena iš valstybės atsiradimo ir galimybės jai išsilaikyti prielaidų yra tvarkos sukūrimas ir jos palaikymas remiantis susiformavusiomis tradicijomis.

Šiuolaikinėse demokratinėse valstybėse kiekvienas asmuo turi teisę į savo veiksmų ir kalbos laisvę, netrukdomą nuomonės sklaidą. Tačiau ši teisė nėra absoliuti ir turi derėti su valstybės nustatytais normomis, taip pat kiekvieno asmens teise į garbę, orumą, sveikatą, poilsį ir ramybę. Ši nuostata yra įtvirtinta ne tik nacionaliniuose bet ir tarptautiniuose teisės aktuose. 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytoje Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 10 straipsnyje nurodoma, kad teisė laisvai reikšti savo mintis ir įsitikinimus gali būti „sąlygojama tokių formalumų, sąlygų, apribojimų ar bausmių, kurias numato įstatymas ir kurios demokratinėje visuomenėje būtinos valstybės saugumo, teritorinio vientisumo ar viešosios tvarkos interesams, siekiant užkirsti kelią teisės pažeidimams ir nusikaltimams, žmonių sveikatai bei moralei, taip pat kitų asmenų orumui.“¹ Analogiškai tai yra įtvirtinta ir Lietuvos Respublikos Konstitucijos 25 ir 26 straipsniuose, kur nurodoma, kad „laisvė reikšti įsitikinimus, gauti ir skleisti informaciją negali būti ribojama kitaip, kaip tik įstatymu, jei tai būtina apsaugoti žmogaus sveikatai, garbei ir orumui, privačiam gyvenimui, dorovei ar ginti konstitucinei santvarkai.“²

Verta pažymėti, kad viešosios tvarkos vertybė saugoma nacionaliniais teisės aktais, yra ginama baudžiamuoju įstatymu, kuriame numatyta baudžiamoji atsakomybė už veikas prieš viešąją tvarką (Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso XL skyrius, nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai viešajai tvarkai.) Tai, kad viešosios tvarkos pažeidimai yra kriminalizuoti, rodo jų pavojingumą visuomenei ir pačiai valstybei.

Pasirinktos temos aktualumą lemia tai, kad nėra išsamios mokslinės literatūros, kurioje būtų detalai nagrinėjamas riaušių kvalifikavimas baudžiamojoje teisėje, taip pat pastebimas teismų praktikos trūkumas. Be to Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso (toliau LR BK) 283 str. dispozicijoje yra vartojama išskirtinė vertinamojo požymio sąvoka „šiurkštus“ viešosios tvarkos pažeidimas. Todėl svarbu tinkamai atskleisti ne tik riaušių bet ir viešosios tvarkos

¹ „Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija“, TAR, žiūrėta 2022 m. sausio 14 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.0DD705F93CDD>.

² „Lietuvos Respublikos Konstitucija“, TAR, žiūrėta 2022 m. sausio 14 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.47BB952431DA/asr>.

pažeidimo objektyviusius ir subjektyviusius požymius, kuriais būtų galima išskirti ir apibrėžti šias veikas, kurios nusitaiko į viešąją tvarką. Atkreiptinas dėmesys, kad teismų praktika kvalifikuojant BK 283 straipsnio taikymo bylose nėra labai išsami, taip pat, trūksta mokslinių žinių, kurių pagalba būtų suformuoti kriterijai kvalifikuojant riaušes, kaip baudžiamąjį nusižengimą viešajai tvarkai.

Baigiamasis darbas ir jo tyrimo dalis (preliminarūs rezultatai), buvo pristatyti viešai 2023 m. balandžio 20 d., vykusioje konferencijoje „Networking on Sustainable Security in the Dynamic Environment“, sesijoje „Research of young scientist for a sustainable and safe society.“

Tyrimo naujumas. Viešosios tvarkos pažeidimus aptarė Edita Gruodytė straipsnyje „Takoskyra tarp administracinio teisės pažeidimo ir nusikalstamos veikos viešosios tvarkos sektoriuje“³, Paulius Veršekys disertacijoje „Vertinamieji nusikalstamos veikos sudėties požymiai“⁴ pateikė viešosios tvarkos pažeidimo sudėties požymius, aptarė sąvokos „šurkštus viešosios tvarkos pažeidimas“ problematiškumą. Riaušių kvalifikavimo analizė pateikta vadovėlyje „Lietuvos Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis. Antroji knyga“ pateikė Edita Gruodytė ir kiti 2022 m.⁵ Olegas Fedosiukas pateikė Baudžiamojo kodekso XL skyriaus „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai viešajai tvarkai“ komentarą, kuriame analizuojama ir riaušių objektyvieji ir subjektyvieji požymiai.⁶ Monografijoje „Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso specialiosios dalies sistemiškumo iššūkiai“, darbo autoriai pabrėžia LR BK 283 str. (riaušių) ir LR BK 284 str. (viešosios tvarkos pažeidimas) straipsnių tarpusavio konkurencija.⁷

Užsienio šalyse dėl dažniau vykstančių riaušių, jos nagrinėjamos plačiau, tačiau dažniausiai pabrėžiamas socialinis riaušių aspektas. David Pritchard⁸ išsamiai išnagrinėjo Didžiojoje Britanijoje vykusias riaušes XX a. ir XXI a. taip pat aptarė ir riaušių socialinius aspektus (nedarbas, kylančios maisto kainos, priimami nauji įstatymai, kuriais įvedami nauji

³ Edita Gruodytė, „Takoskyra tarp administracinio teisės pažeidimo ir nusikalstamos veikos viešosios tvarkos sektoriuje“, *Jurisprudencija, mokslo darbai* 2007 8(98): 89-94, <https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/2696>.

⁴ Paulius Veršekys, „Vertinamieji nusikalstamos veikos sudėties požymiai“ (daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 2013), <http://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:2027563/datastreams/MAIN/content>.

⁵ Edita Gruodytė ir kt., *Lietuvos Baudžiamoj teisė. Specialioji dalis. Antroji knyga* (Kaunas: VDU, 2022).

⁶ Olegas Fedosiukas, „Naujo BK XL skyriaus, Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai viešajai tvarkai komentaras“, žiūrėta 2022 m. gruodžio 10 d., <https://fusionpdf.com/307572-o-fedosiuk-nusikaltimai-ir-baudziamieji-nusizengimai-viesai-tvarkaidr.html>.

⁷ Gintaras Švedas ir kt., *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso specialiosios dalies sistemiškumo iššūkiai* (Vilnius: VU leidykla, 2022).

⁸ David Pritchard, *Riot, Unrest and Protest on the Global Stage* (London: University of Portsmouth, 2014).

mokesčiai) Prancūzijoje, Graikijoje, Vokietijoje. Xu Minghu išanalizavo riaušes Tibete⁹, Alain Badiou, Joshua Clover¹⁰ analizavo riaušes taip pat socialiniu aspektu.

Lietuvoje atskirų mokslinių darbų, skirtų riaušių kvalifikavimui, baudžiamojoje teisėje nėra, todėl magistriniame darbe siekiama pateikti riaušių kvalifikavimo ypatybes Lietuvoje, identifikuoti problemines sąvokas, pateikti aktualiausių teismų praktiką, susijusią su riaušių kvalifikavimo požymiais.

Tyrimo problema. Nacionalinėje teisės sistemoje nėra susiformavusi plati teismų praktika, dėl ko problematiška kvalifikuoti riaušes, jų kvalifikavimą atriboti nuo kitų nusikalstamų veikų.

Tyrimo objektas. Teisinio reglamentavimo taikymas kvalifikuojant riaušes baudžiamojoje teisėje.

Darbo tikslas. Nustatyti riaušių, kaip baudžiamojo nusikaltimo kvalifikavimo ypatumus.

Darbo uždaviniai:

1. Atskleisti riaušių sampratą, viešosios vietos, viešosios tvarkos sampratą riaušių kontekste.
2. Nustatyti riaušių kvalifikavimo požymius.
3. Išanalizuoti riaušių kvalifikavimui reikšmingus įrodymus.
4. Nustatyti riaušių kvalifikavimo problematiką, remiantis policijos pareigūnų dirbančių su riaušių bylomis praktine patirtimi.

Ginamieji teiginiai. Esami riaušių kvalifikavimo požymiai nėra aiškiai apibrėžti, dėl to gali būti nepasiekti baudžiamosios atsakomybės tikslai.

Darbo metodologija. Atliekant tyrimą naudoti pagrindiniai tyrimo metodai yra mokslinės literatūros analizė, teismų praktikos analizė, lingvistinis ir loginis – analitinis metodai, kiekybinis metodas – anketinė apklausa. Analizės metodas naudotas, siekiant nustatyti riaušių kvalifikaciją, analizuoti nacionaliniai teisės aktai, teismų praktika, mokslinė literatūra, aktuali tiriamai temai atskleisti. Loginis – analitinis metodas taikytas, apibendrinant tyrimo rezultatus, formuluojant išvadas bei pateikiant galimus, identifikuotas problemas, sprendimo būdus. Kiekybinis tyrimo metodas naudotas siekiant ištirti policijos pareigūnų žinias ir gebėjimus identifikuoti riaušes, atskleisti darbo praktikoje kylančias problemas kvalifikuojant riaušes.

Darbo struktūra ir apimtis. Darbą sudaro įvadas, keturi skyriai, išvados, pasiūlymai, literatūros sąrašas santrauka ir priedai. Pirmajame darbo skyriuje aptariama riaušių sampratos, viešosios vietos ir viešosios tvarkos sampratos riaušių kontekste, aptariama šių sąvokų svarba,

⁹ Xu Minghu, *Intrigues and devoutness: the origin and development of the Tibet riots* (Joint publishing, 2004).

¹⁰ Alain Badiou, *The rebirth of history. Time of riots and uprisings* (London: Verso, 2012); Joshua Clover, *Riot. Strike. Riot: The New Era Of Uprisings* (London: Verso, 2016).

siekiant tinkamai kvalifikuoti veikas pagal baudžiamąjį kodeksą. Antrame darbo skyriuje analizuojami riaušių kvalifikavimo požymiai, analizuojama teismų praktika, probleminiai ir būtini kvalifikavimo aspektai. Trečiame darbo skyriuje trumpai aptariami svarbiausi įrodymai, kvalifikuojant riaušes baudžiamojoje teisėje, kurie akcentuojami teismų praktikoje. Ketvirtame darbo skyriuje siekiant tinkamai atskleisti riaušių kvalifikavimo problematiką, pristatyti policijos pareigūnų, dirbančių su riaušių bylomis, anketinės apklausos rezultatai. Atlikto kiekybinio tyrimo rezultatai rodo su kokiomis problemomis susiduria pareigūnai savo darbo praktikoje.

1. RIAUŠIŲ SAMPRATA. VIEŠOJI VIETA IR VIEŠOJI TVARKA RIAUŠIŲ SAMPRATOJE

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – LR BK) XL (40) skyriuje yra išskiriami nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai viešajai tvarkai t.y. riaušės (LR BK 283 str.), viešosios tvarkos pažeidimas (LR BK 284 str.) bei melagingas pranešimas apie visuomenei gresiantį pavojų ar ištikusią nelaimę (LR BK 285 str.).¹¹ Visus šiuos nusižengimus vienijantis aspektas yra tai, kad šios vykdomos veikos yra nukreiptos prieš viešąją tvarką. Šiame skyriuje numatytos veikos skiriasi savo pavojingumo laipsniu. LR BK 283 str. numatytas nusikaltimas priskiriamas apysunkiems nusikaltimams, už tai skiriama iki 6 metų laisvės atėmimo bausmė, už LR BK 284 str. nusikalstamą veiką skiriama laisvės atėmimas iki 2 metų, o už LR BK 285 str. numatytą nusikalstamą veiką, skiriama iki 3 metų laisvės atėmimo bausmė. Atsakomybė pagal LR BK 283 str. „Riaušės“ numatyta tiems „kas organizavo ar išprovokavo žmonių sambūrį viešai smurtauti, niokoti turtą ar kitaip šiurkščiai pažeisti viešąją tvarką“. Taip pat tiems, kurie panaudojo šaunamąjį ginklą ar sprogmenis arba pasipriešino policininkui ar kitam viešojo administravimo funkcijas atliekančiam asmeniui.¹² Lietuvos Respublikos Viešojo saugumo tarnybos įstatyme riaušės yra priskiriamos prie ypatingųjų situacijų, kas pabrėžia šio įvykio išskirtinumą¹³.

Nuo Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo iki 2023 metų, fiksuoti 4 riaušių įvykiai. Pirmosios riaušės, 2003 m. gegužės mėn. 21 d., po to, kai ūkininkai protestuodami, dėl sunkios padėties žemės ūkio sektoriuje, mažėjančių didmeninių kainų įvairiems žemės ūkio produktams ir subsidijų stokos jų produkcijai, protestuodami užtvėrė magistralinius kelius, dėl ko sustojo eismas, tokie jų veiksmai Teismų praktikoje buvo prilyginti riaušėms¹⁴¹⁵. Vienos didžiausių riaušių (buvo susirinkę apie 7000 žmonių, už dalyvavimą riaušėse ir jų organizavimą nuteista 50 asmenų) Lietuvoje įvyko 2009 m. sausio 16 d., Vilniuje prie Seimo rūmų, kai protesto akciją dėl ekonominės krizės, mokesčių reformos, Ignalinos atominės elektrinės uždarymo, peraugo į

¹¹ „Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. Baudžiamasis kodeksas“, TAR, žiūrėta 2023 m. vasario 3 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.2B866DFF7D43/asr>

¹² *Ibid*

¹³ „Lietuvos Respublikos Viešojo saugumo tarnybos įstatymas“, TAR, žiūrėta 2023 m. vasario 3 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.2E8452AA51C0>.

¹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2005 m. spalio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-393/2005, Teisės gidas, žiūrėta 2023 m. vasario 3 d., <https://www.teisesgidas.lt/modules/paieska/lat.php?id=28806>

¹⁵ Įdomu tai, kad Europos Žmogaus Teisių Teismas 2013 m. lapkričio 26 d. sprendimu, nustatė, kad tokiu sprendimu buvo pažeista Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 11 str. (susirinkimų ir asociacijos laisvė). Tačiau 2015 m. lapkričio 15 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo Didžiosios kolegijos sprendimu, pažeidimų nustatyta nebuvo, nurodant, kad Lietuvos Respublikos priimti sprendimai (t.y. riaušių inkriminavimas), buvo pagrįsti tinkamais faktais, pakankamais ir reikšmingais argumentais. [http://www.lrv-atstovas-ezt.lt/uploads/KUDREVICIUS AND OTHERS 2015 GC judgment.pdf](http://www.lrv-atstovas-ezt.lt/uploads/KUDREVICIUS_AND_OTHERS_2015_GC_judgment.pdf)

riaušės ir buvo bandoma įsiveržti į Seimo pastatą¹⁶. 2011 m. kovo 25d., Kaune, vykstant futbolo rungtynėms tarp Lietuvos ir Lenkijos, pastarosios šalies sirgaliai konfliktuodami su policijos pareigūnais sukėlė riaušes.¹⁷ Paskutinės riaušės įvyko 2021 m. rugpjūčio 10 d. Vilniuje prie Seimo rūmų organizuotas mitingas dėl visuotinių ribojimų susijusių su Covid-19 ligos protrūkiu ir įvestų pandemijos valdymo sprendimų, homoseksualių partnerysčių įteisinimą, peraugo į riaušes¹⁸. Dėl šio įvykio nėra priimtas galutinis sprendimas, 2023 m. sausio 9 d. prokuratūra perdavė teismui baudžiamąją bylą, kurioje įtarimai pareikšti 87 asmenims dėl dalyvavimo riaušėse, pasipriešinimo policijos pareigūnams ir kitiems viešojo administravimo funkcijas atliekantiems asmenims, provokavimo viešai smurtauti, niokoti turtą ar kitaip šturkščiai pažeisti viešąją tvarką. Verta pažymėti, kad įkalinimo įstaigose riaušės vyko dažniau, tačiau jos kvalifikuojamos pagal LR BK 239 str. „Laisvės atėmimo įstaigos deorganizavimas“¹⁹, kaip speciali norma, todėl plačiau šiame darbe neišskiriama ir nedetalizuojama atskirai.

Kaip jau minėta anksčiau LR BK 283 str. dispozicijoje numatyta, kad riaušių kvalifikavimo sudedamoji dalis yra viešosios tvarkos pažeidimas. Todėl tikslinga aptarti ne tik riaušių sampratą, tačiau ir viešosios tvarkos sampratą, siekiant šias veikas tinkamai kvalifikuoti. Jau minėta, kad Lietuvoje riaušės vyko 4 kartus, todėl teismų praktika yra gana siaura. Priešinga situacija, su viešosios tvarkos pažeidimais. Remiantis Lietuvos Teismų rezultatų ataskaita 2021 m. dėl viešosios tvarkos pažeidimo buvo išnagrinėta 713 bylų. (2020 m. – 886 bylos, 2019 m. – 1067 bylos, 2018 m. – 1578 bylos. Bylų skaičiaus mažėjimas siejamas su įvestai apribojimais dėl COVID-19 pandemijos)²⁰. Dėl to galima teigti, kad LR BK 284 str. yra susiformavusi plati teismų praktika.

Kaip jau minėta skyriaus pradžioje, riaušės yra priskiriamos prie viešosios tvarkos pažeidimų. Šioje vietoje susiduriama su keletą problemų. Pirmiausia, kaip nurodo G. Sagatys „Joks Lietuvos teisės aktas neapibrėžia order public (viešosios tvarkos) sąvokos, aiškinamas aptinkamas tik teismų praktikoje“²¹. Taip pat LAT jurisprudencijoje pastebima LR BK 283 str., ir LR BK 284 str. konkurencija²². Kadangi abi šios veikos nukreiptos į viešosios tvarkos pažeidimą, siekiant nustatyti, kad buvo pažeista viešoji tvarka, būtina sąlyga ir viešosios vietos

¹⁶ „Sausio 16-oji – riaušės prie Seimo“, informacinis portalas 15min.lt, žiūrėta 2022 m. kovo 4 d., <https://www.15min.lt/tema/sausio-16-oji-3346>.

¹⁷ „Kaune pradeda siautėti lenkų futbolo sirgaliai“, Lietuvos Aidas, žiūrėta 2022 m. gegužės 4 d., <https://www.aidas.lt/lt/naujausios/1111-03-25-kaune-lenku-futbolo-sirgaliai-pradeda-siauteti>.

¹⁸ „Riaušės prie Seimo“, informacinis portalas lrytas.lt, žiūrėta 2022 m. gegužės 4 d., <https://tv.lrytas.lt/zyme/riauses-prie-seimo>.

¹⁹ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, *supra note*, 11.

²⁰ Lietuvos Teismai. Veiklos rezultatai 2021 m., žiūrėta 2022 m. balandžio 5 d., <https://www.teismai.lt/data/public/uploads/2022/03/teismai2022-taisytas.pdf>.

²¹ Gediminas Sagatys ir kt., *Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas: pirmieji dešimt galiojimo metų* (Vilnius: MRU, 2013), 66.

²² Švedas ir kt., *supra note*, 7: 286.

nustatymas. Viešosios tvarkos ir viešosios vietos sąvokos aiškinamas plačiai analizuojamas tik teismų praktikoje, todėl tikslinga šias sąvokas aptarti, nes tai yra sudedamoji riaušių kvalifikavimo dalis.

1.1 Riaušių samprata

Lietuvių kalbos žodyne riaušės apibrėžiamos kaip „masinio nepasitenkinimo, protesto dėl ko nors reiškimas“²³. Nors ši sąvoka ir yra labai abstrakti, jos aiškinime, sutinkamas žmonių kiekį nurodantis riaušių apibūdinimo aspektas „masinis“, kuris įtvirtintas ir LR BK 283 str. dispozicijoje ir yra įvardinamas kaip žmonių sambūris. Kaip nurodo D. Pritchard „riaušės yra socialinės transformacijos vienas pagrindinių aspektų“.²⁴ Pagal tai, galime daryti prielaidą, kad riaušių sampratą galima nagrinėti dviem aspektais. Pirmasis – nusikaltimas, už kurį Lietuvoje numatyta baudžiamoji atsakomybė, antrasis – socialinis reiškinys. Darbo autoriaus nuomone, nors šie du aspektai yra susiję ir tarpusavyje sąveikauja, tačiau toliau darbe bus nagrinėjama ir aptariama riaušių kaip nusikaltimo samprata.

Visuotinėje lietuvių enciklopedijoje nurodoma, kad riaušės yra „kai žmonių sambūris viešai atlieka fizinio smurto veiksmus, niokoja svetimą turtą (daužo, padega, sprogdina, kitaip gadina) arba įvykdo kitokį viešosios tvarkos šiurkštų pažeidimą [...] Riaušėms būdinga protesto, nepagarbos visuomeninei tvarkai ir bendroms elgesio taisyklėms demonstravimo motyvai, viešumas (riaušės išeina už privataus konflikto ribų), jų tikslas – atkreipti dėmesį ir sukelti rezonansą.“²⁵

E. Gruodytė nurodo, kad „Riaušėmis gali būti pripažįstamos ir įvairios nesankcionuotos eitynės ar demonstracijos, kuomet demonstruojami įvairūs smurtą propaguojantys plakatai, eitynių dalyviai savo išvaizda ir elgesiu kelia grėsmę aplinkiniams.“²⁶

Vilniaus apygardos teismas byloje Nr. 1A-152-303-2012, nurodė, kad riaušės traktuojamos ir apibrėžiamos kaip „pilietinis nepaklusnumas, pasireiškęs spontanišku fizinio smurto, vandalizmo, t. y. viešo ir privataus turto niokojimu bei kitokiu viešosios tvarkos šiurkščiu pažeidimų protrūkiu, lydimu pasipriešinimu policininkams bei kitiems viešojo administravimo funkcijas atliekantiems asmenims, riaušėms būdingas minios sukeltas chaosas, pasireiškiantis smurtu, turto niokojimu bei kitokiu viešosios tvarkos šiurkščiu pažeidimu.“²⁷

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas byloje Nr. 2K-552/2012, pateikia trumpesnę ir lakonišką

²³ „Riaušės“, Lietuvių kalbos žodynas, žiūrėta 2022 m. balandžio 5 d., <http://www.lkz.lt/?zodis=riau%C5%A1%C4%97s&id=23047560000>.

²⁴ Pritchard, *supra note*, 8: 1.

²⁵ „Riaušės“, Visuotinė lietuvių enciklopedija, žiūrėta 2023 balandžio 5 d., <https://www.vle.lt/straipsnis/riaukses/>.

²⁶ Gruodytė ir kt., *supra note*, 5: 656-657.

²⁷ Vilniaus apygardos teismo 2012 m. balandžio 5 d., nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-152-303-2012, žiūrėta 2022 m. gruodžio 11 d., <https://eteismai.lt/byla/259422086628826/1A-152-303-2012>.

apibrėžimą, nurodydami, kad „Riaušės tai tokia situacija, kai sambūris žmonių tyčiniaus veiksmis šiurkščiai pažeidžia viešąją tvarką, viešai smurtauja, niokoja turtą.“²⁸ Šis teismo pateiktas riaušių aiškinimas sutinkamas ir LR BK 283 str. dispozicijoje. Abiejuose riaušių sampratos išaiškinimuose nurodomas kriterijus „šiurkštus“ viešosios tvarkos pažeidimas, bus aptartas kitame darbo skyriuje.

Kitose šalyse kvalifikuojant riaušes taip pat atkreipiamas dėmesys į žmonių kiekį, kuris atlieka neteisėtus veiksmus. Latvijoje riaušės apibrėžiamos panašiai, kaip Lietuvoje ir nurodoma, kad „riaušės, tai masiniai neramumai, kurių metu griunama, naikinama, deginama, taip pat naikinamas turtas arba smurtaujama prieš asmenis, ar pasipriešinama valdžios atstovams, arba aktyviai dalyvaujama vykdant minėtus veiksmus.“²⁹ Lenkijoje nurodoma, kad atsakomybė kyla tiems „kas aktyviai dalyvauja riaušėse, žinodami, kad riaušių dalyviai kartu žiauriai užpuola asmenį ar turtą“³⁰

Apibendrinant galima teigti, kad riaušėms būdinga viešas nepagarbos visuomeninei tvarkai demonstravimas, bendro elgesio taisyklių pažeidimai, kurie vyksta viešose vietose. Svarbu pabrėžti ir teismų praktikoje akcentuojamas vertinamojo pobūdžio sąvokas žmonių sambūris ir šiurkštus viešosios tvarkos pažeidimas, kurios bus aptartos kitame darbo skyriuje.

1.2 Viešosios vietos samprata

Kaip jau minėta siekiant nustatyti viešosios tvarkos pažeidimą, bei riaušes būtina sąlyga, kad pažeidimai vyksta viešojoje vietoje³¹.

Savo moksliniame straipsnyje R. Šimkaitytė – Kudarauskė pažymi, kad „viešosios vietos sąvokos samprata nėra vienareikšmiška. Priklausomai nuo reglamentuojamo teisinio santykio ir teisės akto tikslo, viešoji vieta gali būti suprantama kaip vieta – teritorija, nuosavybės teise priklausanti valstybei ar savivaldybei – viešoji erdvė, arba kaip vieta ar teritorija, neatsižvelgiant į tai, kam ji priklauso nuosavybės teise, tačiau prieinama visuomenei, arba, kaip nurodoma teismų praktikoje, net kaip vieta, net ir priklausanti privačios nuosavybės teise, tačiau kurioje siekiama apginti visuomenės interesus ir dėl to ji laikytina viešąja vieta.“³²

²⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gruodžio 4 d., nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-552/2012, žiūrėta 2022 m. gruodžio 11 d., <https://eteismai.lt/byla/142907711661131/2K-552/2012>.

²⁹ „Latvian Criminal Law. Section 225“, Legalacts of the republic of Latvia, žiūrėta 2022 m., gegužės 4 d. <https://likumi.lv/ta/en/en/id/88966-criminal-law>.

³⁰ „Poland Penal Code, 254.1“, žiūrėta 2022 m. gegužės 4 d. https://www.imolin.org/doc/amlid/Poland_Penal_Code1.pdf.

³¹ *Supra note 11.*

³² Rūta Šimkaitytė – Kudarauskė „Viešosios vietos sąvokos samprata ir problematika“, *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka*, 5,(2011): 210, <https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/14829/Kudarausk%C4%97.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Šiaulių apylinkės teismas, nagrinėdamas viešosios vietos problematiką nurodė, kad „Nors viešosios vietos sąvoka nėra pateikta Lietuvos Respublikos įstatymuose, tačiau teismų praktikoje išaiškinta, kad viešoji vieta yra tokia vieta, kurioje teisės pažeidimo padarymo metu yra ar turi teisę lankytis kiti asmenys.“³³ LAT byloje Nr. 2K-160-697/2019 nurodė, kad viešoji vieta yra siejama su viešosios tvarkos pažeidimu pažymint, kad „Viešoji tvarka gali būti pažeista ir gyvenamosios sodybos kieme, daugiabučio namo laiptinėje ar kieme, kitoje privačioje vietoje, į kurią dėl vienokių ar kitokių priežasčių savininko sutikimu gali laisvai ateiti kiti žmonės.“³⁴ Išsamesnį viešosios vietos apibūdinimą galima rasti Lietuvos Respublikos triukšmo valdymo įstatyme 6 str. 1 d. 1 p., nurodoma, kad „viešosios vietos, t. y. miestų, gyvenviečių gatvės, aikštės, parkai, skverai bei kitose viešose vietose ir bendro naudojimo pastatuose, baruose, diskotekose, kavinėse, pramoginiuose renginiuose“³⁵ esančios vietos. Tapatų apibrėžimą randame ir Lietuvos Respublikos susirinkimų įstatymo 4 str. 1 d., kuriame nurodoma, kad susirinkimai vyksta viešose vietose t.y. gyvenamųjų vietovių gatvėse, aikštėse, parkuose, skveruose ir bendro naudojimo pastatuose.³⁶ Nepaisant įtvirtintų viešų vietų apibrėžimo, iškyla problema, kadangi pateikti apibrėžimai su nurodytomis vietomis nėra baigtiniai.

Panašūs viešosios vietos apibūdinimai pateikiami ir kituose teisės aktuose pavyzdžiui Lietuvos Respublikos rinkliavų įstatymo 11 str. 1 d. 1 p.³⁷, Administracinių nusižengimų kodekso 484 str. 1 d. ir 488 str. 1 d.³⁸, kur nurodoma, ką galime laikyti viešąja vieta, tačiau vėl svarbu pabrėžti, kad šis sąrašas nėra baigtinis. Problema galime įvardinti tai, kad kituose teisėse aktuose nors naudojama sąvoka „viešoji vieta“, ji visiškai neapibrėžta. Kaip pavyzdį galime pateikti Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymą (22 str. 1 d. 4 p.), kur numatyta, kad draudžiama vartoti alkoholį viešose vietose³⁹. Lietuvos Respublikos Karo padėties (2 str. 5 d.)⁴⁰ ir Nepaprastosios padėties (2 str. 5 d.)⁴¹ įstatymai, kuriose numatoma, kada negalima

³³ Šiaulių apylinkės teismo 2019 m. rugpjūčio 7 d., nutartis administracinių nusižengimų byloje Nr. A17.-1416-874/2019, žiūrėta 2022 m. gruodžio 29 d., https://e-teismai.lt/byla/220668037529670/A17_-1416-874/2019.

³⁴ Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2019 m. birželio 6 d., nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-160-697/2019, žiūrėta 2022 m. gruodžio 29 d., <https://eteismai.lt/byla/163174713687052/2K-160-697/2019?word=turto%20sugadinimas%20privataus%20kaltinimo>.

³⁵ „Lietuvos Respublikos triukšmo valdymo įstatymas“, 6 str. 1 d. 1 p., TAR, žiūrėta 2023 m. kovo 3 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.7E6F5E3523EA/asr>.

³⁶ „Lietuvos Respublikos susirinkimų įstatymas“, 4 str. 1 d., TAR, žiūrėta 2023 m. balandžio 2 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.E59A4E24506E/asr>.

³⁷ „Lietuvos Respublikos rinkliavų įstatymas“, 11 str. 1 d. 1p. TAR, žiūrėta 2023 balandžio 2 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.41CD8BF53D8D/asr>.

³⁸ „Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas“ 484str. 1 d., 488 str. 1 d., TAR, žiūrėta 2023 balandžio 2 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/4ebe66c0262311e5bf92d6af3f6a2e8b/asr>.

³⁹ „Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymas“, 22 str. 1 d, 4 p., TAR, žiūrėta 2023 m. kovo 3 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.9E5C5C16B6E6/asr>.

⁴⁰ „Lietuvos Respublikos karo padėties įstatymas“, 2 str., 5 d., TAR, žiūrėta 2023 m. kovo 3 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.C70309CDEB7B/asr>.

⁴¹ „Lietuvos Respublikos nepaprastosios padėties įstatymas“, 2 str. 5 d., TAR, žiūrėta 2023 m. balandžio 2 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.845C6618A647/asr>.

komendanto valandomis būti viešojoje vietoje, tačiau nepateikiamas joks šios sąvokos aiškinimas. Be jau paminėtų įstatymų, yra nemažai ir kitų teisės aktų, kuriuose vartojama sąvoka viešoji vieta, siaurąją prasme, ir tik tiek kiek to reikalaujama konkrečiame teisės akte⁴².

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas formuodamas teismų praktiką, nurodė, kad „Viešoji vieta – tai tokia vieta, kurioje nusikalstamos veikos padarymo metu yra ar turi teisę lankytis kiti asmenys. Veika laikoma padaryta viešojoje vietoje nepriklausomai nuo to, ar nusikaltimo darymo metu toje vietoje kas nors buvo, ar ne. Svarbu tai, kad dėl laisvo priėjimo prie tokios vietos joje bet kuriuo momentu gali atsirasti kiti asmenys, kurie dėl kaltininko veiksmų patirs nepatogumų.“⁴³

Kaimyninėse šalyse kaip ir Lietuvoje nurodyti nekonkretūs, tačiau siauresni viešosios vietos apibūdinimai. Pavyzdžiui Estijos Respublikos Teisėsaugos įstatymo 54 str.⁴⁴ viešoji vieta aiškinama kaip teritorija, pastatas, patalpa ar jos dalis, kuriomis leidžiama naudotis nenustatytam asmenų skaičiui, o taip pat viešojo transporto priemonės. Latvijos Respublikos viešų pramogų ir švenčių renginių saugumo įstatymo 1 d.⁴⁵ viešoji vieta yra įvardinama kaip bet kuri vieta, kuri nepriklausomai nuo fizinio ar juridinio asmens nuosavybės teisės, prieinama bet kuriam fiziniam asmeniui, atitinka bendrus bendruomenės reikalavimus, yra prieinama už tam tikrą mokestį arba be jo. Didžiosios Britanijos baudžiamajame įstatyme aptinkama abstrakti viešosios vietos sąvoka. Numatyta, kad „viešoji vieta apima visus susisiekimo kelius, visas patalpas ar vietas, į kurias piliečiai gali patekti, jei leidžiama patekti, nepriklausomai nuo to ar už tai reikalinga susimokėti“⁴⁶. Tikslesni apibrėžimą šioje šalyje pateikė Londono Asamblėja, kuri numatė, kad „viešoji vieta tai bet kokie pastatai, į kuriuos neribojamas patekimas. Taip pat viešoji vieta apima visas gatves, aikštes, komercines, viešas ir privačias erdves, neuždaras erdves, parkus, bei kitas

⁴² Pavyzdžiui Savivaldos teisiniai aktai, susiję su triukšmo prevencija, renginių organizavimu bei prekyba viešojoje vietoje. Pavyzdžiui Kauno miesto savivaldybės įsakyme Nr. A-216, „Dėl kioskų, pavišonų, lauko kavinių, laikinųjų prekybos įrenginių projektavimo ir statybos (įrengimo) ir prekybai pritaikytų automobilių (priekabų) statymo Kauno miesto savivaldybės teritorijoje tvarkos aprašas“ numatyta, kad viešoji vieta „Kauno miesto teritorijoje esanti Savivaldybės ar valstybės nuosavybės teise priklausanti ar pasitikėjimo teise valdoma teritorija, kurioje teikiamos paslaugos“, žiūrėta 2023 m. balandžio 2 d., <https://ta.kaunas.lt/assets/pdfjs/web/viewer.html?file=/api/Files/Pdf/23522&beforePrint=true&afterPrint=true&pageLoaded=true&pageChange=true&openFile=true&download=true&viewBookmark=true&print=true&fullScreen=true&find=true&errorMessage=undefined&errorAppend=true>

⁴³ Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2009 m. gegužės 12 d., nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-159/2009, žiūrėta 2022 m. gruodžio 11 d., <https://eteismai.lt/byla/272217236359181/2K-159/2009>.

⁴⁴ „Law Enforcement Act. Riigikogu“, Riigi Teataja, žiūrėta 2023 m. kovo 2 d., https://www.riigiteataja.ee/en/compare_original/506112013015.

⁴⁵ „Latvian Republic Law on Safety of Public Entertainment and Festivity Events. Saeima“, Legal acts of the republic of Latvia, žiūrėta 2023 m. kovo 2 d., <https://likumi.lv/ta/en/en/id/111963>.

⁴⁶ „Criminal Justice Act 1972. Part III, Section 33“, legislation.gov.uk, žiūrėta 2023 m. kovo 2 d., <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1972/71/section/33>.

vietas, į kurias patekimas nėra ribojamas (bent jau dienos metu). Taip pat tos vietos į kurias piliečiai turi neapmokestinta patekimo galimybę.“⁴⁷

Darbo autoriaus nuomone, ne tik Lietuvoje nėra tikslaus viešosios vietos sampratos apibrėžimo. Kita vertus tikslus šios sąvokos įvardinimas, gali sukelti ir kvalifikavimo problemų. Greitai besivystančiame pasaulyje ir visuomenėje atsiranda vis naujų bendravimo formų, susitikimų, susirinkimų vietų, o taip plečiasi ir viešosios vietos samprata. Suteikus šiai sąvokai griežtas ribas, atsiranda rizika, kad teisės aktai nespės prisitaikyti ir tinkamai palaikyti visuomeninę tvarką. Vis dėl to darbo autorius mano, kad tikslinga, kad Lietuvos teisės aktuose būtų įtvirtinta viešosios vietos sąvoka, kuria siūloma nustatyti, kad viešoji vieta – tai vieta, kuri prieinama visuomenei ar jos daliai (laisvai ar narystės pagrindu), kurioje siekiama įstatymų numatyta tvarka apginti visuomenės norą jaustis saugiai.

1.3 Viešosios tvarkos samprata

Skyriaus pradžioje minėta, kad riaušės yra priskiriamos prie viešosios tvarkos pažeidimų t.y. vykstant riaušėms, pažeidžiama viešoji tvarka. Visuotinėje Lietuvių enciklopedijoje viešoji tvarka yra apibrėžta kaip „teisės ir socialinių normų nustatyta ir valstybės saugoma visuomeninių santykių tam tikra sistema. Pagrįsta etikos, doros, pagarbos vieni kitiems principais“⁴⁸. Pati sąvoka yra plati ir apima ne tik visuomeninius santykius viešojoje vietoje, išskirtiniais atvejais ir neviešose vietose, tačiau ir valstybinių ir nevalstybinių organizacijų, piliečių teisių ir teisėtų interesų realizavimo galimybes. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 94 str. yra nurodoma, kad „Lietuvos Respublikos Vyriausybė garantuoja valstybės saugumą ir viešąją tvarką“⁴⁹, o vienas iš Policijos uždavinių numatytų Policijos įstatymo 5 str. yra viešosios tvarkos užtikrinimas⁵⁰. Tačiau svarbu pabrėžti, kad teisės aktuose nėra suformuluotas viešosios tvarkos apibrėžimas, kas sukelia problemų ir skirtingose teisenose yra traktuojamas skirtingai. Pavyzdžiui Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius civilinėje byloje 3K–3–546–915/2015 nurodo, kad „viešoji tvarka apima pagrindinius principus, kuriais grindžiama valstybės teisinė sistema, o

⁴⁷ „London Assembly. Public life in private hands“, london.gov.uk, 47, žiūrėta 2023 m. kovo 2 d., https://www.london.gov.uk/sites/default/files/gla_migrate_files_destination/Public%20space%20June%202011%20Webme.pdf

⁴⁸ Rima Varnienė, „Viešoji tvarka“, Visuotinė Lietuvių enciklopedija, žiūrėta 2023 m. balandžio 20 d., <https://www.vle.lt/straipsnis/viesoji-tvarka/>.

⁴⁹ *Supra note*, 2.

⁵⁰ „Lietuvos Respublikos Policijos įstatymas“, TAR, žiūrėta 2023 m. balandžio 2 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.CA89372D00AA/asr>

principai įtvirtinti Lietuvos Respublikos Konstitucijoje ir kituose teisės aktuose.⁵¹ Klaipėdos miesto apylinkės Teismas administracinėje byloje Nr. A2.9.-593-889/2014, nurodo, kad „viešoji tvarka, tai moralės ir pagarbos vieni kitiems principais pagrįstos bendros viešo elgesio taisyklės, egzistuojančios visuomenėje.“⁵² Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nutartyje Nr. 2K-264/2003 nurodė, kad „viešoji tvarka tai padėtis ar veikimo būdas, atitinkantis visuomenės reikalavimus. Viešoji tvarka susiklosto remiantis įvairioms socialinėms normomis ir turi tikslą užtikrinti žmonių suderintus ir jiems naudingus tarpusavio santykius.“⁵³ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nutartyje 2K-7-404/2014, pabrėžia įstatymo leidėjo principą saugoti viešąją tvarką, baudžiamosios teisės galimybe „Valstybės nustatytame teisiniame reguliavime yra įtvirtinta, jog visuomenės narių bendrabūvio tvarka, žmonių bendravimas viešose erdvėse turi būti grindžiamas kultūros tradicijomis, pagarbos, tolerancijos principais. Asmens saugumas, moralinių–kultūrinių tradicijų apsauga ir dvasinis komfortas viešajame gyvenime yra socialinė vertybė, kuri valstybės ne tik skatinama ir puoselėjama, bet ir ginama atitinkamais teisės aktais, o įstatymo numatytais atvejais baudžiamosios teisės priemonėmis.“⁵⁴

A. Abramavičius pateikia apibendrinančią sąvoką, kurioje nurodoma, kad viešoji tvarka tai „Visuomenėje priimtos bendros išorinio elgesio taisyklės, pagrįstos pagarbos vieni kitiems principu. Šių taisyklių laikymasis užtikrina normalią visuomenės gyvenimo eigą, tolerantišką bendravimą, civilizuotus tarp žmonių kylančių konfliktų sprendimo būdus, susilaikymą nuo agresyvumo įgyvendinant savo interesus“⁵⁵.

E. Gruodytė savo moksliniame straipsnyje nurodo, kad įstatymų leidėjas viešąją tvarką glaudžiai susieja su visuomenės saugumu, nes tik užtikrinant viešąją tvarką garantuojamas ir asmenų saugumas viešosiose vietose,⁵⁶

Estijos Teisės saugos įstatymo 4 str.⁵⁷ viešoji tvarka apibrėžiama kaip visuomenės būseną, kurioje yra garantuojamos teisinių nuostatų ir asmenų apsaugos subjektinės teisės. Lenkijoje viešoji tvarka apibrėžiama kaip realiai egzistuojančių visuomeninių santykių sistemą, reguliuojama teisės normų ir kitų visuomenėje priimtų normų visuma, garantuojanti netrikdomą

⁵¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 lapkričio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-546-915/2015, žiūrėta 2023 m. sausio 11 d., <https://eteismai.lt/byla/275484003091431/3K-3-546-915/2015>.

⁵² Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2014 m. kovo 14 d. nutarimas administracinės teisės pažeidimo byloje Nr. A2.9.-594-889/2014, žiūrėta 2023 m. sausio 11 d., https://eteismai.lt/byla/177352662858874/A2_9_-594-889/2014

⁵³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. balandžio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-264/2003, Teisės gidas, žiūrėta 2023 m. sausio 11 d., <https://www.teisesgidas.lt/modules/paieska/lat.php?id=19238>.

⁵⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gruodžio 2 d., . nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-404/2014, žiūrėta 2023 m. sausio 11 d., <https://eteismai.lt/byla/201223916673628/2K-7-404/2014>.

⁵⁵ Armanas Abramavičius, *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis*, (Vilnius: VĮ Registrų centas, 2009), 483.

⁵⁶ Gruodytė, *supra note*, 3: 90.

⁵⁷ *Supra note*, 44.

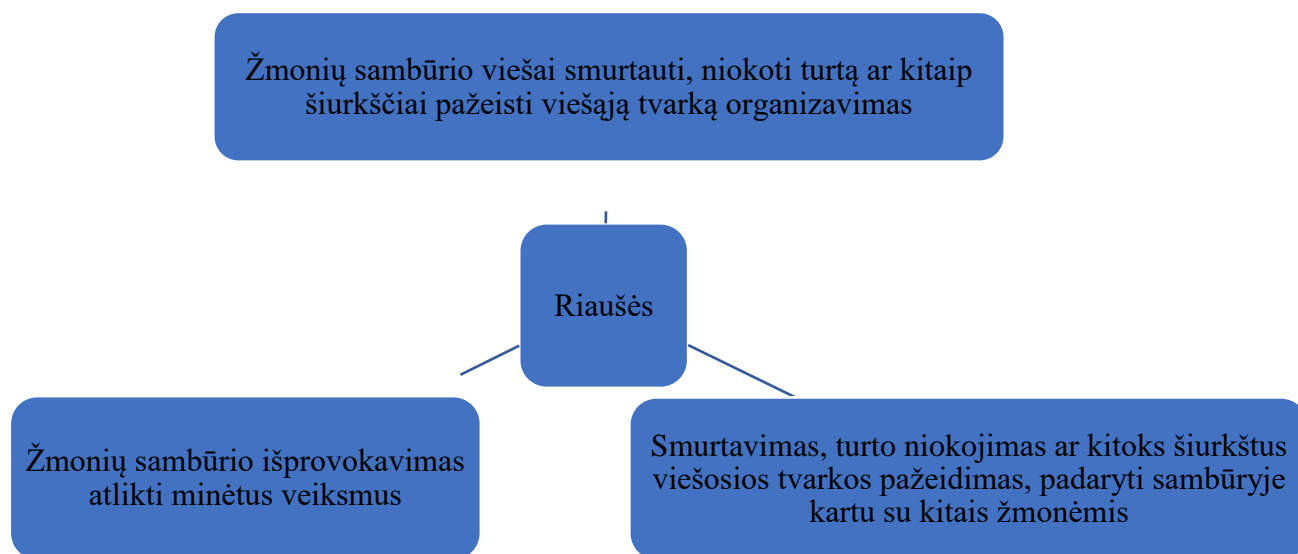
ir be konfliktų individų funkcionavimą visuomenėje. Tai apima visus tuos įstatymų ir kitų sistemų normų reguliuojamus visuomeninius santykius, kurie susiformuoja pirmiausia viešose vietose.⁵⁸

Pagal teismų praktiką ir teisės doktrinoje formuojamą praktiką, apibendrinant galime daryti išvadą, kad viešoji tvarka suprantama ir apibrėžiama – kaip elgesio taisyklės (tradicijos), kurias pritaikius kasdieniniame gyvenime, siekiama užtikrinti tvarką, saugumą šalyje, normalų visuomeninių santykių plėtojimą, bei konfliktų sprendimą.

⁵⁸ Monika Hejduk, „Zakres znaczeniowy porządku publicznego“, *Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy*, 1, 34 (2020), <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-5d68f35a-4f10-4ac4-bd7c-021f85fdd83f>

2. RIAUŠIŲ KVALIFIKAVIMO POŽYMIAI

LR BK 283 str. straipsnio pagrindinis objektas, kaip minėta jau ne kartą, yra viešoji tvarka, taip pat sveikata, orumas bei nuosavybė. Šis nusikaltimas atliekamas trimis alternatyviomis veikomis (pavaizduota paveiksle Nr. 1). Pirmiausia žmonių sambūrio viešai smurtauti, niokoti turtą ar kitaip pažeisti viešąją tvarką organizavimu, žmonių sambūrio išprovokavimas atlikti minėtus veiksmus ir smurtavimas, turto niokojimas ar kitoks šiurkštus viešosios tvarkos pažeidimas, padarytas sambūryje su kitais žmonėmis.

1 pav. LR BK 283 str. numatyto nusikaltimo alternatyvios veiklos
Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus

Taip pat LR BK 283 str. 2 d., nustatyti objektyvūs požymiai t.y. riaušių metu panaudojamas šaunamasis ginklas arba sprogmuo, bei riaušių metu pasipriešinama viešojo administravimo funkcijas atliekančiam asmeniui.

Darbo autoriaus nuomone, identifikuojant objektyviuosius nusikalstamos veikos požymius „šiurkštus viešosios tvarkos pažeidimas“ bei „sambūris“, trūksta šių požymių išaiškinimo. Taip pat teismų praktikoje pažymimą, kad riaušės atliekamos bendrininkų grupėje, todėl svarbu išanalizuoti ir šį aspektą.

2.1 Žmonių sambūris

Kvalifikuojant riaušes, naudojama vertinamojo pobūdžio sąvoka „žmonių sambūris“, kuria siekiama nurodyti susirinkusių žmonių kiekį. Lietuvių kalbos žodyne, sambūris paaiškinamas kaip žmonių susitelkimas, susirinkimas⁵⁹. Žmonių susirinkimas gali kilti dėl įvairių

⁵⁹ „Sambūris“, Lietuvių kalbos žodynas, žiūrėta 2022 m. gruodžio 11 d., <http://lkz.lt/?zodis=samb%C5%ABris&id=24010350002>.

priežasčių pavyzdžiui renginio (koncerto, krepšinio varžybų, futbolo varžybų ir pan.), dalyvaujant mitinge ar taikiame susirinkime. O. Fedosiukas žmonių sambūrį įvardija kaip „žmonių, nesusietu organizaciniais struktūriniais ryšiais, susirinkimas vienoje vietoje, suėjimas“⁶⁰. E. Gruodytė nurodo, kad sambūris „tai laisvanoriškas minios žmonių susitelkimas vienoje vietoje jų suėjimas dėl įvairių priežasčių – siekiant sudalyvauti mitinge, demonstracijoje ar tiesiog maloniai praleisti laiką.“⁶¹ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas vertindamas sambūrio sąvokos prasmę, nurodė, kad „sambūrį BK 283 straipsnio prasme reikėtų suprasti kaip pakankamai didelę tam tikroje vietoje (vietovėje) susirinkusių žmonių grupę. Tokios grupės dalyviai sutelktomis jėgomis suvienytai smurtauja, niokoja turtą ar kitaip šiurkščiai pažeidžia viešąją tvarką, kartu kiekvienas savo veiksmais palaikydamas kitų veiksmus. Tokio pobūdžio bendras veikimas laikytinas keliančiu didesnę pavojų, nei pavienių ar nedidelės grupės (keleto) asmenų veikimas“⁶². Vilniaus miesto 2-asis apylinkės teismas nurodė, kad „Nusikaltimo požymio „žmonių sambūris“ buvimas reiškia, kad sambūrį sudarančių žmonių skaičius turėtų būti pakankamai didelis.“⁶³

Lietuvos teismų formuojamai praktikai nepritaria O. Fedosiukas, nurodydamas, kad „sambūrį sudarančių žmonių skaičius turi būti ne mažesnis kaip trys“⁶⁴. Tolimesnio paaiškinimo, kodėl pasirinktas būtent toks, žmonių kiekis O. Fedosiukas nenurodo. Teismų praktikoje, šis skaičius taip pat nėra akcentuojamas ir pažymimas ne tik žmonių kiekis, tačiau tai, koks susirinkusių asmenų veiksmų intensyvumas ir prieš ką jie nukreipti. Įdomi šiuo atveju Kauno apygardos teismo nutartis, kurioje numatyta, kad „Nagrinėjamu atveju nustatyta, jog aktyviai muštynėse dalyvavo ir veikė tik 5 asmenys, [...] Tačiau toks kaltinamųjų skaičius nėra didelis, todėl tokio suėjime dalyvavusių asmenų skaičiaus nėra pagrindo pripažinti sambūriu LR BK 283 str. 1 d. prasme. Pažymėtina tai, jog kad ir kaip šiurkščiai buvo pažeista viešoji tvarka, ją pažeidusių asmenų skaičius šiuo atveju aiškiai nesiekia tokio lygio, kad būtų pagrindas konstatuoti buvus sambūrį“⁶⁵. Lietuvos Aukščiausiasis teismas pripažino sambūrį, kai vienoje magistralinio kelio vietoje susirinko apie 1500 žmonių, o 3 iš jų užvažiavo su žemės ūkio technika ir blokavo eismą. Kitoje magistralinio kelio vietoje buvo susirinkę apie 500 žmonių, kurie taip pat blokavo įprastą eismą.⁶⁶ Kitoje byloje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas sambūriu pripažino apie 3500 žmonių, kurie bandė įsibrauti į Seimo rūmus, o dalyvavimas riaušėse buvo

⁶⁰ Fedosiukas, *supra note*, 6.

⁶¹ Gruodytė. *Supra note*, 5: 657.

⁶² Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 28.

⁶³ Vilniaus miesto 2-asis apylinkės teismo 2011 m. vasario 25 d., nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-15-503/2011, žiūrėta 2023 m. sausio 11 d., <https://eteismai.lt/byla/77529163092769/1-15-503/2011>.

⁶⁴ Fedosiukas, *op. Cit.*

⁶⁵ Kauno apygardos teismo 2011 m. balandžio 5 d., nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-137-317/2011, žiūrėta 2023 m. sausio 11 d., <https://eteismai.lt/byla/178471027456575/1A-137-317-2011>.

⁶⁶ Lietuvos Aukščiausiasis teismas, *supra note*, 14.

inkriminuojamas 29 asmenims. 2021 m. vykusių riaušių metu buvo susirinkę apie 6000 tūkstančiai žmonių, o kaltinimai dėl dalyvavimo ir riaušių organizavimo pareikšti 87 asmenims.⁶⁷ Pagal šiuos teismų pateiktus paaiškinimus galima daryti prielaidą, kad kiekvienu atveju yra atskirai nusprendžiama išnagrinėjant surinktus duomenis, koks žmonių kiekis laikytinas sambūriu, nes tai yra vertinamasis veikos požymis.

Pavyzdžiui Didžiojoje Britanijoje apibrėžiant riaušes yra nurodomas ir konkretus skaičius žmonių, kuris turi atlikti veiką priešingą teisei „jeigu kartu dalyvauja 12 ar daugiau asmenų, kurie bendram tikslui naudoja ar grasina panaudoti smurtą ir dėl jų elgesio (kartu) įvykio vietoje esantys asmenys pajautę baimę dėl savo asmeninio saugumo, tai kiekvienas bendrai veikęs ir siekęs neteisėto smurto yra kaltas dėl riaušių.“⁶⁸ Jungtinių Amerikos Valstijų įstatymų kodekse nurodoma, kad riaušėmis pripažįstama „vieno ar kelių žmonių veiksmus, kurie yra trijų ar daugiau asmenų grupėje. Šios grupės ir jų narių veiksmai kelia aiškų ir tiesioginį pavojų, bet kurio kito asmens turtui, asmens sužalojimui, išreiškiami grasinimai, kad turtas bus sugadinta.“⁶⁹

Remiantis teismų praktika ir teisės doktrina kvalifikuojant riaušes ir apibrėžiant sambūrį nėra svarbu, kad visi sambūrio dalyviai vykdytų veiką priešingą teisei, o asmenų, sudarančių sambūrį, skaičius, kiekvienu atveju gali būti skirtingas. Svarbu tai, kad žmonių sambūrio atliekami veiksmai yra pavojingesni, nei pavienių asmenų ar mažų asmenų grupių atliekami veiksmai.

2.2 Šiurkštus viešosios tvarkos pažeidimas

Įstatymų leidėjas kurdamas skirtingas Baudžiamojo kodekso (t.y. LR BK 283 str. riaušės ir LR BK 284 str. viešosios tvarkos pažeidimas) normas panaudojo tapačius požymius t.y. viešas smurtavimas, įžūlus elgesys, turto niokojimas. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nurodė, kad „veiksmų šiurkštumas, yra svarbūs teisiškai vertinant kaltininkų veikas pagal BK 283 (riaušės) ar 284 (viešosios tvarkos pažeidimas) straipsnius arba kitus BK specialiosios dalies straipsnius, numatančius atsakomybę, pavyzdžiui, už turto sunaikinimą ar sugadinimą (BK 187 straipsnis).“⁷⁰ Sąvoka šiurkštus viešosios tvarkos pažeidimas yra išskirtinė ir LR BK daugiau nesutinkama. Svarbu paminėti tai, kad LR BK 283 str. dispozicijoje nėra pateiktas baigtinis viešosios tvarkos pažeidimų sąrašas, dėl to kiti pažeidimai taip pat gali būti įvardinami, kaip šiurkštūs viešosios tvarkos pažeidimai. Darbo autoriaus nuomone siekiant atskleisti šiurkštaus

⁶⁷Lietuvos Policija, „Teismui perduota 2021 m. rugpjūtį prie Seimo vykusių riaušių byla“, žiūrėta 2023 m. sausio 9 d., <https://policija.lrv.lt/lt/naujienos/teismui-perduota-2021-m-rugpjuti-prie-seimo-vykusiu-riausiu-byla>.

⁶⁸ „Public Order Act 1986. Part 1. Section 1“, legislation.gov.uk, žiūrėta 2022 m. gegužės 4 d. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/64/section/1>.

⁶⁹ „U.S. Code, Title 18, Part I, Chapter 102, Paragraph 2102“, Legal informatikon institute, žiūrėta 2022 m. gegužės 4 d. <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/2102>.

⁷⁰ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 28.

viešosios pažeidimo sąvoką, kuri yra sudedamoji riaušių kvalifikavimo dalis, tikslinga apžvelgti viešosios tvarkos pažeidimo objektyviuosius požymius.

Įvykdžius viešosios tvarkos pažeidimą, atsiranda ir neigiami nusikalstamos veikos padariniai. Šie padariniai yra numatyti LR BK 284 str. dispozicijoje, kurioje nurodoma „tas kas sutrikdė visuomenės rimtį ar tvarką.“⁷¹ Remiantis V. Piesliaku viešosios tvarkos pažeidimo nusikalstamos veikos padariniai yra materialūs⁷². Tai reiškia įvykdžius viešosios tvarkos pažeidimą, žala yra padaroma būtent viešajai tvarkai, o tai yra vertinamasis nusikalstamos veikos požymis. Kaip nurodo O. Fedosiuk, viešosios tvarkos pažeidimas, o tuo pačiu ir iš jo atsirandantys padariniai galimi šiais būdais: įžūliais veiksmais, grasinimais, patyčiomis arba vandališkais veiksmais⁷³.

Verta pažymėti, kad neigiami padariniai gali užtraukti ne tik baudžiamąją atsakomybę, tačiau ir administracinę. Nenustačius, kad asmuo atliko nusikalstamą veiką pagal LR BK 283 str., ši veika gali būti perkvalifikuota į LR BK 284 str., o nenustačius ir šios veikos požymių, asmens veiksmai gali būti pripažinti tik kaip administracinis nusižengimas. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 481 str., apibrėžia nedidelį viešosios tvarkos pažeidimą (administracinės atsakomybės už riaušių organizavimą, išprovokavimą ar dalyvavimą riaušėse nėra). Aptariant skirtumą tarp baudžiamosios ir administracinės atsakomybės Lietuvos Aukščiausiojo Teismo konsultacijoje Nr. B3-305 yra nurodoma, kad kylant neaiškumams dėl administracinio nusižengimo ar baudžiamojo nusikaltimo padarymo reikia įvertinti „kaltininko veiksmų ypatybes, intensyvumą, trukmę, nukentėjusiųjų asmenybę, jų skaičių, viešosios vietos specifiką (pvz., dėl susiklosčiusių tradicijų rimties ir tvarkos laikymosi reikalavimai būna griežtesni oficialių iškilnių, ceremonijų, kulto apeigų ir pan. vietose, tuo tarpu sporto renginiuose, buitinio bendravimo vietose, neformaliuose susibūrimuose elgesio normos nėra tokios griežtos) ir kt.“⁷⁴

Klaipėdos apygardos Teismas, byloje Nr. 1A-18-557/2020, nurodė, kad „Baudžiamoji ir administracinė atsakomybė už viešosios tvarkos pažeidimą tarpusavyje atskiriamos pagal kaltininko atliktų veiksmų pobūdį ir veika sukeliamus padarinius. ANK 481 straipsnio dispozicija nenumato padarinių, o tik konkrečius veiksmus, būtent: necenzūrinius žodžius, gestus viešosiose vietose, įžeidžiamą kibimą prie žmonių ir kitus tyčinius veiksmus, kuriais siekiama pažeisti viešąją tvarką ir žmonių rimtį; BK 284 straipsnis apima įžūlų elgesį, grasinimus,

⁷¹ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, *supra note*, 11.

⁷² Vytautas Piesliakas, *Lietuvos baudžiamoji teisė (pirmoji knyga. Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai)* (Vilnius:Justitia, 2006), 269.

Tai nurodė ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2018 m. lapkričio 28 d., nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-347-976/2018, žiūrėta 2023 m. sausio 16 d., <https://eteismai.lt/byla/210710458932672/2K-347-976/2018>.

⁷³ Fedosiukas, *supra note*, 6.

⁷⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. vasario 5 d., Senato nutarimas Nr. B3-305, Teisės gidas, žiūrėta 2022 m. gruodžio 11 d., <https://www.teisesgidas.lt/modules/paieska/lat.php?id=26495>.

patyčias, vandališkus veiksmus ir numato padarinius – visuomenės rimties ar tvarkos sutrikdymą. Taigi, kilus baudžiamojo įstatymo nustatytiems padariniams, asmuo traukiamas ne administracinėn, bet baudžiamojon atsakomybėn.⁷⁵

Lietuvos aukščiausiasis Teismas byloje Nr. 2K-19-511/2020, nurodo, kad traukiant asmenį baudžiamojon atsakomybėn, dėl viešosios tvarkos pažeidimo „turi būti nustatyti veikos padariniai – visuomenės rimties ar tvarkos sutrikdymas. Šie padariniai nustatomi atsižvelgiant į tai, ar viešojoje vietoje buvo panaudotas fizinis smurtas, ar aplinkiniai pasijuto šiurkščiai pažeminti ar šokiruoti, ar buvo nutrauktas žmonių poilsis ar darbas, padaryta didelė materialinė žala, sutrikdyta normali įmonių ar įstaigų veikla, žmonėms sukeltas didelis išgąstis, ar kilo sumaištis, nutrauktas jiems skirtas renginys, sustabdytas eismas ir pan. Sprendžiant, ar kaltininko veiksmai sukėlė šiuos padarinius, turi būti atsižvelgiama ir į tai, kokia buvo aplinkinių reakcija, koks nukentėjusiųjų skaičius, kiek truko neteisėti veiksmai.“⁷⁶

Kaip nurodo L. Pakštaitis „kvalifikavimo procesas nėra aprašytas, įstatymuose, jis paliktas teisėsaugos ir teismų praktikai“⁷⁷. Tam kad būtų galima nustatyti, kad žmogus padarė nusikalstamą veiką, jo veiksmuose būtina nustatyti visus būtinus nusikalstamos veikos sudėties požymius, o jų nenustačius asmeniui netaikoma atsakomybė arba taikoma administracinė atsakomybė. Kaip jau minėta ankščiau viešoji tvarka, kaip ir šiurkštus viešosios tvarkos pažeidimas, yra vertinamo pobūdžio sąvoka, kurios išaiškinimas ir pritaikymas priklauso nuo konkrečių faktinių aplinkybių ir taikymo sferos.

Viešosios tvarkos pažeidimo sudėties objektyvieji požymiai numatyti LR BK 284 str. dispozicijoje. Kaip nurodo Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nutartyje Nr. 2K-141/2015 „nepagarbos aplinkiniams ar aplinkai demonstravimas – reiškiasi bent vienu iš įstatymo dispozicijoje nurodytų savarankiškų alternatyvių būdų – įžūliu elgesiu, grasinimais, patyčiomis, vandališkais veiksmais.“⁷⁸ P. Veršekys savo disertacijoje šį teiginį papildė ir nurodo, kad įžūliu elgesiu, grasinimais, patyčiomis ir vandališku elgesiu, savaime konstatuojamas nepagarbos aplinkiniams demonstravimas. „Tai nulemia, kad veikos ir būdo objektyviosios pusės požymiai šioje sudėtyje vertinami kartu ir neatsietai.“⁷⁹ Lietuvos Aukščiausiojo teismo nutartyje Nr. 2K-335/2014 nurodoma, „kad nusikaltimas būtų laikomas baigtu, pakanka bent vieno iš alternatyvių

⁷⁵ Klaipėdos apygardos Teismas, 2020 m. sausio 23 d., nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-18-557/2020, žiūrėta 2023 m. sausio 16d., <https://eteismai.lt/byla/255810361434008/1A-18-557/2020>.

⁷⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. vasario 2 d., nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-19-511/2020, žiūrėta 2023 m. sausio 17 d., <https://eteismai.lt/byla/72941671512005/2K-19-511/2020?word=priverstinis%20darbas>.

⁷⁷ Laurynas Pakštaitis „Pavienių nusikalstamų veikų ir nusikalstamų veikų daugėto teisinio vertinimo ir kvalifikavimo probleminiai klausimai teisėsaugos veikloje“, *Public security and public order* 28, (2021): 122, <https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/18108/6802-16458-1-PB.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

⁷⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. sausio 13d., nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-141/2015, žiūrėta 2023 sausio 16d., <https://eteismai.lt/byla/276938245650370/2K-141/2015>.

⁷⁹ Veršekys, *supra* note, 4:127.

būdų atlikimo. Kvalifikavimui reikšmės neturi ar veika buvo atlikta vienu, dviem ar trimis būdais. Kita vertus, sprendžiant dėl asmens patraukimo baudžiamojon atsakomybėn yra svarbu nustatyti, kokie konkretūs veiksmai buvo atlikti.⁸⁰

Atlikus Lietuvos Aukščiausiojo teismo priimtų sprendimų bylose, susijusiose su viešosios tvarkos pažeidimai analizę galima daryti išvada, kad dažniausiai teismų praktikoje aptinkamas LR BK 284 str. dispozicijoje įtvirtintas požymis - įžūlus elgesys. Lietuvių kalbos žodyne žodis „įžūlus“ aiškinimas kaip „akiplėšiškas, šiurkštus“.⁸¹ Teisinėje doktrinoje sąvoka „įžūlus elgesys“, apibūdinama kaip „agresyvus, moralės požiūriu nepriimtinas, aplinkinius šokiruojantis veikimas ar neveikimas, kuriuo trikdoma visuomenės rimtis ir viešoji tvarka“⁸². Teismų praktikoje papildomai nurodoma, kad „smurto panaudojimas prieš asmenį viešoje vietoje paprastai laikomas įžūliu elgesiu, kuriuo sutrikdoma visuomenės rimtis.“⁸³ Nagrinėjant teismų praktiką, taip pat pastebėta, kad fizinio smurto naudojimas viešoje vietoje, net ir nesukėlęs sveikatos sutrikdymo, laikomas įžūliais veiksmais⁸⁴. Verta pažymėti, kad smurtas gali būti nukreiptas ne tik į žmones, bet ir gyvūnus. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, nurodė, kad dienos metu, aplinkinių asmenų akivaizdoje vykdomas gandrų šaudymas, prilyginamas įžūliams veiksams. „Nuteistasis, viešai šaudydamas baltuosius gandrų suprato, kad paniekina lietuvių tautos tradicijas saugoti ir gerbti šį paukštį, sukelia įvykį matančių ir aplink gyvenančių asmenų pasipiktinimą, demonstruoja nepagarbą aplinkiniams ir aplinkai, sutrikdo visuomenės rimtį.“⁸⁵

Kitas viešosios tvarkos pažeidimo požymis, numatytas LR BK 284 str. yra grasinimai. Grasinimus apibendrintai galime pavadinti psichinės prievartos išraiškos forma. Grasinimai gali būti išreikšti žodžiu, raštu, telefonu ir kitomis priemonėmis. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nutartyje Nr. 2K-327-696/2016, nurodo, kad grasinimai tai bauginimas (psichinė prievarta). O pats bauginimas, gali reikštis „grasinimais nužudyti ar sutrikdyti sveikatą, sunaikinti ar sugadinti turtą. Bauginimas – tai tokie veiksmai, kurie sukelia kitam žmogui baimę, nerimą, įtampą, nesaugumo jausmą. Bauginimu gali būti pripažįstami įvairaus pobūdžio veiksmai, kaip antai: įžeidinėjimai, grasinimai, kai kurie chuliganiški veiksmai, kaip antai: gąsdinantys telefono

⁸⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. liepos 1 d., nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-335/2014, žiūrėta 2023 m. vasario 11 d., <https://eteismai.lt/byla/261302092064979/2K-335/2014>.

⁸¹ „Įžūlus“, Lietuvių kalbos žodynas, žiūrėta 2023 m. vasario 11 d., <http://www.lkz.lt/?zodis=%C4%AF%C5%BE%C5%ABlus&id=13050080000>.

⁸² Abramavičius, *supra note*, 55: 252.

⁸³ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 76.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m., lapkričio 20 d., nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-347-976/2018, žiūrėta 2023 m. vasario 14 d., <https://eteismai.lt/byla/210710458932672/2K-347-976/2018>.

⁸⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. sausio 14 d., nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-134/2014, žiūrėta 2023 m. vasario 14 d., <https://eteismai.lt/byla/40842212711138/2K-134/2014>.

⁸⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. gegužės 4 d., nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-334/2004, Teisės gidas, žiūrėta 2023 m. vasario 15 d., <https://www.teisesgidas.lt/lat.php?id=25308>.

skambučiai, triukšmo kėlimas, siekiant sukelti baimę, nerimą ir pan.“⁸⁶ Pateikti baigtinį grasinimų sąrašą nėra tikslinga, kadangi, kiekvienos situacijos individualumas lemia ir kintančias atsakomybes, bei paties asmens daromų veiksmų pobūdį. Taip pat verta pažymėti, kad grasinimų apibrėžimas sutinkamas ir kitose LR BK uždraustose veikose (pvz. LR BK 145 str. „Graslinimas nužudyti ar sunkiai sutrikdyti žmogaus sveikatą arba žmogaus terorizavimas“, 147 str. „Prekyba žmonėmis“, 171 str. „Trukdymas atlikti religines apeigas ar religines iškilmes“, 287 str. „Graslinimas valstybės tarnautojui ar viešojo administravimo funkcijas atliekančiam asmeniui“, 318 str. „Graslinimas vadui ar smurtui prieš jį“⁸⁷). Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra nurodęs, kad „pagal teismų praktiką grasinimo realumui nustatyti nėra būtina, kad grasinantysis iš tikrųjų ketino grasinimą įvykdyti, bet pakanka to, jog nukentėjusysis pagal grasinimo išraišką ir kitas aplinkybes turėjo pagrindą bijoti grasinimo įgyvendinimo, o kaltininkas norėjo būtent tokios nukentėjusiojo būsenos.“⁸⁸ Todėl svarbu kiekvieną atvejį individualizuoti ir nustatyti, ko asmuo siekė savo veiksmais. Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nurodė, kad viešoje vietoje, t.y. mokymo įstaigos teritorijoje, grasindamas dujiniu pistoletu „be jokio preteksto ir aiškių motyvų, matant netoliese esantiems pašaliniams asmenims, demonstravo nepagarbą aplinkiniams ir aplinkai bei sutrikdė visuomenės rimtį, taip padarydamas BK 284 straipsnio 1 dalyje numatytą veiką.“⁸⁹

Trečiasis viešosios tvarkos pažeidimo požymis - piktybiškas tyčiojimas. Šį požymį galime apibūdinti, kaip demonstratyvų žmonių orumo žeminimą įvairiais žodžiais (neiškiriant kalbos kurioje vartojama) ir net veiksmais. Kaip nurodo A. Abramavičius, patyčiomis galime laikyti ir asmens kūno apnuoginimą (atliekamą kito asmens staigiu judesiu), replikas, kuriomis norima išjuokti neįgalų asmenį, ligonį ar senyvo amžiaus žmogų⁹⁰. Praktikoje susiduriama su problema, kai įžūlus veiksmai koreliuoja su patyčiomis. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nutartyje Nr. 2K-557-/2014 nurodė, kad „J. M. atliko nusikalstamą veiką atitinkančius veiksmus, nes nuteistosios įžūlus elgesys pasireiškė ne tik necenzūrinių žodžių vartojimu ir nukentėjusios apipylimu fekalijomis dvokiančiu skysčiu, bet fizinio smurto prieš nukentėjusiąją panaudojimu viešoje vietoje.“⁹¹ Kitoje byloje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas patyčiomis pripažino, kad asmuo tyčia susižalodamas, prisišlapino kraujo į delnus ir juo apipylė tarnyboje buvusį

⁸⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. spalio 18 d., nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-327-696/2016, žiūrėta 2023 m. vasario 15 d., <https://eteismai.lt/byla/50528084947341/2K-327-696/2016>.

⁸⁷ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, *supra note*, 11.

⁸⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m., spalio 13d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-410-693/2015, žiūrėta 2023 m. vasario 15 d., <https://eteismai.lt/byla/265610887084591/2K-410-693/2015>.

⁸⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. vasario 21 d., nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-126/2006, žiūrėta 2023 m. vasario 17 d., <https://eteismai.lt/byla/224773524140689/2K-126/2006>.

⁹⁰ Abramavičius, *supra note*, 55: 442-443.

⁹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gruodžio 30d., nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-557/2014, žiūrėta 2023 m. vasario 20 d., <https://eteismai.lt/byla/185692598673854/2K-557/2014>.

pareigūną⁹². Darbo autoriaus nuomone, atibojant vieną požymį nuo kito, svarbu nustatyti veiksmų kryptį. Jeigu veiksmais buvo siekiama pažeminti ir sumenkinti asmens orumą, tai tokie veiksmai turėtų būtų traktuojami kaip patyčios.

Ketvirtasis viešosios tvarkos pažeidimo požymis – vandališki veiksmai. Remiantis lietuvių kalbos žodynu, žodis „vandališkas“ – aiškinamas kaip žiaurūs, barbariški, vandalui būdingi veiksmai. Vandalas sąvoka yra sukonkretinama ir nurodoma, kad vandalas – kultūros ir materialinių vertybių naikintojas⁹³. E. Gruodytė nurodo, kad viešosios tvarkos pažeidimo metu atliekami vandališki veiksmai yra „visuomeninio turto naikinimas – suolelių gatvėse ir parkuose sulaužymas, sudeginimas, išteplojimas, pastatų išteplojimas grafičiais, telefonų būdelių ar autobusų stotelių nuvertimas, stiklų išdaužymas ir kiti panašūs veiksmai.“⁹⁴ A. Abramavičius papildo šią mintį, nurodydamas, jog turto nuosavybė nesusiejama vien tik su visuomeniniu turtu ir nurodo, kad „vandališki veiksmai suprantami kaip svetimo turto daužymas, ardymas, padegimas, apipylimas dažais ar kitoks niokojimas.“⁹⁵ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nutartyje Nr. 2K-160-697/2019 nurodė, kad „vandalizmas - betikslis, beprasmis, nemotyvuotas kultūros, meno vertybių, kitokio turto niokojimas parkuose, skveruose, kapinių, kultūros ir kulto pastatų, namų fasadų, vitrinų ir kitokių objektų dergimas, niokojimas bei naikinimas.“⁹⁶ Įdomi kita Lietuvos Aukščiausiojo teismo nutartis Nr. 2K-89-139/2016, kurioje iš anksto suplanuoti keršto veiksmai, pripažinti vandališkais veiksmais, nes jie buvo atlikti viešoje vietoje t.y. daugiabučio koridoriuje, kuris buvo padegtas⁹⁷. Todėl galime daryti prielaidą, kad nustatant ar veiksmus reikėtų laikyti vandališkais, reikia įvertinti nusikaltimo motyvus, niokojamo turto vietą, veikos padarymo laiką, bei niokojamo turto paskirtį.

Apžvelgus į teismų praktiką, darbo autorius pastebėjo, kad dažniausiai teismai konstatuoja, jog buvo sutrikdyta viešoji tvarka, kai asmens atžvilgiu viešoje vietoje buvo panaudotas fizinis smurtas ir aplinkiniai asmenys pasijuto šokiruoti ir pažeminti „Pažymėtina, kad teismų praktikoje smurto panaudojimas prieš asmenį viešoje vietoje paprastai laikomas įžūliu elgesiu, kuriuo sutrikdoma visuomenės rimtis.“⁹⁸ Įdomu ir tai, kad smūgio sudavimas be aiškios priežasties žmogui viešai yra traktuojama kaip įžūlūs veiksmai ir nepagarba aplinkiniams.⁹⁹ Vertinant padarinius, reikia atsižvelgti ir į tai, ar „vertinama veika peržengė

⁹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. lapkričio 19 d., nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-470/2013, žiūrėta 2023 m. vasario 23 d. <https://eteismai.lt/byla/256371290004007/2K-470/2013>.

⁹³ „Vandališkas“, Lietuvių kalbos žodynas, žiūrėta 2023 m. vasario 23 d., <http://lkz.lt/?zodis=vandali%C5%A1kas&id=30024190000> <http://lkz.lt/?zodis=vandalas&id=30024180000>.

⁹⁴ Gruodytė, *supra note*, 3: 91.

⁹⁵ Abramavičius, *supra note*, 55: 443.

⁹⁶ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 34.

⁹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 8 d., nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-89-139/2016, žiūrėta 2023 m. vasario 26 d., <https://eteismai.lt/byla/77668317389247/2K-89-139/2016>.

⁹⁸ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 76.

⁹⁹ *Ibid*

privataus konflikto ribas ir yra pavojinga ne tik konkrečiam konflikto dalyviui, bet ir aplinkai ar aplinkiniams.“¹⁰⁰ Dėl to yra ypač svarbu nustatyti padarinius siekiant kvalifikuoti veiką pagal viešosios tvarkos pažeidimą.

Kaip ir minėta anksčiau, dažniausiai teismų praktikoje pastebimas fizinio smurto panaudojimas, tačiau ir kitais veiksmais galima demonstruoti nepagarbą aplinkai ir aplink esantiems asmenims. Sukeltas išgąstis, sumaištis, pažeminimas, šokiravimas – neigiamos emocijos, kurios gali būti sukeltos aplink esantiems asmenims. Tokių emocijų eskalavimas yra pagrindas nustatant viešosios tvarkos pažeidimą. Kaip pavyzdį galima pateikti LAT nutartį byloje Nr. 2K-360-677/2015, kurioje teismas pasisakė, kad „Nuteistųjų viešais smurtiniais veiksmais buvo sukeltas triukšmas, sąmyšis, atkreipęs nuteistųjų, buvusių pataisos namuose, tiek kieme, tiek viduje, dėmesį, tai sukėlė nepatogumus, asmenų, stebėjusių nuteistųjų neteisėtus veiksmus, skaičių, jų reakciją (dalis smurto naudojimo buvo filmuojama, patys nuteistieji pripažino, jog „krikštynos“ buvo žiaurios, kėlė jiems baimę, ypač „krikštijamiems“ asmenims, daliai nukentėjusiųjų bėgo kraujas ir pan.).“¹⁰¹ Taip pat nutraukiamas asmenų darbas, poilsis, sutrikdyta įmonės, įstaigos veikla, teismų praktikoje priskiriamas prie viešosios tvarkos pažeidimo padarinių. Pavyzdžiui LAT nutartyje byloje Nr. 2K-115/2010, pažymėjo, kad „G. E. be priežasties sukėlė triukšmą restorane, keikėsi necenzūriniais žodžiais, užgauliojo restorano darbuotojus, užkabinėjo restorano klientus, pastūmė vieną iš restorane buvusių lankytojų kai ši norėjo įsiterpti dėl jo netinkamo elgesio, moteris nugriuvo. G.E. nepakluso ir apsaugos darbuotojų reikalavimui apleisti restorano patalpas, todėl buvo pritaikyti atitinkami veiksmai, tam, kad pašalinti jį iš restorano patalpų, buvo iškviestas policijos ekipažas. Visos šios aplinkybės patvirtina, jog buvo sutrikdyta įstaigos įprastinė veikla, sukeltas sąmyšis, restorane buvę lankytojai pasijuto nesaugiai, kai kurie dėl šios priežasties išėjo iš restorano“¹⁰².

Išanalizavus viešosios tvarkos pažeidimo objektyviuosius požymius, kurie yra riausių kvalifikavimo dalis, tikslinga išnagrinėti ir probleminį vertinamojo pobūdžio aspektą - šiurkštų viešosios tvarkos pažeidimą. Lietuvių kalbos žodyne žodis „šiurkštus“ yra aiškinamas kaip „neleistinas, labai didelis (nukrypimas), nemandagus, atžarus.“¹⁰³ Kaip nurodo P. Veršekys „Riausių sudėtyje šiurkštus viešosios tvarkos pažeidimas įtvirtintas kaip alternatyva viešam

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 30d., nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-652/2007, žiūrėta 2023 m. vasario 26 d., <https://eteismai.lt/byla/68969738312096/2K-652/2007>.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. spalio 18d., nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-452/2011, žiūrėta 2023 m. vasario 26 d., <https://eteismai.lt/byla/212675717164810/2K-452/2011>.

¹⁰⁰ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 78.

¹⁰¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. birželio 9d., nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-360-677/2015, žiūrėta 2023 m. vasario 27 d., <https://eteismai.lt/byla/39466058204373/2K-360-677/2015>.

¹⁰² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. kovo 8 d., nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-115/2010, žiūrėta 2023 m. kovo 1 d., <https://eteismai.lt/byla/219927498321097/2K-115/2010>.

¹⁰³ „Šiurkštus“, Lietuvių kalbos žodynas, žiūrėta 2023 m. kovo 1 d., <https://www.zodynas.lt/terminu-zodynas/SS/siurkstus>.

smurtui ar turto niokojimui. Pagal sudėties loginę konstrukciją, akivaizdu, kad viešas smurtas ar turto niokojimas savaime šiurkščiai pažeidžia viešąją tvarką – kitaip sakant, tai yra formalizuoti šiurkštaus viešosios tvarkos pažeidimo atvejai. Kokie yra kiti šiurkštaus viešosios tvarkos pažeidimo atvejai, paliekama spręsti teismui.¹⁰⁴ Kaip nurodo E. Gruodytė „šiurkštus viešosios tvarkos pažeidimas yra vertinamasis požymis, kuris nustatinėjamas atsižvelgiant į konkrečias faktines bylos aplinkybes, į veiksmų agresyvumo laipsnį, cinizmą, amoralumą ir paprastai jais pripažįstami tokie pažeidimai, kuomet visuomenė yra šokiruojama, išgąsdinama, sustabdomas įprastinis gyvenimas. Prie šiurkščių viešosios tvarkos pažeidimų būtų galima priskirti ir nesankcionuotas, baimę keliančias eitynes (eitynių dalyviai apsiginklavę lazdomis, grandinėmis ir pan., asmenų išvaizda ir elgesys grėsmingas), eitynių metu skanduojami smurtą propaguojantys šūkiai.“¹⁰⁵

Lietuvos Aukščiausiasis teismas yra nurodęs, kad „šiurkštus viešosios tvarkos pažeidimas yra vertinamasis“, tačiau pavyzdžiui, magistralinių kelių blokavimas dėl kurio sustabdomas eismas, institucijų darbo trikdymas, yra pakankamas pagrindas pripažinti, kad viešoji tvarka buvo pažeista šiurkščiai¹⁰⁶. Vilniaus apygardos teismas šiurkščiu viešosios tvarkos pažeidimu pripažino veiksmus susijusius su smurtavimu, turto niokojimu padarytus pasipriešinant policininkams, bei kitiems viešojo administravimo funkcijas atliekantiems asmenims, kurie buvo padaryti sambūryje su kitais asmenimis¹⁰⁷. Vilniaus miesto 2-asis apylinkės teismas nurodė „šiurkščiai pažeidė viešąją tvarką“ yra vertinamasis požymis, tačiau kolegija konstatuoja, kad įvairių daiktų mėtymas į Seimo rūmų langus, veržimasis į LR Seimo rūmus, dujinių užtaisų (čia turima omenyje ne policijos ir VST naudotus užtaisus) mėtymas, transporto eismo blokavimas aplinkinėse gatvėse prie Seimo bei per Žvėryno tiltą, be to institucijų darbo trikdymas, yra pakankamas laikyti įrodytu ir šį požymį.¹⁰⁸

Teismų praktikoje ir teisės doktrinoje pažymima, kad šiurkštus viešosios tvarkos pažeidimas yra vertinamasis požymis, kadangi kiekvienu atveju remiamasi konkrečiomis įvykio aplinkybėmis, pasitaiko atveju, kuomet teismas perkvalifikuoja veiką iš LR BK 283 str. (riaušės) į LR BK 284 str. (viešosios tvarkos pažeidimas). Pavyzdžiui, viename Kauno apygardos teismo nuosprendyje buvo nutarta, kad „nagrinėjamu atveju viešos tvarkos sutrikdymas nebuvo pasiekęs tokį lygį, nuo kurio jį būtų pagrindas vertinti kaip labai šiurkštų. Nors vieša tvarka ir buvo pažeista, tačiau smurtinis incidentas užtruko vos 3 minutes laiko, pataisos namų, kaip įkalinimo įstaigos, įprastas funkcionavimas iš esmės nebuvo sutrikdytas, turtas nebuvo niokojamas,

¹⁰⁴ Veršekys, *supra note*, 4:267.

¹⁰⁵ Gruodytė, *supra note*, 5:658.

¹⁰⁶ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 14

¹⁰⁷ Vilniaus apygardos Teismo 2012 m. balandžio 5 d., nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-152-303-2012, žiūrėta 2023 m. kovo 2 d., <https://eteismai.lt/byla/259422086628826/1A-152-303-2012>.

¹⁰⁸ Vilniaus miesto 2-asis apylinkės Teismas, *supra note*, 63.

nukentėjusieji patyrė tik nežymius sveikatos sutrikdymus.[...] Dėl aptartų aplinkybių bei dėl to, jog kaltinamiesiems inkriminuotos veikos pagal LR BK 283 str. 1d. savo faktinėmis aplinkybėmis iš esmės nesiskiria nuo veikos numatytos LR BK 284 str. 1d., kaltinimas nuteistiesiems keistinas į lengvesnį [...] nusikalstama veika iš LR BK 283 str. 1 d. perkvalifikuotina į LR BK 284 str. 1 d.“¹⁰⁹

Autoriaus nuomone šis teismo nuosprendis yra diskutuotinas. Pirmiausia dėl to, kad minima veika formaliai atitiko riaušių sudėtį (įprastas funkcionavimas buvo sutrikdytas (nors ir ne iš esmės), buvo vartojamas fizinis smurtas, tačiau įvertinus konkrečius bylos duomenis nuspręsta, kad ši veika faktiškai neatitinka riaušių sudėties (bylos sprendime pastebime ir papildomą vertinamąjį aspektą t.y. veiksmo laiką (trukmę). Taip pat įdomu, kad minėtas įvykis vyko įkalinimo įstaigoje, tačiau veika nebuvo kvalifikuojamas pagal LR BK 239 str. (laisvės atėmimo įstaigos deorganizavimas). Ši speciali norma koreliuoja su LR BK 283 str., kas savai keikia abejonių dėl tokio reguliavimo prasmingumo ir logiškumo. Šiuo klausimu pasisakė Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija, kuri nurodė, kad „Pažymėtina tai, kad tiek organizavusiam ar išprovokavusiam riaušes asmeniui, tiek ir tam, kuris jose dalyvavo atsakomybė yra nustatyta BK 283 straipsnyje, tačiau BK 239 straipsnio norma yra speciali norma BK 283 straipsniui, nes dėl specialaus subjekto veiksmų ne tik gali būti padaroma žala kito žmogaus sveikatai, fizinių ar juridinių asmenų turtui ar pan., bet ir sutrikdomas valstybės įstaigos, kurioje asmuo laikomas sulaikytas, suimtas ar atlieka arešto ar laisvės atėmimo bausmę, darbas. Būtent šis objektyvusis nusikalstamos veikos požymis – specialus subjektas apsprendžia BK 283 ir 239 straipsnių taikymą“¹¹⁰.

Darbo autoriaus nuomone, viešosios tvarkos pažeidimai kiekvienu atveju yra labai individualūs, atliekami asmenų veiksmai ir jų kvalifikavimas priklauso ne tik nuo vietos, kurioje jie atliekami, tačiau ir nuo aplink esančių žmonių, jų reakcijų, ir kokie buvo asmenų atliekančių nusikalstamą veiką padariniai, jų atliktų veiksmų trukmė. Vienas pagrindinių aspektų siekiant nustatyti šurkštų viešosios tvarkos pažeidimą yra veiksmų akivaizdumas, veikos demonstratyvus atlikimas, kas šalia esantiems kitiems visuomenės nariams sukelia neigiamas pasekmes (išsigąstama, sustabdoma įprastinė veikla ir pan.)

2.3 Bendrininkavimo formos: organizatorius, provokatorius, vykdytojas

Aptarus autoriaus nuomone problemines sąvokas, būtina aptarti ir kitus objektyvius riaušių požymius. Kaip jau minėta poskyrio pradžioje, LR BK 283 str. numatytos trys

¹⁰⁹ Kauno apygardos teismas, *supra note*, 65.

¹¹⁰ Lietuvos apeliacinio Teismo, 2013 m. liepos 5 d., nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-382-2013, žiūrėta 2023 m. kovo 3 d., <https://e-teismai.lt/byla/259858872277939/1A-382/2013>.

alternatyvios veiklos t.y. riaušių organizavimas, riaušių išprovokavimas ir dalyvavimas bei aktyvių veiksmų atlikimas riaušėse.

Svarbu paminėti teismų sprendimuose suformuotą praktiką, kad asmenims dalyvavusiems riaušėse, taikomas veikimas bendrininkų grupėje, kaip tai numatyta LR BK 24 str. (Bendrininkavimas ir bendrininkų rūšys). Išskiriamas vykdytojas (asmuo įvykdęs nusikalstamą veiką), organizatorius (asmuo koordinavęs ar vadovavęs kitų asmenų veiklai), kurstytojas (asmuo palenkęs kitą asmenį padaryti nusikalstamą veiką) ir padėjėjas (asmuo padėjęs daryti nusikalstamą veiką, teikdamas priemonės, šalindamas kliūtis).¹¹¹ Lietuvos Aukščiausiojo teismo nutartyje yra pabrėžta, jog „dalyvavimo riaušėse sudėtis nustato bendrininkavimą kaip būtina požymį, nes riaušėmis apskritai vadintini žmonių sambūrio, t.y. pakankamai didelio skaičiaus žmonių, viešai atliekami šiurkštūs viešosios tvarkos pažeidimai, kas reiškia, jog dalyvavimas riaušėse nebendrininkaujant su kitais sambūrio dalyviais iš esmės yra negalimas.“¹¹² Taip pat nesvarbu, kurioje nusikalstamos veikos stadijoje atsiranda susitarimas vykdyti veiką. Susitarimas gali atsirasti ir konkliudentiniais¹¹³ veiksmais, o tai reiškia „kad kaltinamieji – riaušių dalyviai savo aktyviais veiksmais taip elgdami išreiškė sutikimą dalyvauti nusikalstamoje veikoje, nepriklausomai nuo to, kuriuo laiku riaušių metu atliko savo veiksmus, šiurkščiai pažeidžiančius viešąją tvarką, todėl turi atsakyti kaip bendrininkai.“¹¹⁴

V. Valeckas ir V. Velička pateikia riaušių kilimo aplinkybes, nurodydami, kad „riaušės yra stichinio pobūdžio, neretai jos kyla susiklosčius tam tikroms palankioms aplinkybėms ar atsitiktiniams įvykiams. Tuo pasinaudoja neramumų organizatoriai, o pažeidėjų taikiniai dažniausiai tampa valdžios ar policijos pareigūnai, užtikrinantys tvarką arba atsitiktinai atsidūrę įvykio vietoje. Visais atvejais veikia vadinamasis bandos principas, kai nedidelė grupė asmenų sugeba psichologiškai paveikti ir patraukti į savo pusę daug žmonių, kurie dažnai nesistengia suprasti reikalavimų esmės ir juo labiau jų teisėtumo.“¹¹⁵

Riaušių organizavimas pasireiškia veiksmais, kuriais siekiama suteikti sambūryje esantiems asmenims, organizuotumo ir kryptingumo. Pats organizavimas gali būti spontaniškas arba iš anksto planuotas, nepaisant to, tokiais veiksmais siekiama, kad asmenų atliekami veiksmai taptų veiksmingesni. Kaip nurodo O. Fedosiukas „žmonių sambūrio viešosios tvarkos pažeidimo tikslais organizavimas pasireiškia kaip žmonių raginimas susirinkti, susirinkusių žmonių sutelkimas vienam tikslui, nurodinėjimas atskiriems žmonėms ir grupėms, aprūpinimas

¹¹¹ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, *supra note*, 11.

¹¹² Vilniaus miesto 2-asis apylinkės Teismas, *supra note*, 63.

¹¹³ konkliudentiniai veiksmai yra asmens elgesys, iš kurio matyti jo valia dalyvauti kartu su kitais, sambūryje (žmonių būryje, susitelkime, draugijoje) daromuose nusikalstamuose veiksmuose. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 28.

¹¹⁴ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 28.

¹¹⁵ Virgilijus Valeckas ir Vilius Velička, *Vidaus reikalų sistemos pareigūnų profesinis taktinis rengimas, II dalis* (Kaunas: MRU, 2013), 224.

daiktais, skirtais kūnui žaloti arba turtui naikinti, provokacijų numatymas ir kiti veiksmai, kuriais stengiamasi suteikti sambūrio agresyviems veiksams organizuotumo ir kryptingumo.“¹¹⁶ Tai patvirtina ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas byloje Nr. 2K-7-393/2005, kurioje teismas pažymėjo, kad „A.K. ir B.M. ragino Lietuvos žemdirbius protesto akcijoms, organizavo mitingus prie pagrindinių magistralinių kelių, koordinavo sambūrio dalyvių veiksmus, savo pasisakymais nurodė vykdyti suplanuotą susitarimą, tokiais veiksmais koordinavo žemdirbių veiksmus, ragino nepaklusti policijos pareigūnams“¹¹⁷.

Riaušių išprovokavimas pasireiškia asmenų įtraukimu, paskatinimu, padrąsinimu atlikti nusikalstama veika. Tokie veiksmai gali pasireikšti nurodymais, šūkais, skleidžiama melaginga informacija, kuri neatitinka tikrovės, tačiau sukelia asmenims prieštaringas mintis ir paskatina smurtauti, elgtis agresyviai ar kitaip pažeisti viešąją tvarką. O. Fedosiukas nurodo, kad „Riaušių išprovokavimas pasireiškia įvairiais šūkais pradėti antvisuomeninius veiksmus, tam tikros melagingos informacijos paskleidimu, kurstant agresyvumą, tam tikro įvykio falsifikavimu arba sukurstymu tikslu paskatinti neigiamą sambūrio reakciją ir pan. Riaušių išprovokavimas galimas demonstracijos, protesto piketo, šventinio ar kitokio renginio metu.“¹¹⁸ Vilniaus miesto 2-asis apylinkės teismas byloje Nr. 1-15-503/2011, nurodė, kad „Riaušių išprovokavimas pasireiškia: įvairiais šūkais pradėti antvisuomeninius veiksmus; tam tikros melagingos informacijos paskleidimu, kurstant agresyvumą; tam tikro įvykio falsifikavimu arba sukurstymu tikslu paskatinti neigiamą sambūrio reakciją ir pan.“¹¹⁹

Riaušių kurstytojas, kaip numatyta LR BK 24 str., yra asmuo palenkęs kitą asmenį daryti nusikalstamą veiką¹²⁰. Kurstytojas savo veiksmais, sukelia sąmoninga kito asmens norą daryti nusikalstamą veiką. Svarbu tai, kad asmuo pripažįstamas kurstytoju tik tada, kai jis asmeniškai neatlieka nusikalstamų veikų, numatytų LR BK specialiosios dalies dispozicijoje, bet įtakoja kitus asmenis atlikti nusikalstamas veikas¹²¹.

Padėjėjo veikla suprantama, kaip kitiems asmenims teikiama pagalba atliekant nusikalstamą veiką. Pats padėjimo būdas gali būti įvairus. Pagal BK 24 str. 6 d. „Padėjėjas yra asmuo, padėjęs daryti nusikalstamą veiką duodamas patarimus, nurodymus, teikdamas priemones arba šalindamas kliūtis, saugodamas ar pridengdamas kitus bendrininkus, iš anksto pažadėjęs paslėpti nusikaltėlį, nusikalstamos veikos darymo įrankius ar priemones, šios veikos pėdsakus ar nusikalstamu būdu įgytus daiktus, taip pat asmuo iš anksto pažadėjęs realizuoti iš

¹¹⁶ Fedosiukas, *supra note*, 6.

¹¹⁷ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 14.

¹¹⁸ Fedosiukas, *supra note*, 6.

¹¹⁹ Vilniaus miesto 2-asis apylinkės teismas, *supra note*, 112.

¹²⁰ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, *supra note*, 11.

¹²¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. balandžio 7 d., nutartis civilinėje byloje Nr. 2K-215/2008, žiūrėta 2023 m. kovo 7 d., <https://eteismai.lt/byla/246833027665210/3K-3-215/2008>.

nusikalstamos veikos įgytus ar pagamintus daiktus“¹²² Kaip nurodo Lietuvos Aukščiausiasis teismas „Padėjėjas atsako už vykdytojo padarytas veikas, kurias apėmė jo tyčia (BK 26 straipsnio 1 dalis). Nors padėjėjas nusikalstamos veikos objektyviųjų požymių nerealizuoja arba realizuoja tik iš dalies, bet jo veikimas ar neveikimas pripažįstamas nusikalstamu, nes jis padeda įvykdyti nusikalstamą sumanymą.“¹²³

Dalyvavimas riaušėse (vykdytojas LR BK 24 str. prasme) įgyvendinamas ne pasyviu asmens buvimu vietoje, kurioje vyksta riaušės, o aktyviais veiksmais, atliekant LR BK 283 str. numatytus veiksmus t.y. smurtavimu, svetimo turto niokojimu, šturkščiu viešosios tvarkos pažeidimu. Pavyzdžiui, asmenys pripažinti riaušių dalyviais dėl to, kad traktoriais užblokavo magistralinį kelią, dėl ko sutriko eismas, buvo sutrikdyta pasienio kontrolės punktų darbas.¹²⁴

Teismų praktikoje yra išskiriama, kad vien asmens buvimas vietoje, kurioje vyksta riaušės negali užtraukti jam nei baudžiamosios, nei administracinės atsakomybės. Pavyzdžiui, Europos žmogaus teisių teismas byloje Laniauskas prieš Lietuvą (Peticijos Nr. 6544/20), nustatė, kad asmuo nebuvo riaušių dalyvis. Peticijoje pareiškėjas nurodė, kad buvo pažeistos jo teisės, kai įkalinimo įstaigoje kilusių riaušių metu, su juo netinkamai elgėsi pareigūnai¹²⁵. Europos žmogaus teisių teismas išnagrinėjęs skundą nustatė, kad nors įkalinimo įstaigą yra padidintos rizikos vieta, ir siekiant palaikyti tvarką bei užskirsti kelią nusikalstamoms veikoms gali būti panaudota jėga, tačiau minimu atveju yra pažymima, kad pareiškėjas nebuvo riaušių organizatorius, jo veiksmai buvo neaktyvus, dėl to jėgos panaudojimas pareiškėjo atžvilgiu buvo neteisėtas, jam inkriminuota nusikalstama veika buvo neteisėtai. Administracinėje byloje, kurią nagrinėjo Vilniaus miesto 2-asis apylinkės teismas Nr. A2.11.-706-497/2009¹²⁶, buvo skundžiamas surašytas tuo metu galiojusio Administracinių teisės pažeidimų kodekso protokolas, kuris asmeniui surašytas už tai, kad jis riaušių metu remiantis policijos pareigūnų parodymais (tarnybiniais pranešimais) „vartojo necenzūrinius žodžius, įžeidinėjo policijos pareigūnus ir mėtė į juos akmenis, sniego gniūžtes, kitus daiktus, nepakluso teisėtam reikalavimui nutraukti šiuos neteisėtus veiksmus“¹²⁷, nors jis buvo sulaikytas jau nutolęs nuo riaušių vietos, taip pat nebuvo įrodymų, kuriais remiantis asmeniui būtų galima inkriminuoti šią veiką. Teismas nurodė, kad vien asmens buvimas vietoje kurioje vyksta riaušės, ar filmavimas, asmenims neužtraukia nei baudžiamosios nei administracinės atsakomybės. Kitose administracinėse bylose Nr. A2.11.-

¹²² Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, *supra note*, 11.

¹²³ *Ibid.*

¹²⁴ Vilniaus miesto 2-asis apylinkės Teismas, *supra note*, 63.

¹²⁵ Europos Žmogaus teisių teismas. Byla Laniauskas prieš Lietuvą. Peticija Nr. 6544/20, žiūrėta 2023 m. kovo 9 d., <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-219179%22%5D%7D>

¹²⁶ Vilniaus miesto 2-oj apylinkės Teismo, 2009 m. kovo 17 d., nutarimas administracinėje teisės pažeidimo byloje Nr. A2.11.-706-497/2009, žiūrėta 2023 m. kovo 12 d., https://e-teismai.lt/byla/4801423064448/A2_11_-706-497/2009.

¹²⁷ *Ibid.*

699-497/2009¹²⁸ , A2.11.-680-369/2009¹²⁹ teismai priėmė tokius pat sprendimus, nes kaip ir minėta vien asmens buvimas vietoje kurioje vyksta riaušės ir nesant įrodymų apie jo neteisėtus veiksmus, negali užtrauki asmeniui atsakomybės (tiek baudžiamosios tiek administracinės).

Pagal pateiktus teismų išaiškinimus galime teigti, kad inkriminuojant riaušės svarbu nustatyta, kad asmuo aktyviais veiksmais veikė riaušių metu t.y. smurtavo (prieš ką nukreiptas smurtas nėra svarbu), niokojo/gadino svetimą turtą arba kitais veiksmais šiurkščiai pažeidė viešąją tvarką.

2.4 Sunkinančios aplinkybės

LR BK 283 str. 2 d. numatyti alternatyvūs objektyvieji požymiai: šaunamojo ginklo, sprogmenų panaudojimas arba pasipriešinimas policininkui arba kitam asmeniui atliekančiam viešojo administravimo funkcijas. Šaunamojo ginklo ar sprogmenų panaudojimas kaip riaušės kvalifikuojantis požymis taikomas tada, kai minėti daiktai panaudoti kaip fizinės ar psichinės prievartos priemonės (šaunant, sprogdinant, bauginant jais)¹³⁰. Vilniaus miesto 2-asis apylinkės teismas tai pabrėžė, nurodydamas, kad „nuteistasis, be kitų jam inkriminuojamų veiksmų, riaušių metu į pareigūnus šaudė ir iš pramoninės gamybos 9 mm kalibro „Pobieda“ modelio dujinio pistoleto, priskiriamo D kategorijos šaunamiesiems ginklams, o tai reiškia, kad šis ginklas buvo naudojamas pareigūnų atžvilgių, kaip psichinės prievartos priemonė“¹³¹. Svarbu tai, kad tik šių daiktų turėjimas riaušių metu jų nepanaudojant, nesudaro pagrindo taikyti BK 283 str. 2 d.

Tik 2021 m. Lietuvoje vykusiose riaušėse buvo panaudotas sprogmuo, tačiau, kaip jau minėta, ši byla neišnagrinėta ir galutinis sprendimas dar nėra priimtas. Tačiau darbo autoriaus nuomone, kaip ir su šaunamuoju ginklu, sprogmuo turi būti panaudotas riaušių metu, siekiant asmeniui inkriminuoti veiką numatytą LR BK 283 str. 2 d.

Pasipriešinimo požymis taikytinas tais atvejais, kai siekiama sutrukdyti pareigūnui vykdyti pavestas funkcijas, panaudojamas fizinis smurtas arba grasinama tuoj smurtauti t.y. naudojamas psichologinis smurtas. Kaip nurodo Vilniaus miesto 2-asis apylinkės teismas „LR BK 283 straipsnio 2 dalies kvalifikuojantis požymis – „Pasipriešinimo požymis taikytinas tais atvejais, kai riaušių dalyvis, siekdamas sutrukdyti pareigūnui eiti pavestas funkcijas, panaudoja

¹²⁸ Vilniaus miesto 2-ojo apylinkės Teismo 2009 m. kovo 12 d., nutarimas administracinėje teisės pažeidimo byloje Nr. A2.11.-699-497/2009, žiūrėta 2023 m. kovo 9 d., <https://eteismai.lt/byla/113006411835629/A2.11.-699-497/2009>.

¹²⁹ Vilniaus miesto 2-ojo apylinkės Teismo 2009 m. kovo 5 d., . nutarimas administracinėje teisės pažeidimo byloje Nr. A2.11.-680-369/2009 , žiūrėta 2023 m. kovo 9 d., https://eteismai.lt/byla/113006411835629/A2_11_-680-369/2009.

¹³⁰ Gruodytė, *supra note*, 5:660.

¹³¹ Vilniaus miesto 2-asis apylinkės Teismas, *supra note*, 63.

fizinį smurtą arba grasina tuoj smurtauti. Pareigūno reikalavimų nevykdymas, nenaudojant fizinio ar psichinio smurto, nelaikomas pasipriešinimu.“¹³²

Jei riaušių metu pasipriešinama valstybės tarnautojams ar prieš juos vartojamas fizinis smurtas, veika kvalifikuojama tik pagal BK 283 str. 2 d., kitos teisės normos, numatančias atsakomybę už nusikaltimus valstybės tarnautojo ar viešojo administravimo funkcijas atliekančio asmens veiklai (LR BK 286 str., Pasipriešinimas valstybės tarnautojui ar viešojo administravimo funkcijas atliekančiam asmeniui, 287 str. Grasinimas valstybės tarnautojui ar viešojo administravimo funkcijas atliekančiam asmeniui)¹³³ netaikomos, galioja konkurencijos įveikimo taisyklė. Tačiau jei pasipriešinimo metu pareigūnui sunkiai sutrikdoma sveikata arba atimama gyvybė, veika kvalifikuojama kaip nusikaltimų sutaptis su BK XVII-XVIII (Nusikaltimai žmogaus gyvybei, Nusikaltimai žmogaus sveikatai) skyrių normomis.¹³⁴

2.5 Subjektyvioji riaušių nusikaltimo pusė

Subjektyvioji nusikaltimo numatyto LR BK 283 str. pusė pasireiškia tiesiogine tyčia. Asmuo supranta, kad jis organizuoja, provokuoja žmonių sambūrį šiurkščiai pažeisti viešąją tvarką, arba pats šiuos veiksmus atlieka. Kaip pažymima, teismų praktikoje LR BK 283 numatyta „Nusikalstama veika laikoma baigta nuo veikų atlikimo pradžios. Nusikalstama veika yra padaroma tik tiesiogine tyčia, tai yra, kaltininkas supranta, kad jis organizuoja arba provokuoja žmonių sambūrio šiurkščius viešosios tvarkos pažeidimus arba pats aktyviai atlieka šiuos veiksmus, ir nori taip veikti“¹³⁵. Kaip nurodo O. Fedosiuk „Motyvai ir tikslai nėra būtini nusikaltimo sudėties požymiai, tačiau jie padeda nustatyti, kad grupiniai veiksmai pirmiausiai buvo nukreipti prieš viešąją tvarką, o ne prieš asmens sveikatą ar nuosavybę. Riaušėms paprastai būdingi protesto, nepagarbos demonstravimo visuomeninei tvarkai ir bendroms elgesio taisyklėms motyvai, dėmesio pritraukimo ir rezonanso sukėlimo tikslai. Jeigu grupiniais veiksmais pirmiausia buvo siekiama atkeršyti arba paveikti konkretų asmenį dėl asmeninių ar savanaudiškų motyvų ir tikslų, veika kvalifikuojama pagal kitus BK straipsnius.“¹³⁶ BK 283 str. sudėtis yra formali, dėl ko dispozicijoje nereikalaujama padarinių. Nusikaltimas laikomas baigtu, kada faktiškai pradedama smurtauti, niokoti turtą, šiurkščiai pažeisti viešąją tvarką. Bandymai organizuoti ar išprovokuoti riaušes gali būti priskiriami prie rengimosi ar pasikėsinimo stadijos.

Tikslinga paminėti, kad tam tikros nusikalstamos veikos (LR BK 140 str. fizinio skausmo sukėlimas ar nežymus sveikatos sutrikdymas, LR BK 138 str. 1 d. nesunkus sveikatos

¹³² Vilniaus miesto 2-asis apylinkės Teismas, *supra note*, 63.

¹³³ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Supra note*, 11.

¹³⁴ Gruodytė, *supra note*, 5:661.

¹³⁵ Vilniaus miesto 2-asis apylinkės Teismas, *supra note*, 63.

¹³⁶ Fedosiukas, *supra note*, 6.

sutrikdymas nesat kvalifikuojančių požymių ir LR BK 187 str., turto sunaikinimas ar sugadinimas) padarytos riaušių metu atskirai nekvalifikuojamos, o jas apima riaušių sudėtis. Tačiau jei riaušių metu sunkiai sutrikdoma sveikata arba atimama gyvybė, veika kvalifikuojama, kaip nusikaltimų sutaptis.¹³⁷

Svarbu pažymėti ir subjekto amžių, nuo kurio jam taikoma atsakomybė pagal LR BK 283 str. LR BK 13 str. 1 d.(amžius nuo kurio asmuo atsako pagal baudžiamuosius įstatymus), asmuo pagal LR BK 283 str. atsako nuo 16 metų. Kaip nurodo O. Fedosiukas „Asmenys nuo 14 iki 16 metų, dalyvavę riaušėse, pagal baudžiamuosius įstatymus atsako tik tuo atveju, jei jų veikoje yra kito nusikaltimo, numatyto BK 13 str. 2 dalyje, požymiai.“¹³⁸

¹³⁷ Fedosiukas, *supra note*, 6.

¹³⁸ *Ibid.*

3. ĮRODYMAI REIKŠMINGI RIAUŠIŲ KVALIFIKAVIMUI

Darbo autoriaus nuomone, siekiant kvalifikuoti riaušes, tikslinga atkreipti dėmesį ir į įrodymus, kurie tampa pagrindu siekiant įrodyti asmens neteisėtą veiką. Patys įrodymai ir įrodinėjimas, kaip nurodo Lietuvos Aukščiausiasis Teismas „yra viena svarbiausių baudžiamojo proceso sudėtinių dalių ir viena pagrindinių baudžiamojo proceso subjektų veiklos kryptių. Ši veikla viena ar kita forma vykdoma visose baudžiamojo proceso stadijose. [...] Tinkamas šių normų taikymas užtikrina teisingumo vykdymą ir baudžiamojo proceso paskirtį – ginant žmogaus ir piliečio teises bei laisves, visuomenės ir valstybės interesus greitai, išsamiai atskleisti nusikalstamas veikas ir tinkamai pritaikyti įstatymą, kad nusikalstamą veiką padaręs asmuo būtų teisingai nubaustas ir niekas nekaltas nebūtų nuteistas.“¹³⁹

Įrodymai Lietuvių kalbos žodyne yra apibrėžiami, kaip argumentai, kuriais siekiama atskleisti tiesą.¹⁴⁰ Baudžiamojo proceso tikslas ir esmė – nustatyti tiesą byloje ir, ją nustačius, priimti teisingą galutinį procesinį sprendimą. Tiesos byloje nustatymas tiesiogiai susijęs su nusikalstamo įvykio aplinkybių atkūrimu. Vadinas, teismas turi aiškiai ir nedviprasmiškai nustatyti, kas atsitiko konkrečioje situacijoje, dėl kurios pradėtas baudžiamasis procesas. Lietuvos Respublikos Baudžiamojo Proceso kodekse (toliau - LR BPK), 20 str. yra numatyta, kad įrodymai - įstatymų nustatyta tvarka gauti duomenys.¹⁴¹ Ar įrodymai yra tinkami, kiekvienu atveju nusprendžia teisėjas ar teismas. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nurodo, kad įrodymai „tai įstatymo reglamentuota ikiteisminio tyrimo įstaigų ir jų pareigūnų, prokuroro, ikiteisminio tyrimo teisėjo, teismo ir proceso dalyvių (įtariamojo, kaltinamojo, gynėjo, nukentėjusiojo, civilinio ieškovo, civilinio atsakovo, taip pat įtariamojo, kaltinamojo, nukentėjusiojo, civilinio ieškovo, civilinio atsakovo atstovo) veikla, kuria renkami, pateikiami, tikrinami ir vertinami duomenys, reikšmingi tiriamo įvykio aplinkybių, nusikalstamos veikos buvimo ar nebuvimo, kitų aplinkybių, turinčių reikšmės bylai išspręsti teisingai, nustatymui.“¹⁴²

Kaip teigia Lietuvos apeliacinio teismo Teismų praktikos skyriaus vadovė dr. Dovilė Murauskienė „tiesiogiai įvykyje nedalyvavusiam teismui, kaip ir prokurorui, tą padaryti yra be galo sunku. Todėl nepamainomais pagalbininkais laikomi įrodymai. Būtent įrodymai, jų vertinimas padeda teismui kuo tiksliau ir objektyviau atkurti tiriamo įvykio aplinkybes ir jas teisiškai įvertinti. Įrodymais byloje tampa įvairūs šaltiniai: liudytojų, nukentėjusiųjų, pačių

¹³⁹ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus Baudžiamojo proceso kodekso normų, reglamentuojančių įrodinėjimą, taikymo teismų praktikoje apžvalga“, žiūrėta 2023 m. kovo 15 d., <https://www.lat.lt/data/public/uploads/2018/06/ab-27-1.doc>.

¹⁴⁰ „Įrodymai“, Lietuvių kalbos žodynas internete. <http://www.lkz.lt/?zodis=rodyti&id=23066350008>.

¹⁴¹ „Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Baudžiamojo proceso kodeksas“, TAR, žiūrėta 2023 m. balandžio 5 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.EC588C321777/asr>.

¹⁴² Lietuvos Aukščiausiasis teismas, *Op. Cit.*

kaltininkų parodymai, daiktai ir dokumentai, kuriuos galima ištirti, apžiūrėti, specialistų išvados, ekspertizių aktai, slaptų tyrimo veiksmų atlikimo metu užfiksuoti duomenys, asmens ar daiktų atpažinimo veiksmų protokolai ir kiti duomenys.¹⁴³

Įrodymai atsižvelgiant į jų kilmę, gali būti klasifikuojami. Pats klasifikavimas suteikia įrodymams aiškumo, kaip užfiksuoti, patikrinti ir įvertinti ir nepadaryti baudžiamojo proceso įrodinėjimo pažeidimų. Įrodymų teorijoje yra skiriamos šios pagrindinės įrodymų klasifikacijos:

1. Pagal informacijos teikimo būdą: asmeniniai įrodymai ir daiktai.
2. Pagal santykį su įrodinėtomis aplinkybėmis: tiesioginiai ir netiesioginiai įrodymai.
3. Pagal santykį su kaltinamojo versija: kaltinantys ir teisinantys įrodymai
4. Pagal informacijos šaltinio pirmumą: pirminiai ir išvestiniai įrodymai.¹⁴⁴

Asmeniniai įrodymai suprantami ir yra iš žmonių gauti paaiškinimai žodžiu, raštu, vaizdo ar garso įrašu. „tai asmenų parodymai, fiksuojami protokoluose; ikiteisminio tyrimo pareigūnų, prokurorų, teisėjų, teismo atliktų veiksmų suvokta ir protokoluose užfiksuota informacija apie veiksmų eigą ir jų rezultatus; specialisto išvada, ekspertizės aktas; kitos informacinės laikmenos, kuriose yra bylai svarbios informacijos (pareiškimai, pažymos, laiškai, žinutės, dienoraščiai, piešiniai, brėžiniai, magnetiniai, lazeriniai, elektroniniai įrašai ir pan.“¹⁴⁵ Daiktai kaip įrodymai suprantami kaip materialūs dalykai, kuriuose užfiksuota tam tikra informacija reikšminga ir reikalinga siekiant atskleisti nusikaltimą ar nusižengimą. „Daiktai, turintys reikšmės nusikalstamai veikai tirti ir nagrinėti tai materialūs objektai, kurie buvo nusikalstamos veikos padarymo įrankiais ar priemonėmis, nusikalstamos veikos rezultatais, daiktai, ant kurių išliko nusikalstamos veikos pėdsakų, daiktai, kurie buvo kaltininko nusikalstamų veikų objektais, daiktai, kurie gali būti priemonėmis nusikalstamai veikai atskleisti ir kaltininkams nustatyti arba kaltinimui paneigti ar atsakomybei palengvinti (LR BPK 91 str.).“¹⁴⁶

Tiesioginius ir netiesioginius įrodymus Lietuvos Aukščiausiasis Teismas apibūdinimo, nurodydamas kad „Tiesioginiai įrodymai patys, be tarpinių grandžių, yra susiję su įrodinėjimo dalyku, o netiesioginiai yra tokie įrodymai, kurie iš pradžių pagrindžia tarpinio fakto buvimą, o per šį faktą – ir įrodinėtinas aplinkybes. Ne visada nusikaltimo aplinkybės ir veiką padariusio asmens kaltė nustatoma tiesioginiais įrodymais. Įrodinėjimas netiesioginiais įrodymais yra sudėtingesnis, tačiau jais taip pat gali būti grindžiama asmens kaltė, jei tais įrodymais nustatyti

¹⁴³ Dovilė Murauskienė, „Teismų sistemos naujienos“, Lietuvos teismai, žiūrėta 2023 m. balandžio 6 d. <https://www.teismai.lt/lt/naujienos/teismu-sistemos-naujienos/tik-surinkti-duomenys-savaime-nera-irodymai/5508>.

¹⁴⁴ Rima Ažubalytė ir kiti *Baudžiamojo proceso teisė. Metodinė priemonė* (Vilnius: MRU 2014), 126, <https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/16951/9789955196174.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

¹⁴⁵ *Ibid.*, 127

¹⁴⁶ Ažubalytė, *Supra note*, 145: 137.

tarpiniai faktai ir išvados tarpusavyje sujungti nuoseklia ir logiška grandine.“¹⁴⁷ Pavyzdžiui, tiesioginiai įrodymai pripažįstami nukentėjusiojo parodymai, netiesioginiu įrodymu pripažįstamas atliktas odorologinis tyrimas (t.y. paimtas kvapo pėdsakas) iš įvykio vietos, kuris patvirtina, kad asmuo buvo tam tikroje vietoje. Tokiais įrodymais pabrėžiamas ne asmens kaltumas, o tik faktas, kad asmuo buvo tam tikroje vietoje.

Kaltinamieji įrodymai suprantami, kaip tiesioginiai įrodymai, kuriais pagrindžiama asmens kaltė vykdant nusikalstamą veiką, liudijantys apie sunkinančias aplinkybes. Teisinantys įrodymai yra tokie, kurie paneigia asmens dalyvavimą vykdant nusikalstamą veiką, arba padeda nustatyti kaltinimą lengvinančias aplinkybes.¹⁴⁸

Pirminiai įrodymai yra tie, kurie gauti iš tiesiogiai įvykyje dalyvavusio asmens. Išvestiniai įrodymai, yra „dokumentų nuorašai; pėdsakų atliejos, pirštų pėdsakų atspaudai plėvelėje, liudytojo pateikiama informacija, gauta iš kito asmens.“¹⁴⁹

Teismų praktikoje pažymima, kad nesvarbu taikoma administracinė ar baudžiamoji atsakomybė, šiose bylose turi būti laikomasi tų pačių principų t.y. įstatymuose numatytos sankcijos gali būti taikomos tik tada, kai nustatoma, kad padarytos įstatymo draudžiamos veikos. Priimant sprendimus, remiantis surinktais įrodymais, negali kilti jokių abejonių, bei dviprasmiškų minčių, dėl pažeidimo fakto ir pažeidimą padariusio asmens kaltės.

Analizuojant Lietuvos teismų praktiką, riausių bylose pastebėta, kad teismai siekdami inkriminuoti nusikalstamą veiką, vertina įrodymų visetą. Dažniausiai išskiriama liudytojų parodymai, atpažinimo protokolai, nuotraukos, vaizdo bei garso įrašai kuriuose matomi atliekami asmens veiksmai, specialistų išvados, apgadinto turto apžiūros protokolai, įvykio vietos apžiūros protokolai. Taip pat bendraujant su ikiteisminį tyrimą atlikusiais pareigūnais, riausių bylose prie seimo 2021 m., jie nurodė, kad buvo ypač atidžiai analizuojama ir socialinėje erdvėje publikuojama informacija (gyvos vaizdo transliacijos, žmonių pasisakymai „postai“ (dar kitaip vadinami įrašai socialiniame tinkle), komentarai ir panašiai).

Šio darbo rengimo eigoje atliktame tyrime (tyrimo metodika ir visos apklausos rezultatai pateikti 4 darbo skyriuje), policijos pareigūnų buvo paprašyta nurodyti įrodymų reikšmingumą riausių tyrimo bylose (įvertinant įrodymais balais nuo 1 iki 10). Rezultatai pateikiami Priede Nr. 2.

Pagal respondentų pateiktus duomenis, pastebėtina, kad daugiausia respondentai balų skyrė, vaizdo įrašams (613 balų), įvykio vietos apžiūros protokolams, kuriuose užfiksuotos įvykio aplinkybės (518 balų), šiek mažiau balų skyrė valstybės tarnautojų surašytiems

¹⁴⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 14 d., nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-287/2013, žiūrėta 2023 m. balandžio 15 d., <https://eteismai.lt/byla/1759015949141/2K-287/2013>.

¹⁴⁸ Ažubalytė, *op. cit.*, 140.

¹⁴⁹ *Ibid.*, 144.

tarnybiniams pranešimams (514 balų), liudytojų parodymams (505 balai). Mažiau balų skirta atpažinimams iš fotonuotraukų (479 balai), fotonuotraukoms (475 balai), specialistų išvadoms dėl patirtų sužalojimų (444 balai), bei specialistų išvadoms dėl nusikalstamos veikos įrankio (443 balai). Mažiausiai balų, kaip reikšmingiausi įrodymai siekiant inkriminuoti asmeniui riaušes, surinko specialistų išvados dėl ginklo charakteristikos (437 balai), garso įrašai (437 balai), specialistų išvados dėl turto sunaikinimo (422 balai).

Ikiteisminį tyrimą riaušių byloje atlikę pareigūnai, nurodė, kad reikšmingiausi įrodymai riaušių bylose yra vaizdo įrašai, liudytojų parodymai, bei įvykio vietos apžiūros protokolai, kuriuose užfiksuotos įvykio aplinkybės. Taip pat skirtingai nuo likusių respondentų ikiteisminį tyrimą atlikę pareigūnai nurodė, kad reikšmingos ir specialistų išvados, nurodydami, kad mažiau reikšmingi įrodymai fotonuotraukos, garso įrašai.

Šie skirtingi pasirinkimai gali būti susiję ir su skirtinga asmenine patirtimi, bei atliekamų darbo funkcijų skirtumu. Be to, kaip ir kiekvieno ikiteisminio tyrimo metu yra pasirenkama tam tikra darbo specifiška ir taktika, kuria siekiama kuo tinkamiau surinkti faktus, o tai kiekvienu atveju gali lemti ir skirtingų įrodymų vertingumą. Darbo autoriaus nuomone, siekiant išsamiau išanalizuoti minėta klausimą, tikslinga būtų atlikti interviu su pareigūnais, kuriuo metu būtų galima užduoti papildomų klausimų, kurie leistu išsiaiškinti, kokios priežastys nulėmė konkrečius pasirinkimus.

Apibendrinant galima teigti, kad siekiant inkriminuoti asmeniui dalyvavimą, organizavimą ar riaušių provokavimą, svarbu, kad jo atliekami veiksmai būtų užfiksuoti (vaizdo įrašais, fotonuotraukomis, tarnybiniais pranešimais, atpažinimo protokolais ir kt.). Šių bylų turinčių reikšmės įrodymų pagalba patvirtinamos arba paneigiamos faktinės įvykio aplinkybės, o byla nagrinėjantis teismas, gali aiškiai nustatyti ir patvirtinti arba paneigti asmens atliekamą veiką.

4. RIAUŠIŲ KVALIFIKAVIMO PROBLEMATIKA REMIANTIS POLICIJOS PAREIGŪNŲ, DIRBANČIŲ SU RIAUŠIŲ BYLOMIS, PRAKTINE PATIRTIMI

4.1 Tyrimo metodika

Siekdamas nustatyti pagrindines riaušių kvalifikavimo problemas ir atrasti galimų problemų sprendimus, darbo autorius, išanalizavo minimą klausimą ne tik teoriniame, bet ir praktiniame lygmenyje.

Praktinio tyrimo tikslas – ištirti policijos pareigūnų žinias ir gebėjimus identifikuoti riaušes, atskleisti darbo praktikoje kylančias problemas kvalifikuojant riaušes.

Iškeltam tikslui pasiekti *pasirinktas tyrimo metodas* – policijos pareigūnų kiekybinė anketinė apklausa.

Kiekybinis metodas – anketinė apklausa internetu, pasirinkta siekiant apklausti didesnę kiekį žmonių, efektyviai sutrumpinti tyrimo laiką, kaštus, tačiau gaunant vertingą informaciją ir skirtingus požiūrius. Taip pat, kaip nurodo I. Gaižauskaitė ir S. Mikėnė, toks tyrimo būdas pasižymi šiais privalumais „išvengiama interviuotojo įtakos, suteikiama daugiau privatumo atsakant į jautres klausimus [...] mažesnės duomenų įvedimo ir redagavimo sąnaudos, klausimynai respondentus pasiekia greitai, mažesnės apklausos išlaidos leidžia surinkti duomenis didesnėmis imtimis.“¹⁵⁰ Tyrimui atlikti, sudaryta anoniminė apklausa iš 17 klausimų (žr. Priedas Nr.1). Klausimai sudaryti siekiant nustatyti, kokie yra policijos pareigūnų gebėjimai, žinios, su kokiomis problemomis susiduriama praktiniame darbe. Klausimai yra uždaro ir atviro tipo. Uždaro tipo klausimai leidžia respondentams pasirinkti vieną ar kelis jiems tinkančius atsakymus. Atviro tipo klausimuose palikta galimybė įrašyti savo atsakymą grafoje „Kita“. Suteikus respondentams tokią galimybę, tikimasi gauti išsamesnių, patikimesnių ir tikslesnių duomenų.

Apklausos tikslinė grupė:

Pasirinkta apklausti dvi pareigūnų grupes. Pirmąją grupę sudaro ikiteisminį tyrimą riaušių byloje atlikę pareigūnai ir antrąją sudaro pareigūnai, kurie atlieka reagavimo į įvykį funkciją, taip pat atliekantys nesunkius ikiteisminius tyrimus, taip pat kurie buvo ar gali būti kviečiami atlikti įvairius riaušių suvaldymo ar aplinkybių nustatymo veiksmus riaušių įvykio vietose.¹⁵¹

Pasirinkti respondentai atlieka skirtingas funkcijas, turi sukaupę skirtingą patirtį. Į įvykius reaguojančių pareigūnų išvalgos svarbios, nes jie vieni pirmųjų atvyksta į įvykio vietą pastebi ir fiksuoja asmenų atliekamus veiksmus, perduoda informaciją atsakingiems asmenims,

¹⁵⁰ Inga Gaižauskaitė, Svajonė Mikėnė *Socialinių tyrimų metodai: apklausa*, (Vilnius: MRU 2014), 85.

¹⁵¹ Dėl įvykdytos policijos reformos ir suformuotų pareigybių aprašų, visi policijos pareigūnai gali būti pasitelkiami esant tokioms situacijoms, kaip riaušės.

bando sutramdyti įsisiautėjusią minią. Ikiteisminį tyrimą atliekančių pareigūnų patirtis ypatingai vertinga siekiant nustatyti riaušių kvalifikavimo problemas.

Tyrimo imtis ir organizavimas. Anketinė apklausa buvo pateikta A, B, C (žinoma tik darbo autoriui)¹⁵² apskričių, vyriausiojo policijos komisariato pareigūnams, kurių veikla turi sąsajų su riaušių bylomis, taip pat Lietuvos policijos mokyklos profesinės taktikos skyriaus pareigūnams ir Lietuvos policijos mokyklos profesinių įgūdžių valdybos pareigūnams, kurie vykdo naujų pareigūnų ir esamų pareigūnų mokymą.¹⁵³ Prieš atliekant tyrimą, buvo kreiptasi į policijos komisariatų vadovus, siekiant gauti leidimą ir suderinti, apklausos paviešinimo policijos pareigūnams galimybes. Gavus vadovų leidimus empirinis tyrimas atliktas 2023 m. kovo – balandžio mėnesiais. Tyrimo respondentams iš anksto buvo pristatytas tyrimo tikslas, baigiamojo darbo nagrinėjama tema, taip pat pateikti tyrimo klausimai. Apklausa suformuota internetinėje svetainėje <https://docs.google.com/forms/u/0/>. Pasinaudojant internetinės svetainės funkcionalumu, anketa buvo uždara, ją galėjo pasiekti tik specialią nuorodą turintys asmenys.

Apklausa buvo išsiųsta 92 policijos pareigūnams, kurie dirba specializuotame padalinyje susijusiame su viešosios tvarkos užtikrinimu ir jų funkcijos tiesiogiai susijusios su darbu riaušėse (tai siekia apie 80 procentų visų Lietuvoje šias funkcijas atliekančių policijos pareigūnų), taip pat Lietuvos policijos mokyklos, profesinės taktikos skyriaus specialistams, kurie moko būsimus policijos pareigūnus (anketa pateikta 6 pareigūnams, tai siekia 100 proc. darbuotojų), bei Lietuvos policijos mokyklos profesinių įgūdžių valdybos 2-ojo skyriaus pareigūnams, kurie rengia kvalifikacijos mokymus policijos pareigūnams (Pateikta 10 pareigūnų, kas sudaro apie 70 proc. ten dirbančių asmenų). Be to apklausa pateikta 8 policijos pareigūnams (tai sudaro apie 85 proc. ten dirbančių asmenų), kurie atliko ikiteisminį tyrimą riaušių byloje 2021 m., siekiant sužinoti su kokiomis problemomis buvo susiduriama ikiteisminio tyrimo atlikime. Taip pat apklausa pateikta A, B, C policijos komisariatų darbuotojams, kurie vyksta į įvykio vietas, atlieka ikiteisminį tyrimą nesunkiuose nusikaltimuose (anketa buvo siunčiama pasirinktinai, pateikta 75 asmenims, tai sudaro apie 10 proc. tokias funkcijas atliekančių pareigūnų). Anketa užpildė 62 respondentai (32,29 proc. nuo visų gavusių). Tyrimo metu gauti rezultatai buvo apdoroti, kompiuterine programa „MS Excel“, naudoti duomenų susistemavimo ir iliustravimo metodai.

¹⁵² Šie duomenys neatskleidžiami, nes duomenų atskleidimas gali kelti pavojų pareigūnams, po 2021 m. rugpjūtį prie Seimo vykusių riaušių, jų dalyviai ir jiems prijuočiantys asmenys, siekė identifikuoti policijos pareigūnų duomenis, už tai siūlydami net piniginį atlygį.

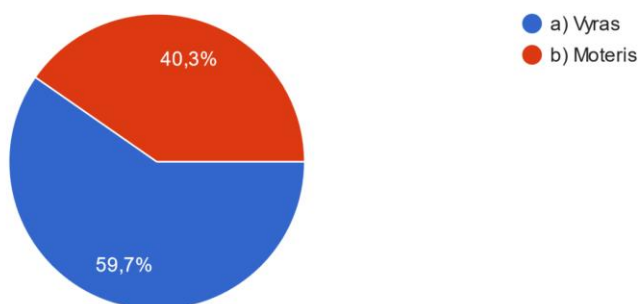
¹⁵³ Vykdomi mokymai yra tiesiogiai susiję su viešosios tvarkos pažeidimų identifikavimu, pasiruošimu jiems ir taktiniais veiklos aspektais.

Tyrimo etika. Kaip nurodo I. Gaižauskaitė ir S. Mikėnė „Svarbu užtikrinti jų (respondentų) gerovę tiek paties proceso metu tiek po jo“¹⁵⁴. Tyrimas buvo vykdomas laikantis pagrindinių socialinių tyrimų etinių principų t.y. pagarbos, privatumo, geranoriškumo. Kaip ir minėta, respondentams buvo paaiškinama darbo tema, tyrimo tikslas ir uždaviniai, akcentuojama, kad apklausa yra anoniminė. Buvo pabrėžta, kad kiekvienas respondentas, laisvai dalyvauja tyrime, bet kuriuo metu gali atsisakyti dalyvauti tyrime, bei iš jo pasitraukti. Anketinės apklausos dalyviai atskirai neidentifikuojami, gauti rezultatai apdoroti ir atlikta jų analizė.

4.2. Policijos pareigūnų apklausos rezultatų analizė

Kaip jau minėta apklausoje iš viso dalyvavo 62 respondentai, kurių pasiskirstymas pagal lytį, pateiktas 2 paveiksle.

1. Jūsų lytis
62 atsakymai

2 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį
Šaltinis : sudaryta darbo autoriaus pagal gautus tyrimo duomenis

Remiantis tyrimo duomenimis, apklausoje dalyvavo daugiau vyrų (59,7 proc.), nei moterų (40,3 proc.).

Ikiteisminį tyrimą riaušių byloje atlikusių pareigūnų (tyrime dalyvavo 8 pareigūnai) daugumą sudarė moterys (5 pareigūnės), šiek tiek mažiau vyrai (3 pareigūnai).

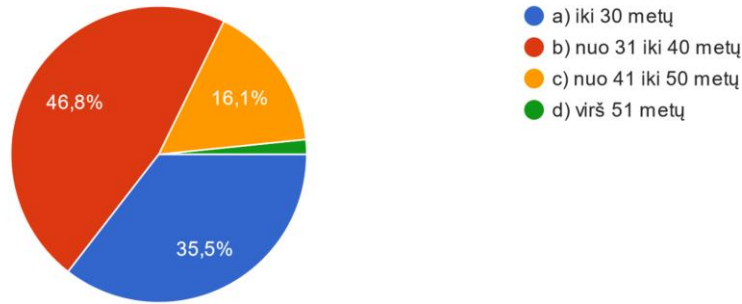
Tai leidžia teigti, kad tyrime atsispindės vyrų ir moterų nuomonė.

Tyrimo metu nustatytas ir respondentų amžius, kuris pateikiamas 3 paveiksle.

¹⁵⁴ Gažauskaitė ir Mikėnė *supra note*, 150:45.

2. Jūsų amžius?

62 atsakymai

3 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių
Šaltinis : sudaryta darbo autoriaus pagal gautus tyrimo duomenis

Didžiausia dalis tyrimo asmenų yra 31-40 metų amžiaus grupėje (46,8 proc.) ir asmenys iki 30 metų (35,5 proc.) Ženkliai mažesnė respondentų dalis yra vyresni asmenys patenkantys į 41-50 metų (16,1 proc.), ir vyresni nei 51 metai (1,6 proc.).

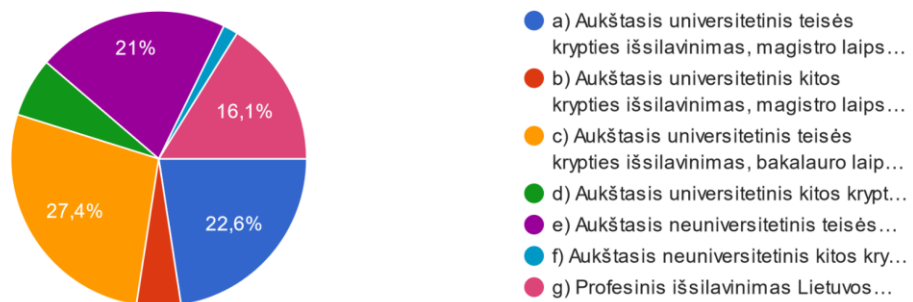
Dauguma ikiteisminio tyrimo pareigūnų yra 31-40 metų (6 pareigūnai), tik du respondentai nurodė, kad jiems 41-50 metų.

Pagal tokius gautus atsakymus, tyrimo duomenyse atsispindės jaunų ir vidutinio amžiaus vyrų ir moterų nuomonė.

Siekiant įvertinti apklaustųjų asmenų kompetenciją bei kvalifikaciją, buvo užduotas klausimas apie jų išsilavinimą, atsakymai pateikiame paveiksle Nr. 4.

3. Jūsų išsilavinimas? (nurodykite turima aukščiausią išsilavinimą)

62 atsakymai

4 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą
Šaltinis : sudaryta darbo autoriaus pagal gautus tyrimo duomenis

Apžvelgiant respondentų pasiskirstymą pagal išsilavinimą, galima pasakyti, kad dauguma respondentų yra įgiję aukštąjį universitetinį teisės krypties išsilavinimą, bakalauro laipsnis (27,4 proc.) arba aukštąjį universitetinį teisės krypties išsilavinimą, magistro laipsnį (22,6 proc.). Nemažai respondentų pažymėjimo pasirinkimo variantą, kad turi aukštąjį neuniversitetinį teisės krypties išsilavinimą (21 proc.), taip pat, kad išsilavinimą įgijo Lietuvos Policijos Mokykloje (profesinį) (16,1 proc.). Ženkliai mažesnė respondentų dalis nurodė, kad turi aukštąjį universitetinį kitos krypties išsilavinimą, bakalauro laipsnį (6,5 proc.), aukštąjį universitetinį kitos krypties išsilavinimą, magistro laipsnį (4,8 proc.) ir Aukštąjį neuniversitetinį kitos krypties išsilavinimą (1,6 proc.)

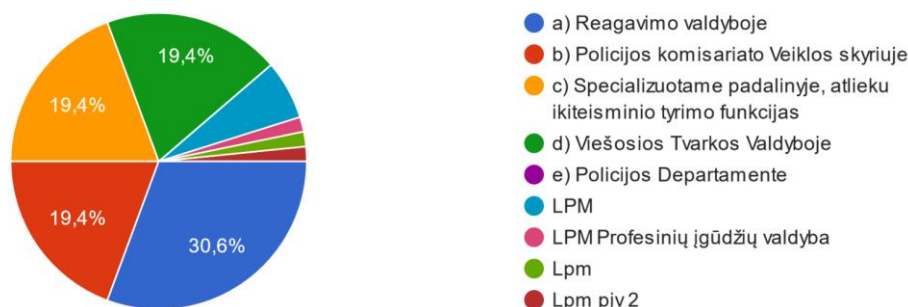
Dauguma, ikiteisminį tyrimą atliekančių pareigūnų nurodė, kad turi įgiję aukštąjį universitetinį teisės krypties išsilavinimą, magistro laipsnį (5 pareigūnai), ir tik trys pareigūnai nurodė, kad turi įgiję aukštąjį universitetinį teisės krypties išsilavinimą, bakalauro laipsnis.

Tai leidžia teigti, kad dauguma apklausos respondentų turi pakankamai teorinių žinių teisės srityje, nes yra įgiję aukštąjį teisės srities išsilavinimą.

Siekiant nustatyti, kokias funkcijas atlieka policijos pareigūnai, buvo užduotas klausimas apie tai kokiame padalinyje jie dirba. Atsakymai pateikiami paveiksle Nr. 5.

4. Kokiame padalinyje dirbate ?

62 atsakymai

5 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal darbo specifiką
Šaltinis : sudaryta darbo autoriaus pagal gautus tyrimo duomenis

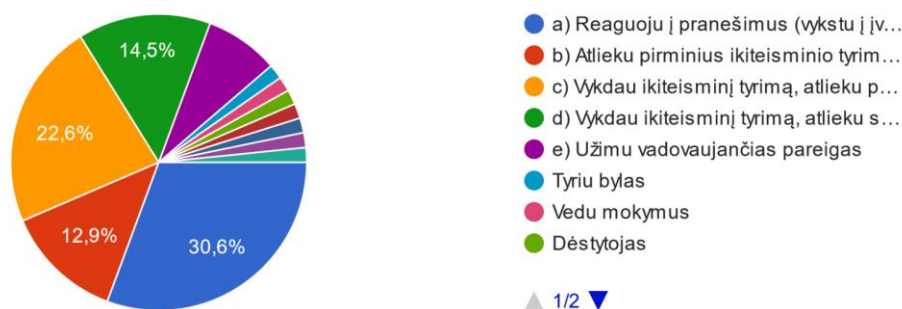
Dauguma respondentų nurodė, kad dirba reagavimo valdyboje (30,6 proc), kita dalis respondentų pasiskirstė tolygiai (po 19,4 proc.) ir nurodė, kad dirba specializuotame padalinyje, kur atlieka ikiteisminio tyrimo funkcijas, policijos komisariato veiklos skyriuje ir viešosios tvarkos valdyboje. Mažiausiai respondentų nurodė, kad dirba Lietuvos Policijos mokykloje (8,1 proc.) bei Lietuvos Policijos profesinių įgūdžių valdyboje (3,2 proc.).

Visi (8 pareigūnai) ikiteisminį tyrimą riaušių byloje atlikę pareigūnai, nurodė, kad dirba specializuotame padalinyje.¹⁵⁵

Respondentų buvo pasiteirauta apie tai, kokias funkcijas atlieka pagal pareigybės aprašymą. Atsakymai pateikiami paveiksle Nr. 6.

5. Pagal pareigybės aprašymą, kokias atliekate funkcijas ?

62 atsakymai

6 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal pareigybes
Šaltinis : sudaryta darbo autoriaus pagal gautus tyrimo duomenis

Dauguma respondentų (30,6 proc.) nurodė, kad reaguoja į pranešimus (vyksta į įvykių vietas). Šiek tiek mažiau respondentų nurodė, kad atlieka ikiteisminį tyrimą, atlieka pavedimų funkciją¹⁵⁶ (22,6 proc.). Mažesnę respondentų dalis nurodė, kad vykdo ikiteisminį tyrimą, atlieka sprendimų priėmimo funkciją (14,5 proc.) ir atlieka pirminius ikiteisminio tyrimo veiksmus (12,9 proc.). Mažiausiai respondentų nurodė, kad vykdo mokymus (9,6 proc.), užima vadovaujančias pareigas (8,1 proc.). Tik vienas respondentas pasirinko galimybę įrašyti savo atsakymo variantą ir nurodė, kad tiria bylas.

Visi ikiteisminį tyrimą riaušių byloje atlikę pareigūnai, nurodė, kad vykdo ikiteisminį tyrimą (8 pareigūnai).

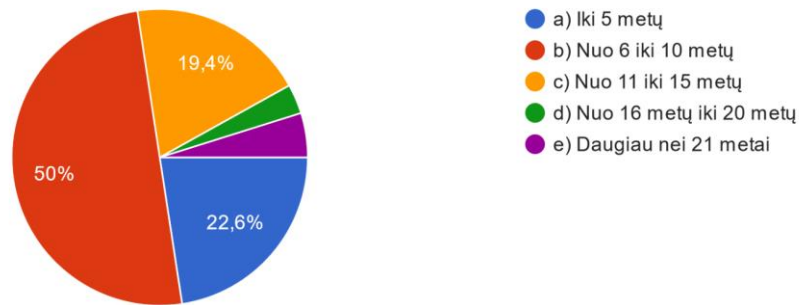
Siekiant nustatyti, kokią darbo patirtį turi sukaupę respondentai, jų buvo paklausta apie tai, koks jų darbo stažas, atliekant anksčiau minėtas funkcijas. Atsakymai pateikiami paveiksle Nr. 7.

¹⁵⁵ Specializuoto padalinio pareigūnai atlieka ikiteisminį tyrimą sunkių ir labai sunkių nusikaltimų srityje.

¹⁵⁶ Nustato įtariamuosius, apklausia liudininkus, įtariamuosius, peržiūri vaizdo medžiagą.

6. Koks Jūsų darbo stažas, atliekant anksčiau (5 klausime) nurodytas funkcijas ?

62 atsakymai

7 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal darbo stažą
Šaltinis : sudaryta darbo autoriaus pagal gautus tyrimo duomenis

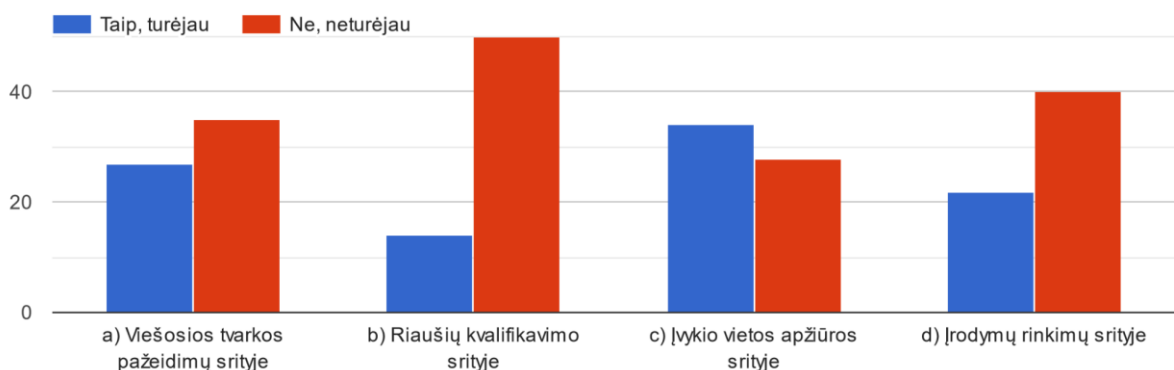
Dauguma nurodė, kad dirba 6-10 metų (50 proc.), mažesnė respondentų grupė nurodė, kad dirba iki 5 metų (22,6 proc.). Šiek tiek mažiau respondentų nurodė dirbantys nuo 11 iki 15 metų (19,4 proc.), o mažiausia grupė buvo didelį darbo stažą turinčių asmenų 16-20 metų (3,2 proc.), virš 21 metų (4,8 proc.)

Ikiteisminį tyrimą atliekantys pareigūnai pasiskirstė tolygiai, ir nurodė, kad dirba 6-10 (50 proc.) arba 11-15 metų (50 proc.).

Pagal šiuos respondentų atsakymus, galime teigti, tyrimo dalyviai turi sukaupę darbo patirtį yra savo srities specialistai.

Respondentų buvo pasiteirauta apie tai, kokius kvalifikacijos tobulinimo kursus jie turėjo per paskutinius 5 metus. Atsakymai pateikiami paveiksle Nr. 8.

7. Kokius kvalifikacijos kėlimo kursus turėjote per paskutiniuosius 5 metus ? (pažymėkite visus Jums tinkamus variantus)

8 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal turėtus kvalifikacijos kursus
Šaltinis : sudaryta darbo autoriaus pagal gautus tyrimo duomenis

Dauguma respondentų nurodė, kad neturėjo kvalifikacijos mokymų viešosios tvarkos pažeidimų kvalifikavimo srityje (35 pareigūnai nurodė, kad neturėjo, 27 nurodė, kad turėjo). Taip pat dauguma respondentų nurodė, kad neturėjo kvalifikacijos mokymų riaušių kvalifikavimo srityje (50 respondentų nurodė, kad neturėjo, 12 nurodė, kad turėjo). Taip pat didesnė dalis respondentų (42 respondentai nurodė, kad turėjo, 20, kad neturėjo) nurodė, kad neturėjo kvalifikacijos mokymų susijusių su įrodymų rinkimo klausimais. Daugiau, kaip pusė apklaustųjų (34 respondentai nurodė, kad turėjo, 28, kad neturėjo) nurodė, kad turėjo kvalifikacijos mokymus įvykio vietos apžiūros srityje.

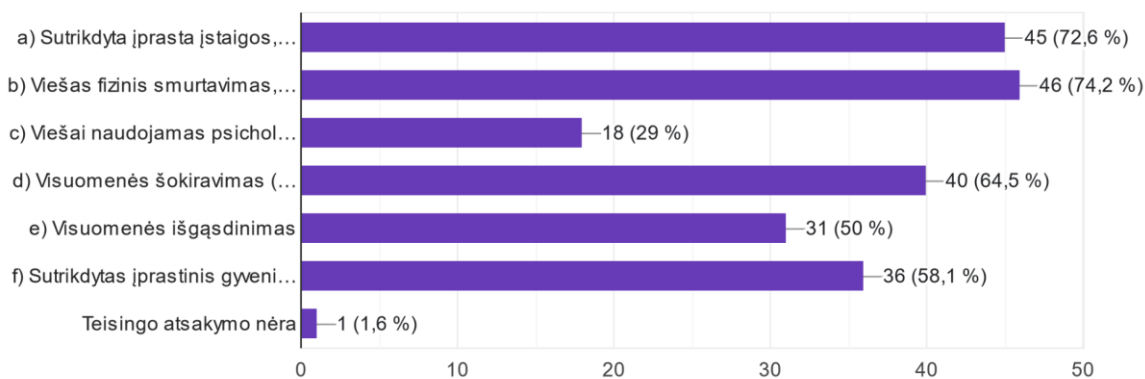
Visi ikiteisminį tyrimą riaušių byloje atlikę pareigūnai, nurodė, kad riaušių kvalifikavimo srityje kvalifikacijos tobulinimo kursų neturėjo, dalis ikiteisminį tyrimą atlikusių pareigūnų (3 pareigūnai), nurodė, kad turėjo kvalifikacijos tobulinimo kursus viešosios tvarkos pažeidimo kvalifikavimo srityje. Dauguma ikiteisminį tyrimą atliekančių pareigūnų (6 pareigūnai) nurodė turėję kvalifikacijos tobulinimo kursus įvykio vietos apžiūros srityje ir įrodymų rinkimų srityje.

Pagal gautus duomenis iš respondentų, galime daryti išvadą, kad dauguma pareigūnų neturėjo galimybės pakelti savo kvalifikaciją ir patobulinti žinias viešosios tvarkos pažeidimų, riaušių kvalifikavimo ir įrodymų rinkimų srityje. Taip pat dalis respondentų nurodžiusių, kad turėjo mokymus riaušių kvalifikavimo srityje, galimai netinkamai suvokė klausimą, nes darbo autoriaus žiniomis, tokie mokymai Lietuvos policijos darbuotojams nevyko. (Respondentai galėjo sumaišyti mokymus, kurių metu rengiamasi (taktiškai) veikti riaušėse).

Siekiant nustatyti policijos pareigūnų žinias ir gebėjimus identifikuoti riaušes, jų buvo paklausta, kokie padariniai būdingi riaušėms. Atsakymai pateikiami paveiksle Nr. 9.

8. Jūsų nuomone, kurie iš nurodytu atsakymų variantų nurodo, padarinius, būdingus riaušėms?
(galimi keli pasirinkimo variantai)

62 atsakymai

9 pav. Respondentų nuomonė apie riaušėms būdingus padarinius
Šaltinis : sudaryta darbo autoriaus pagal gautus tyrimo duomenis

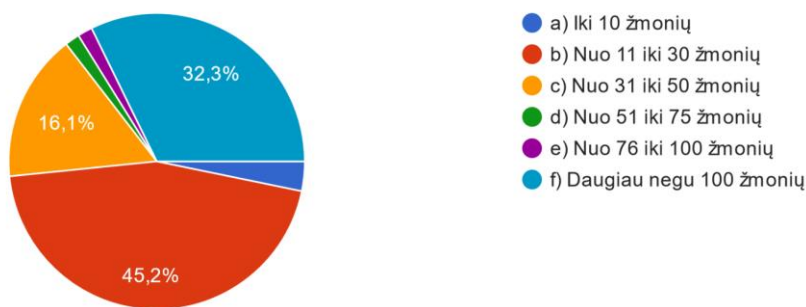
Dauguma respondentų nurodė, kad tai yra viešas fizinis smurtavimas (74,2 proc.), bei sutrikdyta įprasta įstaigos, organizacijos veikla (72,6 proc.), visuomenės šokiravimas (64,5 proc.) ir sutrikdytas įprastinis gyvenimas (58,1 proc.). Mažesnę dalis respondentų nurodė, kad padariniai būdingi riaušėms yra visuomenės išgašdinimas (50 proc.) bei viešai naudojamas psichologinis smurtas (29 proc.). Tik vienas respondentas nurodė, kad nebuvo pateikta teisingų atsakymų (1,6 proc.).

Visi ikiteisminį tyrimą riaušių byloje atlikę pareigūnų nurodė, kad riaušėms būdinga sutrikdyta įprasta įstaigos, organizacijos veikla, sutrikdytas įprastinis gyvenimas bei viešas fizinis smurtavimas.

Pagal pateiktus atsakymus, galime daryti išvadą, kad ne visi apklausti policijos pareigūnai atpažįsta ir sugeba suvokti riaušėms būdingus padarinius, nes pasirinko ne visus padarinius būdingus riaušėms. Kaip aptarta praėjusiame klausime, respondentai nurodė, kad neturėjo riaušių kvalifikavimo srityje mokymų, o tai parodo ir šių žinių trūkumą.

Siekiant nustatyti ar policijos pareigūnai atpažįsta žmonių sambūrį, respondentų buvo paklausta, koks susirinkusių žmonių skaičius rodytų, kad susirinko žmonių sambūris. Atsakymai pateikiami paveiksle Nr. 10.

9. Jūsų nuomone, koks susirinkusių žmonių skaičius rodo, kad susirinko žmonių sambūris?
62 atsakymai

10 pav. Respondentų nuomonė apie žmonių sambūrį
Šaltinis : sudaryta darbo autoriaus pagal gautus tyrimo duomenis

Dauguma respondentų (45,2 proc.) nurodė, kad žmonių sambūris yra, kai susirenka nuo 11 iki 30 žmonių. Mažesnę respondentų dalis (32,3 proc.) nurodė, kad žmonių sambūris galimas tik tada, kai susirenka daugiau nei 100 žmonių. Dar mažiau respondentų pasirinko atsakymo variantą nuo 31 iki 50 žmonių (16,1 proc.). Mažiausia respondentų pasirinko, kad žmonių sambūrį gali sudaryti susirinkę iki 10 žmonių (3,2 proc.) bei nuo 51 iki 75 (1,6 proc.) ir nuo 76 iki 100 žmonių (1,6 proc.).

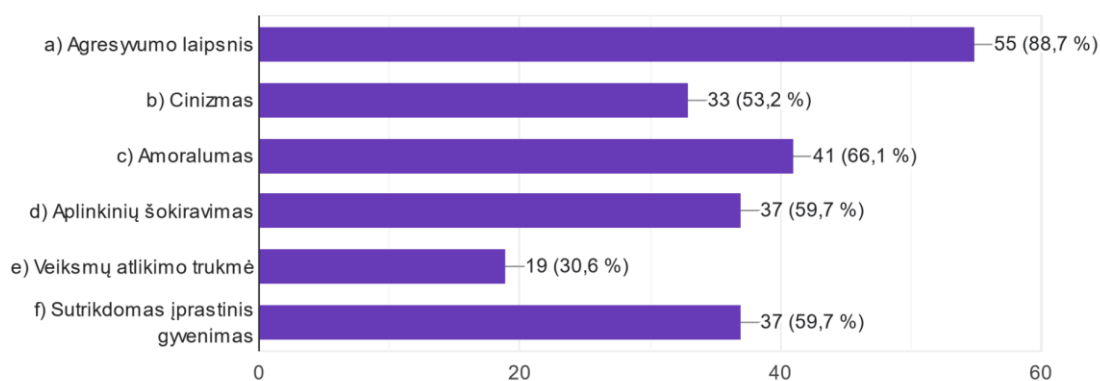
Visi ikiteisminį tyrimą riausių byloje atlikę pareigūnai, nurodė, kad žmonių sambūris identifikuojamas, kai susirenka daugiau, kaip 100 žmonių.

Toks rezultatų pasiskirstymas rodo, kad policijos pareigūnams trūksta aiškumo vertinant šį aspektą. Teorinėje darbo dalyje buvo aptarta, kad Lietuvoje šis aspektas nėra įtvirtintas nei įstatymiškai, nei teismų praktikoje, nei teisės doktrinoje, t.y. nėra numatytas, konkretus skaičius žmonių, kuris sudaro sambūrį. Todėl galime teigti, kad policijos pareigūnai įvardindami sambūrį remiasi asmenine darbo patirtimi ir savo įsitikinimais.

Siekiant nustatyti respondentų gebėjimus identifikuoti šurkštų viešosios tvarkos pažeidimą, jie buvo paklausti, kokie kriterijai turi būti vertinami siekiant nustatyti šį požymį. Atsakymai pateikiami paveiksle Nr. 11.

10. Kokie Jūsų nuomone kriterijai turi būti vertinami siekiant nustatyti šurkštų viešosios tvarkos pažeidimą? (galimi keli pasirinkimo variantai)

62 atsakymai

11 pav. Respondentų nuomonė apie kriterijus turinčius reikšmės nustatant šurkštų viešosios tvarkos pažeidimą
Šaltinis : sudaryta darbo autoriaus pagal gautus tyrimo duomenis

Dauguma respondentų nurodė, kad siekiant nustatyti šurkštų viešosios tvarkos pažeidimą, reikia įvertinti agresyvumo laipsnį (88,7 proc.). Mažiau respondentų nurodė, kad turėtų būti vertinamas amoralumas (66,1 proc.), aplinkinių šokiravimas (59,7 proc.), sutrikdomas įprastinis gyvenimas (59,7 proc.), cinizmas (53,2 proc.). Nedidelė dalis respondentų nurodė, kad šurkščiam viešosios tvarkos pažeidimui nustatyti reikia atsižvelgti į veiksmų atlikimo trukmę (30,6 proc.).

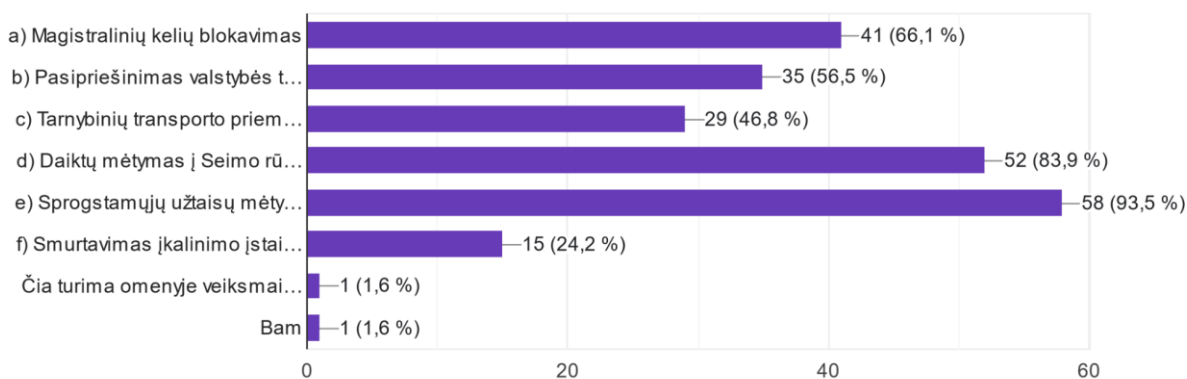
Visi ikiteisminį tyrimą riausių byloje atlikę pareigūnai, nurodė, kad kriterijai, siekiant nustatyti šurkštų viešosios tvarkos pažeidimą yra agresyvumo laipsnis, cinizmas, amoralumas, aplinkinių šokiravimas ir įprasto gyvenimo sutrikdymas. Tik du ikiteisminį tyrimą atlikę pareigūnai, papildomai nurodė, kad turėtų būti atsižvelgta ir į atliekamų veiksmų trukmę.

Dauguma respondentų parinktų atsakymų, koreliuoja su teisės doktrinoje nurodomomis mintimis ir teismų praktikoje išskirtais kriterijais, kas būdinga šiurkščiam viešosios tvarkos pažeidimui (agresyvus, cinizmas, amoralumas, aplinkinių šokiravimas, įprasto gyvenimo sutrikdymas). Todėl galime teigti, kad dauguma apklausoje dalyvavusių policijos pareigūnų, sugeba identifikuoti šiurkštų viešosios tvarkos pažeidimą ir nurodyti kriterijus, kurie jam būdingi.

Siekiant nustatyti apklausos dalyvių gebėjimą atpažinti riaušes buvo paprašyta nurodyti, kurie iš sąrašo pateiktų įvykių laikytini šiurkščiu viešosios tvarkos pažeidimu. Atsakymai pateikiami paveiksle Nr. 12

11. Jūsų nuomone, kurie įvykiai laikytini šiurkščiu viešosios tvarkos pažeidimu? (galimi keli pasirinkimo variantai)

62 atsakymai

12 pav. Respondentų nuomonė apie įvykius laikytinus šiurkščiais viešosios tvarkos pažeidimais
Šaltinis : sudaryta darbo autoriaus pagal gautus tyrimo duomenis

Dauguma respondentų nurodė, kad sprogstamųjų užtaisų mėtymas viešojoje vietoje vykstant renginiui (93,5 proc.) ir daiktų mėtymas į Seimo rūmų langus (83,9) yra šiurkštus viešosios tvarkos pažeidimas. Mažesnę dalis respondentų nurodė, kad magistralinių kelių blokavimas (66,1 proc.), pasipriešinimas valstybės tarnautojams (56,5 proc.), tarnybinių transporto priemonių tyčinis apgadinimas (46,8 proc.) yra šiurkštus viešosios tvarkos pažeidimas. Mažiausia dalis respondentų nurodė, kad smurtavimas įkalinimo įstaigoje, kai nukentėję asmenys patyrė nesunkius sveikatos sutrikdymus (24,2 proc.) yra šiurkštus viešosios tvarkos pažeidimas. 2 respondentai dalyvavę apklausoje pasirinko galimybę įrašyti savo atsakymą, tačiau jie galimai nesuprato klausimo ir atsakė netinkamai (nesusiję su klausimu).

Visi ikiteisminį tyrimą riaušių byloje atlikę pareigūnai, nurodė, kad šiurkščiu viešosios tvarkos pažeidimu laikytini tokie įvykiai kaip, magistralinių kelių blokavimas, sprogstamųjų užtaisų mėtymas viešojoje vietoje vykstant renginiui ir daiktų mėtymas į Seimo rūmų langus.

Tokie rezultatai parodo, kad apklausoje dalyvavę policijos pareigūnai neatpažįsta visų įvykių, kurie teismų praktikoje pripažįstami, kaip šiurkštus viešosios tvarkos pažeidimas. Teismų praktikoje pabrėžiama, kad šiurkštus viešosios tvarkos pažeidimas nustatinėjamas atsižvelgiant į konkrečias faktines bylos aplinkybes. (Klausime pateiktos informacijos lakoniškumas, galėjo suklaidinti policijos pareigūnus). Darbo autoriaus nuomone, įstatymų leidėjo sukurtos normos įvardinant viešosios tvarkos pažeidimą panaudoja tapačius požymius t.y. viešas smurtavimas, įžūlus elgesys, turto niokojimas, kaip ir šiurkštus viešosios tvarkos pažeidimas, kas galėjo suklaidinti tyrime dalyvavusius respondentus, pasirenkant atsakymo variantą ir nenurodant visų atsakymo variantų, kaip šiurkštaus viešosios tvarkos pažeidimas. Taip pat verta pažymėti, jau anksčiau aptartą klausimą, kur dauguma apklausoje dalyvavusių respondentų nurodė, kad neturėjo kvalifikacijos mokymų riaušių kvalifikavimo srityje. Siūlytina tokius mokymus organizuoti policijos pareigūnams, siekiant pagerinti jų gebėjimus ir žinias šioje srityje.

8 apklausos dalyviai nurodė, kad yra atlikę ikiteisminį tyrimą riaušių byloje. Jie pateikė atsakymus į klausimą su kokiomis problemomis susidūrė ikiteisminio tyrimo metu nustatydami riaušių provokatorių, dalyvį ir organizatorių. Šis klausimas buvo atviro tipo, todėl respondentai turėjo įrašyti savo atsakymą. Respondentų atsakymai suskirstyti į grupes ir pateikti lentelėse Nr. 1, Nr. 2, Nr.3.

Problemos su kuriomis susidūrė darbo praktikoje (atliekant ikiteisminį tyrimą) nustatant riaušių provokatorių. Atsakymai pateikti lentelėje Nr. 1.

Lentelė Nr. 1. Problemos, su kuriomis susidūrė respondentai, nustatydami riaušių provokatorių

Atsakymų grupė	Atsakymų pavyzdžiai
Nenustatinėjo riaušių provokatoriaus	„Neteko nustatyti riaušių provokatoriaus“ „Neteko, to daryti, nepamenu teismu praktikos riaušių byloje, kad butu nustatytas provokatorius“
Nesusidūrė su problemomis	„Problemų nekilo“ „Provokavimas tiriant riaušių byla prie seimo 2021 m. nebuvo akcentuojamas“
Susidūrė su problemomis	„Žiūrint vaizdo medžiaga ne visada buvo gera garso kokybė ir galimybė girdėti ką asmenys kalba, ar ragina ir panašiai“ „Jeigu asmuo viešoje vietoje neišsako minčių, kurios nukreiptos paskatinti kitus atlikti nusikalstama veiką ir tokie veiksmai nėra užfiksuoti (vaizdo įrašų, garso) sunku tai įrodyti“ „Reikėjo nustatyti, kaip provokatorius įtraukė ar paskatino kitus žmones į riaušes. Kartais tai vyksta iki masinio susirinkimo“ „Jeigu asmens veiksmai nebuvo užfiksuoti sunku tai įrodyti“

Šaltinis : sudaryta darbo autoriaus pagal gautus tyrimo duomenis

Respondentai pasiskirstė į tris grupes. Vieni nurodė, kad atliekant ikiteisminį tyrimą nesusidūrė su problemomis nustatant riaušių provokatorių (2 pareigūnai), kiti nurodė, kad siekiant inkriminuoti tokią veiką, reikia tinkamų įrodymų (geros kokybės garso ir vaizdo įrašų) (4 pareigūnai). 2 pareigūnai nurodė, kad atliekant ikiteisminį tyrimą jiems neteko nustatinėti riaušių provokatoriaus.

Pagal respondentų atsakymus, galime daryti išvadą, kad procesinių problemų vykdant ikiteisminį tyrimą nekilo, jos labiau buvo techninio aspekto. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad pareigūnai, nurodė, kad provokavimas 2021 m. riaušių byloje nebuvo nustatinėjamas, o tai gali reikšti, kad tokius veiksmus atlikęs asmuo galėjo likti nenubaustas. Taip pat, tai gali rodyti esamas pareigūnų žinių spragas riaušių kvalifikavimo srityje. Keli pareigūnai nurodė, kad jiems neteko nustatinėti riaušių provokatorių, darbo autoriaus nuomone, tai labiau sietina su darbų paskirstymų didelės apimties byloje, o ne su žinių ar gebėjimų trūkumu.

Problemos su kuriomis susidūrė darbo praktikoje (atliekant ikiteisminį tyrimą) nustatant riaušių dalyvį. Atsakymai pateikti lentelėje Nr. 2

Lentelė Nr. 2. Problemos, su kuriomis susidūrė respondentai, nustatydami riaušių dalyvį

Atsakymų grupė	Atsakymų pavyzdžiai
Nesusidūrė su problemomis	„Neuvo problemų“ „Nėra“
Susidūrė su problemomis	„Didelių problemų nėra, sunkumas kad daug žmonių ir reikia sužiūrėti kas ką padaro ir aprašyti“ „Įvykio vietoje nemažai asmenų buvo su kaukėmis, reikėjo stebėti per vaizdo kameras kur asmenis šalinosi, kada atidengia veidus. Tai užima daug laiko“ „Dalis žmonių dangstė veidus, taip pat buvo labai daug vaizdo medžiagos, kuria reikėjo peržiūrėti“ „Viso 89 įtariamieji, pradžioje buvo dar daugiau. Užtruko laiko nustatant konkrečius asmenis ir jų atliekamus veiksmus“ „Pavyzdžiui paskutinėse riaušėse, buvo iš įvairių Lietuvos vietų suvažiavę asmenys. Net ir nustačius tapatybes, deklaruota gyvenamoji vieta buvo vienur, o gyvena neaišku kur. Sunku buvo surasti juos“ „Sunku buvo nustatinėti asmenų tapatybės, kai jie nesulaikyti įvykio vietoje ir juos surasti“

Šaltinis : sudaryta darbo autoriaus pagal gautus tyrimo duomenis

Respondentų atsakymai pasiskirstė į dvi grupes. Vieni nurodė, kad problemų nebuvo (2 pareigūnai). Likę (6 pareigūnai) dažniausiai nurodė, kad buvo daug vaizdinės medžiagos kurios peržiūrėjimas užėmė daug laiko. Taip pat remiantis respondentų atsakymais, problema, kad nemažai žmonių dalyvavusių riaušėse dengė savo veidus, siekdami likti nenustatytais (3 pareigūnai). Trečioji problema, kad į riaušės 2021 m. atvyko žmonių iš įvairių Lietuvos vietų, nustačius jų tapatybes, ne visada deklaruota gyvenamoji vieta, sutapdavo su jų faktine

gyvenamąją vietą, kas apsunkindavo ikiteisminį tyrimą siekiant identifikuoti įtariamuosius (2 pareigūnai).

Problemos su kuriomis susidūrė darbo praktikoje (atliekant ikiteisminį tyrimą) nustatant riaušių organizatorių. Atsakymai pateikti lentelėje Nr. 3

Lentelė Nr. 3. Problemos, su kuriomis susidūrė respondentai, nustatydami riaušių organizatorių

Atsakymų grupė	Atsakymų pavyzdžiai
Nesusidūrė su problemomis	„Nekilo problemų“ „Nėra“ „Problemų nebuvo, viskas nufilmuota“
Nenustatinėjo riaušių provokatoriaus	„Darbo praktikoje neteko nustatinėti organizatoriaus“
Susidūrė su problemomis	„Tikslingos informacijos surinkimas. Pvz. jei asmuo riaušes organizuoja per nuotolį (soc. medijos pagalba) kartais nelieka jos pėdsaku. Vykstant gyvam renginiui, tai lengviau“

Šaltinis : sudaryta darbo autorius pagal gautus tyrimo duomenis

Remiantis respondentų atsakymais, dauguma atlikdami ikiteisminį tyrimą riaušių bylose ir nustatinėdami riaušių organizatorių jie su problemomis nesusidūrė (5 pareigūnai), vienas pareigūnas nurodė, kad jam neteko nustatinėti riaušių organizatoriaus (Darbo autorius nuomone, tai labiau sietina su darbų paskirstymų didelės apimties byloje, o ne su žinių ar gebėjimų trūkumu). Taip pat vienas pareigūnas nurodė susidūręs su problemomis ir nurodė, kad jei riaušės būtų organizuojamos tik socialinėje erdvėje, būtų sunku aptikti tokią informaciją, nes ji gali būti patalpinta uždaroje grupėje ar tik tam tikrai asmenų grupei matomame puslapyje.

Tyrimo dalyviams buvo užduotas klausimas apie tai, kokie požymiai leidžia daryti išvadą, kad žmogus organizuoja riaušes. Šis klausimas buvo atviro tipo, todėl respondentai turėjo įrašyti savo atsakymą.¹⁵⁷

Apibendrinus, dauguma atsakymą pateikusių respondentų (65 proc.) nurodė, kad tai veiksmai, kuriais žmonės suburiami, tikrovės neatitinkančios informacijos skleidimas (20 proc.), skatinimas nepaklusti valstybės tarnautojams (10 proc.), užduočių paskyrimas žmonėms (5 proc.). Tokie respondentų atsakymai koreliuoja su teismų praktikoje ir teisės doktrinoje nurodomais požymiais, kas leidžia teigti, kad respondentai sugeba atpažinti ir identifikuoti riaušes organizuojanti asmenį.

Respondentų taip pat buvo paklausta kokie požymiai leidžia daryti išvadą, kad žmogus provokuoja riaušes. Šis klausimas buvo atviro tipo, todėl respondentai turėjo įrašyti savo atsakymą.¹⁵⁸

¹⁵⁷ Pažymėtina, kad į šį klausimą atsakė ne visi respondentai. Nors klausimas buvo privalomas (siekiant pateikti anketą), 6 respondentai pateikė netikslingus atsakymus pvz.: „bam“, „“ ir panašiai.

Apibendrinus atsakymą pateikusių respondentų atsakymus, dauguma respondentų (45 proc.) nurodė, kad tai pasireiškia viešais pasisakymais, veikti prieš įstatymą, melagingos informacijos skleidimas (25 proc.), kitų asmenų agresijos skatinimas (20 proc.), neigiamo įvykio eskalavimas (5 proc.) ir padeda aprūpinti riaušių dalyvius žaloti skirtais daiktais (5 proc.). Tokie respondentų atsakymai koreliuoja su teismų praktikoje ir teisės doktrinoje nurodomais požymiais, kas leidžia teigti, kad respondentai sugeba atpažinti ir identifikuoti riaušes provokuojanti asmenį.

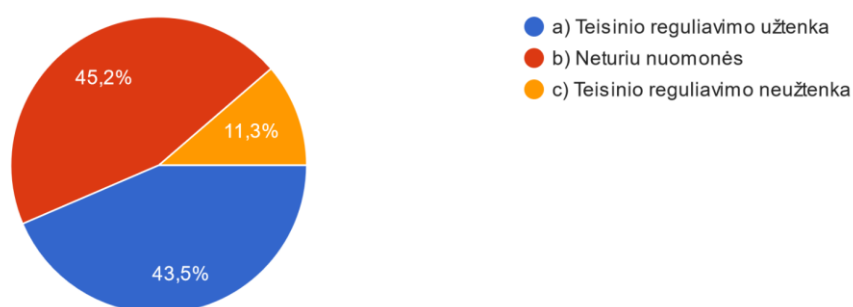
Taip pat respondentų paklausta, kokie požymiai būdingi riaušių dalyviams. Šis klausimas buvo atviro tipo, todėl respondentai turėjo įrašyti savo atsakymą.¹⁵⁹

Dauguma atsakymą pateikusių respondentų nurodė, kad tai aktyvus elgesys (aktyvūs veiksmai) (65 proc.), turto niokojimas (20 proc.), pažeidžiama viešoji tvarka (10 proc.), amoralus ir smurtaujantis elgesys (5 proc.). Kaip ir prieš tai buvusiuose klausimuose, respondentų atsakymai koreliuoja su teismų praktikoje ir teisės doktrinoje nurodomais požymiais, kas leidžia teigti, kad respondentai sugeba atpažinti ir identifikuoti riaušėse dalyvaujantį asmenį.

Siekiant nustatyti teisinio reguliavimo spragas respondentams buvo užduotas klausimas, ar jų nuomone yra pakankamas teisinis reguliavimas reikalingas tinkamai kvalifikuoti riaušes ir kaltus asmenis patraukti baudžiamojon atsakomybėn. Atsakymai pateikiami paveiksle Nr. 13.

17. Jūsų nuomone, ar pakanka teisinio reguliavimo tinkamai kvalifikuoti riaušes ir patraukti asmenį baudžiamojon atsakomybėn?

62 atsakymai

13 pav. Respondentų nuomonė apie teisinio reguliavimo pakankamumą
Šaltinis : sudaryta darbo autoriaus pagal gautus tyrimo duomenis

Dauguma pareigūnų (43,5 proc.) pasirinko atsakymo variantą, kad teisinio reguliavimo užtenka, ir kad neturi nuomonės (45,2 proc.). Tik 11,3 procentų apklaustųjų, nurodė, kad teisinio reguliavimo neužtenka. Jų nuomone reikėtų aiškesnio riaušių kvalifikuojančių požymių

¹⁵⁸ Pažymėtina, kad į šį klausimą atsakė ne visi respondentai. Nors klausimas buvo privalomas (siekiama pateikti anketą), 6 respondentai pateikė netikslingus atsakymus pvz.: „bam“, „..“ ir panašiai.

¹⁵⁹ Ibid

atskyrimo nuo viešosios tvarkos pažeidimą kvalifikuojančių požymių (45 proc. nuo teigusių, kad neužtenka teisinio reguliavimo), bei reikia probleminių sąvokų tikslingo išaiškinimo (45 proc.). Taip pat pagal esamą teisinį reguliavimą ne visada asmenį įmanoma patraukti baudžiamojon atsakomybėn (10 proc.).

Apibendrinus atlikto tyrimo duomenis, galima daryti išvadą, kad dauguma policijos pareigūnų dalyvavusių apklausoje, turi pakankamai žinių ir gebėjimų identifikuoti riaušes, žino kriterijus, kuriais identifikuojamas šiurkštus viešosios tvarkos pažeidimas. Pastebėtina, kad būtų tikslinga organizuoti daugiau kvalifikacijos kursų viešosios tvarkos pažeidimų srityje, riaušių kvalifikavimo srityje, bei įrodymų rinkimo srityje, nes dalis pareigūnų, dalyvavusių apklausoje, nurodė, kad tokių mokymų neturėjo, o tokių žinių trūkumus atsispindėjo ir respondentų atsakymuose, kai reikėjo identifikuoti įvykius, kuriais šiurkščiai pažeidžiama viešoji tvarka, nustatant žmonių sambūrį ir riaušėms būdingus požymius.

Apklausoje dalyvavę ikiteisminį tyrimą riaušių byloje atlikę pareigūnai, nurodė, kad susidūrė su tam tikromis problemomis. Nustatant riaušių provokatorių, reikia tinkamų įrodymų (geros kokybės garso ir vaizdo įrašų). Siekiant identifikuoti riaušių dalyvį, daug laiko užėmė vaizdinės medžiagos peržiūra. Taip pat, remiantis, respondentų atsakymais, problema, kad nemažai žmonių dalyvavusių riaušėse dengė savo veidus, siekdami likti nenustatytais. Trečioji problema, kad į riaušės 2021 m. atvyko žmonių iš įvairių Lietuvos vietų, nustačius jų tapatybes, ne visada deklaruota gyvenamoji vieta, sutapdavo su jų faktine gyvenamąją vieta, kas apsunkindavo ikiteisminį tyrimą siekiant identifikuoti įtariamuosius.

Siekiant gilesnės analizės, tyrimo dalyje minėtais klausimais, darbo autoriaus nuomone, tikslinga atlikti interviu, siekiant išsiaiškinti kokios priežastys nulėmė tam tikrus respondentų pasirinkimus (pvz. įrodymų įvertinimas, problemos darbo praktikoje nustatant riaušių organizatorių/provokatorių/dalyvį).

IŠVADOS

Apibendrinant baigiamojo darbo rezultatus, galima teigti, kad ginamasis teiginys „Esami riausių kvalifikavimo požymiai nėra aiškiai apibrėžti, dėl to gali būti nepasiekti baudžiamosios atsakomybės tikslai“ pasiteisino iš dalies. Darbo eigoje gautos išvados:

1. Vertinamojo pobūdžio sąvokos „žmonių sambūris“ ir „šiurkštus viešosios tvarkos“ pažeidimas nėra aiškiai apibrėžtos LR BK 283 straipsnyje, dėl ko sudėtinga patraukti asmenį baudžiamojon atsakomybėn už riausių organizavimą, vykdymą ar kurstymą. Tai patvirtino ir dalis empirinio tyrimo respondentų, kurie nurodė, kad tikslinga šias sąvokas detalizuoti ir įtvirtinti Lietuvos Respublikos teisės aktuose.

2. Riaušės tai žmonių sambūrio viešai atliekami veiksmai, kuriais šiurkščiai pažeidžiama viešoji tvarka, smurtaujama arba niokojamas turtas. Riausių metu atliekamų veiksmų formos gali skirtis, tačiau būtini sudėties elementai yra viešoji vieta ir žmonių sambūris. Viešąja vieta laikytina vieta, į kurią galima laisvai patekti, neatsižvelgiant į tai, kam ji priklauso nuosavybės teise, o viešoji tvarka yra bendros, visuomenėje egzistuojančiomis elgesio taisyklės, kurių pagrindas yra moralė ir pagarba vieni kitiems.

3. Nustatant riausių kvalifikavimo požymius išskiriami objektyvieji ir subjektyvieji požymiai. Objektyviesiems požymiams priskiriami: žmonių sambūris, šiurkštus viešosios tvarkos pažeidimas, bendrininkavimas bei šaunamojo ginklo ar sprogmenų panaudojimas bei pasipriešinimas valstybės tarnautojui. Žmonių sambūrio atliekami veiksmai yra pavojingesni, nei pavienių asmenų ar mažų asmenų grupių atliekami veiksmai. Teisės aktuose ir teismų praktikoje nėra aiškiai nurodyta, koks žmonių skaičius sudaro sambūrį. Žmonių sambūris nustatomos įvertinus visas konkrečios bylos aplinkybes. Siekiant nustatyti šiurkštų viešosios tvarkos pažeidimą yra atsižvelgiama į veiksmų akivaizdumą, veikos demonstratyvų atlikimą, kas šalia esantiems kitiems visuomenės nariams sukelia neigiamas pasekmes (išsigąstama, sužalojama, sustabdoma įprastinė veikla ir pan.). Asmenims dalyvavusiems riaušėse, taikomas veikimas bendrininkų grupėje išskiriant: organizatorių, vykdytoją, padėjėją ir kurstytoją. Šaunamojo ginklo ar sprogmenų panaudojimas, kaip riaušes kvalifikuojantis požymis, taikomas, kai minėti daiktai panaudoti kaip fizinės ar psichinės prievartos priemonės (šaunant, sprogdinant, bauginant jais), o pasipriešinimas asmeniui atliekančiam viešojo administravimo funkcijas, taikytinas tais atvejais, kai panaudojamas fizinis arba psichologinis smurtas. Subjektyviesiems požymiams priskiriama tiesioginė tyčia, BK 283 str. sudėties formalumas, kuris nereikalauja padarinių ir asmens amžius, nuo kurio jis traukiamas baudžiamojon atsakomybėn.

4. Įrodymai yra pagrindinis šaltinis, kuriais teismas tiksliai ir objektyviai atkuria įvykio aplinkybes ir jas įvertina. Bylai turinčių reikšmės įrodymų pagalba patvirtinamos arba paneigiamos faktinės įvykio aplinkybės. Siekiant inkriminuoti asmeniui dalyvavimą riaušėse, riaušių organizavimą ar riaušių provokavimą, svarbu, kad jo atliekami veiksmai būtų užfiksuoti ir vaizdo įrašais, fotonuotraukomis, tarnybiniais pranešimais, atpažinimo protokolais ar kitais galimai įrodymais.

5. Dauguma policijos pareigūnų, turi pakankamai žinių ir gebėjimų identifikuoti riaušes, žino kriterijus, kuriais identifikuojamas šiurkštus viešosios tvarkos pažeidimas. Ikiteisminį tyrimą atliekantiems pareigūnams kyla sunkumų identifikuoti asmenį, dalyvavusį riaušėse, jį surasti ir atlikti procesinius veiksmus su juo, dėl to, kad riaušių vietoje jis būna su kauke, gyvenamoji vieta nesutampa su registruota vieta, o pats tyrimas dėl didelės apimties trunka ilgą laiką. Pareigūnams taip pat kyla problemų nustatant šiurkštų viešosios tvarkos pažeidimą ir žmonių sambūrį, nes šių sąvokų apibrėžtumas sutinkamas tik teismų praktikoje. Taip pat dalis pareigūnų nurodė, kad trūksta teisinio reguliavimo numatyto LR BK 283 str., sudėtinga atskirti riaušių kvalifikuojančius požymius nuo viešosios tvarkos pažeidimo.

PASIŪLYMAI

1. Papildyti Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso 283 str. viešosios vietos ir viešosios tvarkos sąvokų apibrėžimais, nurodant, kad viešoji vieta – tai vieta, kuri prieinama visuomenei ar jos daliai (laisvai ar narystės pagrindu), kurioje siekiama įstatymų numatyta tvarka apginti visuomenės norą jaustis saugiai, o viešoji tvarka - taisyklės (tradicijos), kurias pritaikius kasdieniniame gyvenime, siekiama užtikrinti tvarką, saugumą šalyje, normalų visuomeninių santykių plėtojimą, bei konfliktų sprendimą.

2. Papildyti Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso 283 str. 1 d., įtvirtinant žmonių sambūrį, nurodant žmonių sambūrį sudarantį asmenų skaičių – 12 asmenų.

3. Organizuoti policijos pareigūnams mokymus, apie riausių kvalifikavimo ypatumus, kurie suteiktų žinių ir gebėjimų identifikuoti įvykius, kuriais šiurkščiai pažeidžiama viešoji tvarka, nustatyti žmonių sambūrį ir riaušėms būdingus požymius.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės aktai

1. „Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija“. TAR. Žiūrėta 2022 m. sausio 14 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.0DD705F93CDD>.
2. „Lietuvos Respublikos Konstitucija“. TAR. Žiūrėta 2022 m. sausio 14 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.47BB952431DA/asr>.
3. „Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. Baudžiamasis kodeksas“. TAR. Žiūrėta 2023 m. vasario 3 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.2B866DFF7D43/asr>
4. „Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Baudžiamojo proceso kodeksas“. TAR. Žiūrėta 2023 m. balandžio 5 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.EC588C321777/asr>.
5. „Lietuvos Respublikos Viešojo saugumo tarnybos įstatymas“. TAR. Žiūrėta 2023 m. vasario 3 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.2E8452AA51C0>.
6. „Latvian Criminal Law. Section 225“. Legalacts of the republic of Latvia. Žiūrėta 2022 m. gegužės 4 d. <https://likumi.lv/ta/en/en/id/88966-criminal-law>.
7. „Poland Penal Code, 254.1“. Žiūrėta 2022 m. gegužės 4 d. https://www.imolin.org/doc/amlid/Poland_Penal_Code1.pdf.
8. „Lietuvos Respublikos triukšmo valdymo įstatymas“. TAR. Žiūrėta 2023 m. kovo 3 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.7E6F5E3523EA/asr>.
9. „Lietuvos Respublikos susirinkimų įstatymas“. TAR. Žiūrėta 2023 m. balandžio 2 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.E59A4E24506E/asr>.
10. „Lietuvos Respublikos rinkliavų įstatymas“. TAR. Žiūrėta 2023 balandžio 2 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.41CD8BF53D8D/asr>.
11. „Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas“. TAR. Žiūrėta 2023 balandžio 2 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/4ebe66c0262311e5bf92d6af3f6a2e8b/asr>.
12. „Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymas“. TAR. Žiūrėta 2023 m. kovo 3 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.9E5C5C16B6E6/asr>.
13. „Lietuvos Respublikos karo padėties įstatymas“. TAR. Žiūrėta 2023 m. kovo 3 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.C70309CDEB7B/asr>.
14. „Lietuvos Respublikos nepaprastosios padėties įstatymas“. TAR. Žiūrėta 2023 m. balandžio 2 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.845C6618A647/asr>.

15. „Dėl kioskų, paviljonų, lauko kavinių, laikinųjų prekybos įrenginių projektavimo ir statybos (įrengimo) ir prekybai pritaikytų automobilių (priekabų) statymo Kauno miesto savivaldybės teritorijoje tvarkos aprašas“ numatyta, kad viešoji vieta „Kauno miesto teritorijoje esanti Savivaldybės ar valstybės nuosavybės teise priklausanti ar pasitikėjimo teise valdoma teritorija, kurioje teikiamos paslaugos“. Žiūrėta 2023 m. balandžio 2 d. <https://ta.kaunas.lt/assets/pdfjs/web/viewer.html?file=/api/Files/Pdf/23522&beforePrint=true&afterPrint=true&pagesLoaded=true&pageChange=true&openFile=true&download=true&viewBookmark=true&print=true&fullScreen=true&find=true&errorMessage=undefined&errorAppend=true>
16. „Law Enforcement Act. Riigikogu“. Riigi Teataja. Žiūrėta 2023 m. kovo 2 d. https://www.riigiteataja.ee/en/compare_original/506112013015.
17. „Latvian Republic Law on Safety of Public Entertainment and Festivity Events. Saeima“. Legal acts of the republic of Latvia. Žiūrėta 2023 m. kovo 2 d. <https://likumi.lv/ta/en/en/id/111963>.
18. „Criminal Justice Act 1972. Part III, Section 33“. legislation.gov.uk. Žiūrėta 2023 m. kovo 2 d. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1972/71/section/33>.
19. Lietuvos Respublikos Policijos įstatymas“. TAR. Žiūrėta 2023 m. balandžio 2 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.CA89372D00AA/asr>
20. „Public Order Act 1986. Part 1. Section 1“. legislation.gov.uk. Žiūrėta 2022 m. gegužės 4 d. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/64/section/1>.
21. „U.S. Code, Title 18, Part I, Chapter 102, Paragraph 2102“. Legal informatikon institute. Žiūrėta 2022 m. gegužės 4 d. <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/2102>.

Specialioji literatūra

22. Gruodytė, Edita. „Takoskyra tarp administracinio teisės pažeidimo ir nusikalstamos veikos viešosios tvarkos sektoriuje“. *Jurisprudencija, mokslo darbai* 2007 8(98): 89-94. <https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/2696>.
23. Veršekys, Paulius. „Vertinamieji nusikalstamos veikos sudėties požymiai“. Daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 2013. <http://talpykla.elaba.lt/elabafedora/objects/elaba:2027563/datastreams/MAIN/content>.
24. Gruodytė, Edita, Olegas Fedosiukas, Aurelijus Gutauskas, Albertas Milinis, Mindaugas Bilius, Gediminas Bučiūnas, Marijus Šalčius, Neringa Palionienė, Marius Kuzminovas, Simona Žižienė, Inesa Gulbinienė, Olegas Šibkovas ir Daiva Bereikienė. *Lietuvos Baudžiamoj teisė. Specialioji dalis. Antroji knyga*. Kaunas: VDU, 2022.

25. Fedosiukas, Olegas „Naujo BK XL skyriaus, Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai viešajai tvarkai komentaras“. Žiūrėta 2022 m. gruodžio 10 d. <https://fusionpdf.com/307572-o-fedosiuk-nusikaltimai-ir-baudziamieji-nusizengimai-viesai-tvarkaidr.html>.
26. Švedas, Gintaras, Jonas Prapiestis, Andželika Vosyliūtė ir Darius Prapiestis. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso specialiosios dalies sistemiškumo iššūkiai*. Vilnius: VU leidykla, 2022.
27. Pritchard, David. *Riot, Unrest and Protest on the Global Stage*. London: University of Portsmouth, 2014.
28. Minghu, Xu. *Intrigues and devoutness: the origin and development of the Tibet riots*. Joint publishing, 2004.
29. Badiou, Alain. *The rebirth of history. Time of riots and uprisings*. London: Verso, 2012.
30. Clover, Joshua. *Riot. Strike. Riot: The New Era Of Uprisings*. London: Verso, 2016.
31. Sagatys, Gediminas, Vytautas Pakalniškis, Laura Gumuliauskienė, Asta Dambrauskienė, Kęstutis Laurinavičius, Asta Jakutytė-Sungailienė, Danguolė Klimkevičienė, Artūras Driukas, Ažuolas Čekanavičius, Olga Petroševičienė, Ramunė Ruškytė, Agnė Tikniūtė, Vaidas Jurkevičius, Inga Kudinavičiūtė-Michailovienė, Ramūnas Birštonas, Kristina Saukalienė, Dalia Vasarienė, Povilas Žukauskas, Justas Sakavičius, Svajonė Šaltauskienė, Raimundas Moisejevas, Leonas Virginijus Papirtis, Inga Karulaitytė-Kvinauskienė, Janina Stripeikienė, Tomas Veršinskas, Dangutė Ambrasienė, Julija Kiršienė, Paulius Astromskis, Solveiga Cirtautienė, Lina Novikovienė, Renata Juzikienė, Raimonda Joskaudienė, Algis Norkūnas, Simona Selionytė-Drukteinienė, Daina Petrauskaitė, Antanas Rudzinskas, Renata Volodko ir Valentinas Mikelėnas. *Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas: pirmieji dešimt galiojimo metų*. Vilnius: MRU, 2013.
32. Šimkaitytė – Kudarauskė, Rūta „Viešosios vietos sąvokos samprata ir problematika“, *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka*, 5, (2011): 199-219. <https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/14829/Kudarausk%20et%20al.%202011.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
33. Abramavičius, Armanas. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis*. Vilnius: VĮ Registrų centas, 2009.
34. Hejduk, Monika. *Zakres znaczeniowy porzadku publicznego*. Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy, 1, 34 (2020): 111-119. <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-5d68f35a-4f10-4ac4-bd7c-021f85fdd83f>

35. Piesliakas, Vytautas. *Lietuvos baudžiamoji teisė (pirmoji knyga. Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai)*. Vilnius: Justitia, 2006.
36. Pakštaitis Laurynas „Pavienių nusikalstamų veikų ir nusikalstamų veikų daugėto teisinio vertinimo ir kvalifikavimo probleminiai klausimai teisėsaugos veikloje“, *Public security and public order* 28, (2021): 122-137.
<https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/18108/6802-16458-1-PB.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
37. Valeckas, Virgilijus ir Vilius Velička, *Vidaus reikalų sistemos pareigūnų profesinis taktinis rengimas, II dalis*. Kaunas: MRU, 2013.
38. Ažubalytė, Rima, Raimondas Jurka, Marijus Šalčius ir Jolanta Zajančiauskienė. *Baudžiamojo proceso teisė. Metodinė priemonė*. Vilnius: MRU 2014.
<https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/16951/9789955196174.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
39. Gaižauskaitė, Inga ir Svajonė Mikėnė. *Socialinių tyrimų metodai: apklausa*. Vilnius: MRU 2014.

Teismų praktika

40. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2005 m. spalio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-393/2005. Teisės gidas. Žiūrėta 2023 m. vasario 3 d.
<https://www.teisesgidas.lt/modules/paieska/lat.php?id=28806>
41. Lietuvos Teismai. Veiklos rezultatai 2021 m. Žiūrėta 2022 m. balandžio 5 d.
<https://www.teismai.lt/data/public/uploads/2022/03/teismai2022-taisytas.pdf>.
42. Vilniaus apygardos teismo 2012 m. balandžio 5 d., nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-152-303-2012. Žiūrėta 2022 m. gruodžio 11 d.
<https://eteismai.lt/byla/259422086628826/1A-152-303-2012>.
43. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gruodžio 4 d., nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-552/2012. Žiūrėta 2022 m. gruodžio 11 d.
<https://eteismai.lt/byla/142907711661131/2K-552/2012>.
44. Šiaulių apylinkės teismo 2019 m. rugpjūčio 7 d., nutartis administracinių nusižengimų byloje Nr. A17.-1416-874/2019. Žiūrėta 2022 m. gruodžio 29 d. https://e-teismai.lt/byla/220668037529670/A17_-1416-874/2019.
45. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2019 m. birželio 6 d., nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-160-697/2019. Žiūrėta 2022 m. gruodžio 29 d.
<https://eteismai.lt/byla/163174713687052/2K-160-697/2019?word=turto%20sugadinimas%20privataus%20kaltinimo>.

46. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2009 m. gegužės 12 d., nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-159/2009. Žiūrėta 2022 m. gruodžio 11 d. <https://eteismai.lt/byla/272217236359181/2K-159/2009>.
47. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 lapkričio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-546-915/2015. Žiūrėta 2023 m. sausio 11 d. <https://eteismai.lt/byla/275484003091431/3K-3-546-915/2015>.
48. Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2014 m. kovo 14 d. nutarimas administracinės teisės pažeidimo byloje Nr. A2.9.-594-889/2014. Žiūrėta 2023 m. sausio 11 d. https://eteismai.lt/byla/177352662858874/A2_9_-594-889/2014
49. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. balandžio 8 d, nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-264/2003. Teisės gidas. Žiūrėta 2023 m. sausio 11 d. <https://www.teisesgidas.lt/modules/paieska/lat.php?id=19238>.
50. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gruodžio 2 d., . nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-404/2014. Žiūrėta 2023 m. sausio 11 d. <https://eteismai.lt/byla/201223916673628/2K-7-404/2014>.
51. Vilniaus miesto 2-asis apylinkės teismo 2011 m. vasario 25 d., nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-15-503/2011. Žiūrėta 2023 m. sausio 11 d. <https://eteismai.lt/byla/77529163092769/1-15-503/2011>.
52. Kauno apygardos teismo 2011 m. balandžio 5 d., nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr.1A-137-317/2011. Žiūrėta 2023 m. sausio 11 d. <https://eteismai.lt/byla/178471027456575/1A-137-317-2011>.
53. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2018 m. lapkričio 28 d., nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-347-976/2018. Žiūrėta 2023 m. sausio 16 d. <https://eteismai.lt/byla/210710458932672/2K-347-976/2018>.
54. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. vasario 5 d., Senato nutarimas Nr. B3-305. Teisės gidas. Žiūrėta 2022 m. gruodžio 11d. <https://www.teisesgidas.lt/modules/paieska/lat.php?id=26495>.
55. Klaipėdos apygardos Teismo 2020 m. sausio 23 d., nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-18-557/2020. Žiūrėta 2023 m. sausio 16d. <https://eteismai.lt/byla/255810361434008/1A-18-557/2020>.
56. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 14 d., nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-287/2013. Žiūrėta 2023 m. balandžio 15 d. <https://eteismai.lt/byla/1759015949141/2K-287/2013>.

57. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. vasario 2 d., nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-19-511/2020. Žiūrėta 2023 m. sausio 17 d. <https://eteismai.lt/byla/72941671512005/2K-19-511/2020?word=priverstinis%20darbas>.
58. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. spalio 18 d., nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-327-696/2016. Žiūrėta 2023 m. vasario 15 d., <https://eteismai.lt/byla/50528084947341/2K-327-696/2016>.
59. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m., spalio 13d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-410-693/2015. Žiūrėta 2023 m. vasario 15 d. <https://eteismai.lt/byla/265610887084591/2K-410-693/2015>.
60. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. vasario 21 d., nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-126/2006. Žiūrėta 2023 m. vasario 17 d. <https://eteismai.lt/byla/224773524140689/2K-126/2006>.
61. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gruodžio 30d., nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-557/2014. Žiūrėta 2023 m. vasario 20 d. <https://eteismai.lt/byla/185692598673854/2K-557/2014>.
62. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. lapkričio 19 d., nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-470/2013. Žiūrėta 2023 m. vasario 23 d. <https://eteismai.lt/byla/256371290004007/2K-470/2013>.
63. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. sausio 13d., nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-141/2015. Žiūrėta 2023 sausio 16d. <https://eteismai.lt/byla/276938245650370/2K-141/2015>.
64. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. liepos 1 d., nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-335/2014. Žiūrėta 2023 m. vasario 11 d. <https://eteismai.lt/byla/261302092064979/2K-335/2014>.
65. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m., lapkričio 20 d., nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-347-976/2018. Žiūrėta 2023 m. vasario 14 d. <https://eteismai.lt/byla/210710458932672/2K-347-976/2018>.
66. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. sausio 14 d., nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-134/2014. Žiūrėta 2023 m. vasario 14 d. <https://eteismai.lt/byla/40842212711138/2K-134/2014>.
67. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. gegužės 4 d, nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-334/2004. Teisės gidas. Žiūrėta 2023 m. vasario 15 d. <https://www.teisesgidas.lt/lat.php?id=25308>.

68. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 8 d., nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-89-139/2016. Žiūrėta 2023 m. vasario 26 d. <https://eteismai.lt/byla/77668317389247/2K-89-139/2016>.
69. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 30d., nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-652/2007. Žiūrėta 2023 m. vasario 26 d. <https://eteismai.lt/byla/68969738312096/2K-652/2007>.
70. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. spalio 18d., nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-452/2011. Žiūrėta 2023 m. vasario 26 d. <https://eteismai.lt/byla/212675717164810/2K-452/2011>.
71. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. birželio 9d., nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-360-677/2015. Žiūrėta 2023 m. vasario 27 d. <https://eteismai.lt/byla/39466058204373/2K-360-677/2015>.
72. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. kovo 8 d., nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-115/2010. Žiūrėta 2023 m. kovo 1 d. <https://eteismai.lt/byla/219927498321097/2K-115/2010>.
73. Vilniaus apygardos Teismo 2012 m. balandžio 5 d., nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-152-303-2012. Žiūrėta 2023 m. kovo 2 d. <https://eteismai.lt/byla/259422086628826/1A-152-303-2012>.
74. Lietuvos apeliacinio Teismo, 2013 m. liepos 5 d., nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-382-2013. Žiūrėta 2023 m. kovo 3 d. <https://e-teismai.lt/byla/259858872277939/1A-382/2013>.
75. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. balandžio 7 d., nutartis civilinėje byloje Nr. 2K-215/2008. Žiūrėta 2023 m. kovo 7 d. <https://eteismai.lt/byla/246833027665210/3K-3-215/2008>.
76. Europos Žmogaus teisių teismas. Byla Laniauskas prieš Lietuvą. Peticija Nr. 6544/20. Žiūrėta 2023 m. kovo 9d. [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-219179%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-219179%22]})
77. Vilniaus miesto 2-oj apylinkės Teismo, 2009 m. kovo 17 d., nutarimas administracinėje teisės pažeidimo byloje Nr. A2.11.-706-497/2009. Žiūrėta 2023 m. kovo 12 d. https://e-teismai.lt/byla/4801423064448/A2_11_-706-497/2009.
78. Vilniaus miesto 2-ojo apylinkės Teismo 2009 m. kovo 12 d., nutarimas administracinėje teisės pažeidimo byloje Nr. A2.11.-699-497/2009. Žiūrėta 2023 m. kovo 9 d. <https://eteismai.lt/byla/113006411835629/A2.11.-699-497/2009>.

79. Vilniaus miesto 2-ojo apylinkės Teismo 2009 m. kovo 5 d., . nutarimas administracinėje teisės pažeidimo byloje Nr. A2.11.-680-369/2009. Žiūrėta 2023 m. kovo 9 d. https://eteismai.lt/byla/113006411835629/A2_11_-680-369/2009.
80. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus Baudžiamojo proceso kodekso normų, reglamentuojančių įrodinėjimą, taikymo teismų praktikoje apžvalga“. Žiūrėta 2023 m. kovo 15 d. <https://www.lat.lt/data/public/uploads/2018/06/ab-27-1.doc>.

Internetiniai šaltiniai

81. „Sausio 16-oji – riaušės prie Seimo“. Informacinis portalas 15min.lt. Žiūrėta 2022 m. kovo 4 d. <https://www.15min.lt/tema/sausio-16-oji-3346>.
82. „Kaune pradeda siautėti lenkų futbolo sirgaliai“. Lietuvos Aidas. Žiūrėta 2022 m. gegužės 4 d. <https://www.aidas.lt/lt/naujausios/1111-03-25-kaune-lenku-futbolo-sirgaliai-pradedasiauteti>.
83. „Riaušės prie Seimo“. Informacinis portalas lrytas.lt. Žiūrėta 2022 m. gegužės 4 d. <https://tv.lrytas.lt/zyme/riauses-prie-seimo>.
84. „Riaušės“. Lietuvių kalbos žodynas. Žiūrėta 2022 m. balandžio 5 d. <http://www.lkz.lt/?zodis=riau%C5%A1%C4%97s&id=2304756000>.
85. „London Assembly. Public life in private hands“. london.gov.uk. Žiūrėta 2023 m. kovo 2 d. https://www.london.gov.uk/sites/default/files/gla_migrate_files_destination/Public%20space%20June%202011%20Webme.pdf
86. Varnienė, Rima „Viešoji tvarka“. Visuotinė Lietuvių enciklopedija. Žiūrėta 2023 m. balandžio 20 d., <https://www.vle.lt/straipsnis/viesoji-tvarka/>.
87. „Sambūris“. Lietuvių kalbos žodynas. Žiūrėta 2022 m. gruodžio 11 d. <http://lkz.lt/?zodis=samb%C5%ABris&id=24010350002>.
88. Lietuvos Policija. „Teismui perduota 2021 m. rugpjūtį prie Seimo vykusių riaušių byla“. Žiūrėta 2023 m. sausio 9 d. <https://policija.lrv.lt/lt/naujienos/teismui-perduota-2021-m-rugpjuti-prie-seimo-vykusiu-riausiu-byla>.
89. „Įžūlus“. Lietuvių kalbos žodynas. Žiūrėta 2023 m. vasario 11 d. <http://www.lkz.lt/?zodis=%C4%AF%C5%BE%C5%ABlus&id=13050080000>.
90. „Vandališkas“. Lietuvių kalbos žodynas. Žiūrėta 2023 m. vasario 23 d. <http://lkz.lt/?zodis=vandali%C5%A1kas&id=30024190000>
91. „Šiurkštus“. Lietuvių kalbos žodynas. Žiūrėta 2023 m. kovo 1 d. <https://www.zodynas.lt/terminu-zodynas/SS/siurkstus>.

92. „Įrodymai“. Lietuvių kalbos žodynas. Žiūrėta 2023 m. kovo 1 d. <http://www.lkz.lt/?zodis=rodyti&id=23066350008>.
93. Murauskienė, Dovilė. „Teismų sistemos naujienos“. Lietuvos teismai. Žiūrėta 2023 m. balandžio 6 d. <https://www.teismai.lt/lt/naujienos/teismu-sistemos-naujienos/tik-surinkti-duomenys-savaime-nera-irodymai/5508>.

PRIEDAI

Priedas Nr. 1 Anketinė apklausa.

Apklausa „Riaušių identifikavimo ir kvalifikavimo problematika“

Apklausa atliekama rašant baigiamąjį magistro darbą „Riaušių kvalifikavimas baudžiamojoje teisėje“. Apklausa anoniminė. Garantuojamas respondentų duomenų konfidencialumas.

Apklausos tikslas: Nustatyti riaušių identifikavimo ir kvalifikavimo problemas kylančias policijos pareigūnų praktikoje.

Prašau Jūsų atsakyti į pateiktus klausimus pasirenkant Jums tinkamiausius atsakymo variantus.

1. Jūsų lytis?

- a) moteris
- b) vyras

2. Jūsų amžius?

- a) iki 30 metų
- b) nuo 31 iki 40 metų
- c) nuo 41 iki 50 metų
- d) virš 51 metų

3. Jūsų išsilavinimas? (nurodykite turima aukščiausią išsilavinimą)

- a) Aukštasis universitetinis teisės krypties išsilavinimas, magistro laipsnis
- b) Aukštasis universitetinis kitos krypties išsilavinimas, magistro laipsnis
- c) Aukštasis universitetinis teisės krypties išsilavinimas, bakalauro laipsnis
- d) Aukštasis universitetinis kitos krypties išsilavinimas, bakalauro laipsnis
- e) Aukštasis neuniversitetinis teisės krypties išsilavinimas
- f) Aukštasis neuniversitetinis kitos krypties išsilavinimas
- g) Profesinis išsilavinimas Lietuvos Policijos Mokykloje
- h) kita (įrašyti)

4. Kokiame padalinyje dirbate ?

- a) Reagavimo valdyboje
- b) Policijos komisariato Veiklos skyriuje
- c) Specializuotame padalinyje, atlieku ikiteisminio tyrimo funkcijas
- d) Viešosios Tvarkos Valdyboje
- e) Policijos Departamente
- f) Kita (įrašyti).....

5. Pagal pareigybės aprašymą, kokias atliekate funkcijas ?

- a) Reaguoju į pranešimus (vykstu į įvykio vietas)
- b) Atlieku pirminius ikiteisminio tyrimo veiksmus (surenku medžiagą)
- c) Vykdu ikiteisminį tyrimą, atlieku pavedimų funkciją
- d) Vykdu ikiteisminį tyrimą, atlieku sprendimų priėmimo funkciją

- e) Užimu vadovaujančias pareigas
- f) Kita (įrašykite)

6. Koks Jūsų darbo stažas, atliekant anksčiau (5 klausime) nurodytas funkcijas ?

- a) Iki 5 metų
- b) Nuo 6 iki 10 metų
- c) Nuo 11 iki 15 metų
- d) Nuo 16 metų iki 20 metų
- e) Daugiau nei 21 metai

7. Kokius kvalifikacijos kėlimo kursus turėjote per paskutiniuosius 5 metus ? (pažymėkite visus Jums tinkamus variantus)

- a) Viešosios tvarkos pažeidimų srityje
- b) Riaušių kvalifikavimo srityje
- c) Įvykio vietos apžiūros srityje
- d) Įrodymų rinkimų srityje

8. Jūsų nuomone, kurie iš nurodytu atsakymų variantų nurodo, padarinius, būdingus riaušėms? (galimi keli pasirinkimo variantai)

- a) Sutrikdyta įprasta įstaigos, organizacijos, įmonės veikla
- b) Viešas fizinis smurtavimas, žmonių atžvilgiu
- c) Viešai naudojamas psichologinis smurtas
- d) Visuomenės šokiravimas (atliekamais veiksmais)
- e) Visuomenės išgąsdinimas
- f) Sutrikdytas įprastinis gyvenimas
- g) Kita (įrašykite).....

9. Jūsų nuomone, koks susirinkusių žmonių skaičius rodo, kad susirinko žmonių sambūris?

- a) Iki 10 žmonių
- b) Nuo 11 iki 30 žmonių
- c) Nuo 31 iki 50 žmonių
- d) Nuo 51 iki 75 žmonių
- e) Nuo 76 iki 100 žmonių
- f) Daugiau negu 100 žmonių

10. Kokie Jūsų nuomone kriterijai turi būti vertinami siekiant nustatyti šiurkštų viešosios tvarkos pažeidimą ? (galimi keli pasirinkimo variantai)

- a) Agresyvumo laipsnis
- b) Cinizmas
- c) Amoralumas
- d) Aplinkinių šokiravimas
- e) Veiksmų atlikimo trukmė
- f) Sutrikdomas įprastinis gyvenimas
- g) Kita..... (įrašykite)

11. Jūsų nuomone, kurie įvykiai laikytini šiurkščiu viešosios tvarkos pažeidimu?

- a) Magistralinių kelių blokavimas
- b) Pasipriešinimas valstybės tarnautojams

- c) Tarnybinių transporto priemonių tyčinis apgadinimas
- d) Daiktų mėtymas į Seimo rūmų langus
- e) Sprogstamųjų užtaisų mėtymas viešoje vietoje vykstant renginiui
- f) Smurtavimas įkalinimo įstaigoje, kai nukentėję asmenys patyrė nesunkius sveikatos sutrikdymus

- g) Kita (nurodykite, iš Jums žinomos praktikos)

12. Ar atlikote ikiteisminį tyrimą riaušių byloje (-se)?

- a) Neatlikau ikiteisminio tyrimo riaušių bylose
- b) Atliekant ikiteisminį tyrimą

12.1 Jeigu į 12 klausimą atsakėte teigiamai, nurodykite su kokiomis problemomis susidūrėte darbo praktikoje (atliekant ikiteisminį tyrimą), nustatydami riaušių provokatorių ?

- a) Įrašykite

12.2 Jeigu į 12 klausimą atsakėte teigiamai, nurodykite su kokiomis problemomis susidūrėte darbo praktikoje (atliekant ikiteisminį tyrimą), nustatydami riaušių dalyvį ?

- a) Įrašykite.....

12.3 Jeigu į 12 klausimą atsakėte teigiamai, nurodykite su kokiomis problemomis susidūrėte darbo praktikoje (atliekant ikiteisminį tyrimą), nustatydami riaušių organizatorių ?

- a) Įrašykite.....

13. Skalėje nuo 1 iki 10 įvertinkite, kurie įrodymai yra reikšmingiausi siekiant asmeniui inkriminuoti riaušes? (10 labai vertingi, 1 visai nevertingi)

- a) vaizdo įrašai
- b) garso įrašai
- c) fotonuotraukos
- d) liudytojų parodymai
- e) atpažinimai iš nuotraukų
- f) specialistų išvados dėl turto sunaikinimo
- g) specialistų išvados dėl ginklo charakteristikos
- h) specialistų išvados dėl patirtų sužalojimų
- i) specialistų išvados dėl nusikalstamos veikos įrankio
- j) įvykio vietos apžiūros protokolai, kuriuose užfiksuotos įvykio aplinkybės, padariniai
- k) valstybės tarnautojų surašyti tarnybiniai pranešimai dėl įvykio

14. Jūsų nuomone, kokie požymiai (asmens atliekami veiksmai) leidžia daryti išvadą, kad žmogus organizuoja riaušes ?

- a) Įrašykite.....

15. Jūsų nuomone, kokie požymiai (asmens atliekami veiksmai) leidžia daryti išvadą, kad žmogus provokuoja riaušes ?

- a) Įrašykite.....

16. Jūsų nuomone, kokie požymiai (asmens atliekami veiksmai) leidžia daryti išvadą, kad žmogus vykdo/dalyvauja riaušėse ?

a) Įrašykite.....

17. Jūsų nuomone, ar pakanka teisinio reguliavimo tinkamai kvalifikuoti riaušes ir patraukti asmenį baudžiamojon atsakomybėn?

a) Teisinio reguliavimo užtenka

b) Neturiu nuomonės

c) Teisinio reguliavimo neužtenka

17.1 Jeigu 17 klausime nurodėte, kad teisinio reguliavimo neužtenka, nurodykite kodėl ?

a) Įrašykite.....

Priedas Nr. 2 Pareigūnų nuomonė apie įrodymų svarbą riausių bylose												
Įrodymai	10 balų, pareigūnų sk.	9 balai pareigūnų sk.	8 balų, pareigūnų sk.	7 balų, pareigūnų sk.	6 balų, pareigūnų sk.	5 balų, pareigūnų sk.	4 balų, pareigūnų sk.	3 balų, pareigūnų sk.	2 balų, pareigūnų sk.	1 balo, pareigūnų sk.	Bendras balų skaičius	Vieta pagal svarbą
Vaizdo įrašai	47	6	2	-	-	-	-	8	-	2	613	1
Garso įrašai	14	11	13	4	4	5	-	2	2	7	437	9-10
Fotonuotraukos	23	10	8	5	3	3	-	6	1	3	475	6
Liudytojų parodymai	25	15	7	3	2	2	-	5	2	2	505	4
Atpažinimai iš fotonuotraukų	20	13	10	5	1	3	1	4	4	2	479	5
Specialistų išvados dėl turto sunaikinimo	11	10	13	8	4	3	-	3	4	6	422	11
Specialistų išvados dėl ginklo charakteristikos	14	9	14	5	5	3	-	5	2	5	437	9-10
Specialistų išvados dėl patirtų sužalojimų	16	5	16	5	7	2	-	6	1	4	444	7
Specialistų išvados dėl nusikalstamos veikos įrankio	14	9	14	6	5	2	1	5	3	3	443	8
Įvykio vietos apžiūros protokolai, kuriuose užfiksuotos įvykio aplinkybės, padariniai	31	8	9	4	2	1	-	6	-	1	518	2

Valstybės tarnautojų surašyti tarnybiniai pranešimai dėl įvykio	25	17	6	5	1	-	-	6	2	-	514	3
---	----	----	---	---	---	---	---	---	---	---	-----	---

Šaltinis : sudaryta darbo autoriaus pagal gautus tyrimo duomenis

SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA

Riaušių kvalifikavimas baudžiamojoje teisėje

Pagrindinės sąvokos: *riaušės, riaušių kvalifikavimo požymiai, šiurkštus viešosios tvarkos pažeidimas*.

Magistrinio darbo tyrimo tikslas - nustatyti riaušių, kaip baudžiamojo nusikaltimo kvalifikavimo ypatumus. Tyrimo objektas - teisinio reglamentavimo taikymas kvalifikuojant riaušes baudžiamojoje teisėje. Pasiėkti numatytam tikslui išsikelti uždaviniai: atskleisti riaušių sampratą. Nustatyti riaušių kvalifikavimo požymius. Išanalizuoti riaušių kvalifikavimui reikšmingus įrodymus. Nustatyti riaušių kvalifikavimo problematiką, remiantis policijos pareigūnų dirbančių su riaušių bylomis praktine patirtimi.

Riaušės tai tokie viešai atliekami žmonių sambūrio veiksmai, kai šiurkščiai pažeidžiama viešoji tvarka arba smurtaujama ir yra niokojamas turtas. Riaušių metu atliekamų veiksmų formos gali skirtis, tačiau būtini sudėties elementai yra viešoji vieta ir žmonių sambūris. Viešosios vietos ir viešosios tvarkos sąvokas, pateikiamos nevienodai. Viešajai vietai priskiriama vieta, į kurią galima laisvai patekti, neatsižvelgiant į tai, kam ji priklauso nuosavybės teise, o viešoji tvarka siejama su bendromis, visuomenėje egzistuojančiomis elgesio taisyklėmis, kurių pagrindas moralė ir pagarba vieni kitiems.

Nustatant riaušių kvalifikavimo požymius išskiriami objektyvieji ir subjektyvieji požymiai. Objektyviesiems požymiams priskiriami: žmonių sambūris, šiurkštus viešosios tvarkos pažeidimas, bendrininkavimas bei šaunamojo ginklo ar sprogmenų panaudojimas bei pasipriešinimas valstybės tarnautojui. Subjektyviesiems požymiams priskiriama tiesioginė tyčia, BK 283 str. sudėties formalumas, kuris nereikalauja padarinių ir asmens amžius, nuo kurio jis traukiamas baudžiamojon atsakomybėn.

Siekiant inkriminuoti asmeniui dalyvavimą riaušėse, riaušių organizavimą ar riaušių provokavimą, svarbu, kad jo atliekami veiksmai būtų užfiksuoti ir vaizdo įrašais, fotonuotraukomis, tarnybiniais pranešimais, atpažinimo protokolais ar kitais galimai įrodymais.

Atlikus empirinį tyrimą, nustatyta, kad dauguma policijos pareigūnų dalyvavusių apklausoje, turi pakankamai žinių ir gebėjimų identifikuoti riaušes, žino kriterijus, kuriais identifikuojamas šiurkštus viešosios tvarkos pažeidimas. Verta pažymėti, kad apklaustieji iškėlė problemas, susijusias su riaušių bylų ikiteisminiu tyrimu, kuomet kyla sunkumai identifikuoti asmenį, dalyvavusį riaušėse, jį surasti ir atlikti procesinius veiksmus, o pats tyrimas dėl didelės apimties trunka ilgą laiką.

SANTRAUKA ANGLŲ KALBA

Qualification of Riot in Criminal Law

Key words: *riots, qualification elements of a riot crime, gross violation of public order.*

Purpose of the work to determine the characteristics of riots as criminal offense. The object of the study is the application of legal regulation qualifying riots in criminal law. To achieve purpose of the work, objectives where set: To reveal the concept of the riot, public place, and public order in the context of the riot. To identify the qualification elements of the riot crimes. Analyze the evidence relevant to the qualification of riots. To identify the problems of qualification of riot crimes, considering the experience of police officers.

Riots are such publicly performed actions of a group of people, when public order is grossly violated or property is destroyed, violence is used. The forms of action taken during a riot may vary, but the necessary elements of composition are a public place and a gathering of people. The concepts of public place and public order are presented differently. A public place is defined as a place to which one can enter freely, regardless of who owns it, and public order is associated with general rules of behavior existing in society, which are based on morality and respect for each other.

When determining the qualifying signs of riots, objective and subjective signs are distinguished . Objective signs: gathering of people, gross violation of public order, complicity: organization, provocation, and participation, aggravating circumstances: use of a weapon, resisting an officer. Subjective signs: direct intention, Penal Code 283 art. which has formality of the composition, which does not require the consequences and the age of the person from whom he is prosecuted.

In order to incriminate a person for participating in riots, organizing riots or provoking riots, it is important that his actions are recorded with videos, photographs, official reports, identification protocols or other possible evidence.

After conducting an empirical study, it was found that most of the police officers who participated in the survey have sufficient knowledge and abilities to identify riots, and know the criteria used to identify a gross violation of public order. It is worth noting that the interviewees raised problems related to the pre-trial investigation of riot cases, when there are difficulties in identifying the person who participated in the riots, finding him and carrying out procedural actions, and the investigation itself takes a long time due to its large volume.

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

2023-05-04

Kaunas

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas) Viešojo saugumo akademijos, Išteisinio proceso (Teisės ir policijos veiklos specializacijos) programos studentas Jonas Tamulevičius, patvirtinu, kad šis magistro baigiamasis darbas „Riaušių kvalifikavimas baudžiamojoje teisėje“:

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

(parašas)

Jonas Tamulevičius

(vardas, pavardė)